

סימן א מה ששאלתם שליה צבור שקרא ישראל במקום כהן ונכנס כהן קודם שיברך ישראל הוא ראוי שיעמוד בתיבה אותו ישראל ולא יקרא ולא ישב אלא עומד בעמידה עד שישלימו כהן ולוי ואח"כ יקרא הוא אחריהם ואין בזה משום בשת אלא מכוון עומד לכבוד התורה ונתן מקו' למכבדיה והוא מזומן אחריהם ואין קורין ישראל אחר קודם הימנו: סימן ב ברכו את ה' המבורך לא הויא התחלה דחזינן כל יומא בשליחא דצבורא דאמ' ברכו את ה' המבורך קודם תפילה ולית בה איסורא כלל.

אשר בחר בנו הוייא התחלה דהא ברכו את ה' כלומר שליה צבור נותן לעולים רשות לברך משום ישמעאל בני ברכני: סימן ג בתרין כהנייא הם הכי נמי שרינן למעבד דהכי חזנייא דעבדי ביום' דאית ביה חתן וכן המנהג בשתי ישיבות: סימן ד שאלה היין אשר ימזוג בו יין מבושל אם יש לברך עליו בורא פרי הגפן אם לאו.

תשובה אם יהיה הרוב מן היין שאינו מבושל מברכין עליו בורא פה"ג אבל אם הרוב הוא מן היין המבושל מברכין עליו שהכל וזה אינו ראוי לקידוש היום מפני שאין אומר קידוש היום אלא על היין הראוי לנסך ע"ג המזבח וכיון שיש בזה מן המבושל אינו ראוי לגבי מזבח ואין אומ' עליו קידוש היום: סימן ה שאלה על נדה אשר רחצה אחר ימי נדותה במים שאובין והיא שומרת שבעת ימי נקיים אם יש לה משכב או מושב או לא.

תשובה אם על עיקר התורה אתם דורשים כל זמן שאין הנדה טובלת במי מקוה היא כשאר בעלות נדה דכתיב והדוה בנדתה תהא בנדתה עד שתבוא במים וצריכה למשכב ומושב אבל בזמן הזה שאין מתרחקין ממשכבה ומושבה של נדה אלא כדי שלא תשתכח תורת טהרה מישראל וכיון שטהרה מנדתה ורחצה במים שאובין אין מתרחקין ממשכבה וממושבה ועל זה הוא מנהג העם בדור הזה בעוד שהיינו דורשין להשיב על הענין הזה הגיע אלינו כתב מחכמי הודו וכתב אחד מאנשי תוגרמא ואנשי הודו וחכמי' סופריה ומלמדיה האריכו ענייני' רבים ונכבדים בכתביהם והוצרכנו להשיב עליהם בדרך אחר כפי חכמתם והשגתם אשר השיגו ועניין שלומותם וכתב מליצתם לא כתבנו זולתי שהוצרכנו לכתוב רמז הדברים מאשר שלחנו להם לכן חכמים הנבונים לא אליכם לטרוח עצמיכם על כוונת הדברים האלה הנה ידענו כי יש שבר בכל העמים אשר אין להם תורה חכמה ותושיה זולתי אותם ההולכים בחשך מחכמי הטבעי וחושבים כי אין תורה אחר' זולתה וכי הוא ית' מחשבתו העליונה הברה והתורה הוא בדרך טבע כפי מוחם הריקן והלא כתיב כי כגבוה שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם ומי יוכל להשיג דעת מחשבת פחת אחד מעבדי השב' כ"ש וכ"ש דעת מחשבת המלך הגדול רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו אשר כל צבא המרום נלאו מחקירת חכמתו והשגתו ובלב שואלים איה מקום כבודו ומה לכם תדכאו עמו לפני עניים בתורה תטחנו בשמעם את דבריכם וניב לשונכם בדרכי ארשט"ו וחבריו ודנים תורתו ית' באותו הדרך מי שמע כזאת מי ראה כאלה היוחל ארץ במעמד הר סיני ביום אחד אם יולד גוי בתוכן שמים ואר' בקיומ' בשמוע את דברי אומ' נעשה ונשמע ובאותה שעה ארץ יראה ושקטה ושמים עמדו על תכונותם והעולם עמד על קיומו והכל על הדברים האלה ואתם עושים במשקל דעת יוצרנו ית' שהוא דעת התורה ממש לדעת הבילוריק רמה ותולעה תוהו ובהו אשר אין בו ממשוהלא כתי' כל הגוים כאין נגדו לאפס ותוהו נחשבו לו.

אל תרבו תדברו גבוהה יצא עתק מפיהם בלא דעת ולא תבונה ניב לשונכם כי אל דעות ה' ולו נתכנו עלילות. אשר אמרתם ואשר שלחתם בענין הנדה והרחבתם פיהם בדרך טבעכם והבלי דעתכם יודע לכם כי לא זה הדרך אשר תלכו בו מצד דעת עליון ותורתו הקדושה כי ענין הנדה כבר הורונו חכמינו ז"ל הענין הנכון והטוב בדבריהם לא ימוטו עולם ועד ומה שאתם מבקשים הסירו סיגים מכסף ויצא לצורף כלי וחפץ ה' בידכם יצלח דעו כי מעת שרחצה מטומאה אינה מטמאה משכב והייתי מאריך בתלמו' זולתי שאתם מבקשים דברי חפץ ואין אנו יכולין להשיב לכם כי איך יזהיב אדם על חרשי אדמה הנשברים והם דברי ארסט"ו והפילוסופים כי כולם חברים אבל השיבו וחיו ושימו יד על פה ודעו כי כרחוק ממזרח ממערב כך הרחיק המקום ית' דעתו שהיא דעת התורה הקדושה מדעות בני אדם זכרו זאת והתאוששו ומאותו הדרך התבוששו ודעו כי הפלא ה' ענין תורתנו הפלא ופלא וכאשר תדעו ותשכילו ותבינו ענין פסח מצרים וכי יש בו הלל יום ראשון הלל גמור ולשאר הימים מדלגו דלוגי ומשם והלאה שבע שבתות תמימות עד יום מתן תורה שישראל מתחברים באביהם שבשמים תדעו הענין הזה וכי יפלא מכם דבר למשפט שאלו לרב ר' יהודה בן הנגיד כי שמי בקרבו הי"ו והוא יודיע לכם הדבר מפה אל פה בהראותכם אליו כתבי זה ע"כ: סימן ו שאלה מי שרחץ בתשע קבין הואיל ואינה טבילה מברך על הטבילה או לא.

תשובה כבר הודענו דבר זה וכתבנו לרבני אקילדיש אין מברכין על הטבילה וכ"ש על הדחתה הואיל ואינה מצוה בזמן הזה אבל טבילה שהיא מצוה כגון זבה ויולדת מברכין ואח"כ טובלין ולא קשיא לן ממ"ש כל המטבילין מברך עובר לעשייתן שהוא בטבילת גר ועבד דלא חזו לברוכי: סימן ז שאלה מי שיצא עליו שם רע או עבר עבירה היש מן הדין להחרים בפניו אם עשה אותה עבירה או לא ואם שמע החרם והודה חייב מלקות או מכת מרדות או דילמא אינו חייב כלום מפני שהוא קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע.

תשובה אין מן הדין להשביע אדם אם עבר עבירה אם לאו אלא כשיתברר לבית דין שעשאה יענישוהו כפי רשעתו ומשביעין אותו שלא ישנה כדכתי' ואריב עמם ואקללם ואשביעם כו': סימן ח שאלה מי שחרף את חברו באחת מן העבירו' חייב להלקותו ולנדותו עד שיתברר מה שאמ' על חברו או לא וכן יש בדבר הפרש בין על שאמר בדרך חרפה ובין שאמר על דרך עדות כגון שנתכוון להעי' עליו וכן מי שמעיד על אשת איש או פנויה עדות גמורה בדבר והוא עד א' ולא נמצא עד אחר מלקין אותו כמי שהוציא שם רע או לא.

תשובה כבר ידעתם כל מי שהעיד יחידי בדבר עבירה או על אשת איש מנגדינן ליה דהא שם רע הוא דאפיק עליה והכי דין הוא בתלמו' דכתי' לא יקום עד א' באיש לכל עון ולכל חטאת ועל כך מנגדינן ליה כמו שאמרו רבותינו ז"ל בענין טוביה שהעי' עליו זגוד ונגדוהו והלקוהו ואמר טוביה חטא זגוד מונגד אמרו ליה שם רע הוא דאפיקת עליה וכתוב לא יקום עד א' לכל עון ולכל חטאת: סימן ט שאלה על איזו עבירה מתחייב מלקות ועל איזו מכת מרדות תשובה כל עבירות שבתורה לאו שיש בו מעשה לוקין עליו ומה שהוא איסורו מדרבנן לוקין לו מכת מרדות מדרבנן: סימן י שאלה היאך הדין

באלו השרצים כגון תולעת וזבוב ונמלה שנפלו בקדרה היאך הדין בהם כמ"ש כל איסורין שבתורה בששים או אין אומ' רק אלא בשנפלו בצונן אבל נפלו בחמין בכלי שני וכ"ש בכלי ראשון אפשר שיפסוק אותו זבוב ויכנס בתוך התבשיל או יאכל נמלה וכבר אמרו האוכל נמלה לוקה חמש תשובה מי שמצא א' מן השרצי' בקדרה משליך אותו ולא נאסר אותו תבשיל בין שהיה חם בין שהיה צונן אבל אם נפסק אותו שרץ בתבשיל שיעורו כשאר איסורין שבתורה ואם חלת עיסה נתערבה בבצק אם אין מקומה ידוע מפריש אחרת ואינו חושש משום שחלת חוצה לארץ היא מדרבנן ואינה מקדשת מה שנתערבה בו ושיעור חלה הוא כמו שנהגו הנשים להפריש ולא הצריכו אותה רבותינו אלא שלא תשתכח תורת חלה וכבר אמרנו בהלכות שלנו כל הצורך: סימן יא שאלה ראינו למקצת הגאונים שאומרי' אין הכהן חייב בתפילה של יד וכן מי שנשבע על אשתו שלא תאכל כלום מן הפירות תמתין עליו יום א' וביום שני יגרש אותה ואם היה כהן ימתין אותה ב' ימים וזה ההפרש שהפרישו הגאונים בין כהן לישראל בשני דברי' אלו לא עמדנו על עיקרם תשובה זה שאמרו הגאונים שאין חייב הכהן בתפיל' של יד נראין הדברי' שלא אמרו כן אלא משום שהוא פורש את כפיו ואלוהיה הדבר כמו שהם אומרים לא היה פטור אלא בשעת נשיאות כפים שהעוסק במצוה פטור מן המצוה ואין אנו צריכין לכל כך שיכול הוא להסיר את הרצועה מעל אצבעותיו ויחזיר אותה אחר הברכה אבל מה שאמרו לענין האשה בודאי כן הוא שישראל שגירש את אשתו יכול הוא להחזיר אותה ומשום כן אינו ממתין אלא יום א' שמא ימצא מי שיתיר את שבועתו ואם לא ימצא באותו יום יגרש יום ב' ואם ימצא לאחר גירושין מי שיתיר שבועתו יחזיר אותה אבל הכהן אם גרש אינו יכול להחזיר לעולם ומשום כן ימתין שני ימים: סימן יב שאלה וענין התשובה הזכיר ואמר הכי: מה ששאלתם לענין קיבת נכרי ואמרתם דשמיע לכוון דאית מאן דשרי ותמהתם מהיכן שרי והא אנן מקצת טרפה אסרי' מק"ו דרבא כו' וגם אנו תמהים עליכם והלא בסוף הדין פירקא דמתני' קא פסקי' בהדיא והלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבלה אבל בקיבת נבלה ובקיבת שחיטת נכרי ובקיבת כשרה שינקה מן הטרפה מעמיד' וכ"ש בקיבת טריפה שינקה מן הכשרה מ"ט דחלב המכונס בעור הקיבה פרשא בעלמא הוא והאי ק"ו דרבא לדברי המשנה הראשונה הוא דאית ליה קיבת נבלה אסורה אבל למשנה אחרונה כולהי שריין וליכא ק"ו והיינו דאמר לא קשיא כאן קודם חזרה וכאן לאחר חזרה ומצינו באגרתכם טעות כאן קודם גזרה ולאחר גזרה ולא כהי הוא אלא קודם חזרה ולאחר חזרה ומיפרשא בע"ז בענין שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע מפני מה אסרו כו' אמר לו מפני שמעמיד' בקיבת עגלי ע"ז כו' זהו קודם חזרה ולאחר חזרה וששאלתם לפרש לכם ומשנה לא זזה ממקומה הכי פי' כיון דאקשי' אהא דתנן טרפה שינקה מן הטהורה קיבתה מותרת מהא דקתני רישא קיבת נבלה ושל נכרי אסורה ופריק רב חסדא ולא קם פירוקיה.

והדר פריק ר' יצחק אמר ר' יוחנן לא קשיא הא דקתני רישא קיבת נכרי אסורה קודם חזרה שנה ר' והדר חזא לטעמא דר' יאושע אחר חזרה דהתיר קיבת נבלה ותנא סיפא טרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת דשמעינן מינה דקיבת נבלה שרייא ולא תקנה לרישא דמתני' אלא כדקיימי קיימ' ומשנה לא זזה ממקומה: לרבינו האי ז"ל סימן יג וששאלתם אמר ר' יוחנן ש' ממשלות שועלים היו לו לר' מאיר ומכלן לא עלה בידינו

אלא א' אבות יאכלו בוסר ושני בנים תקהינה ואמרי לה מאזני צדק לא מצינו בשאלותיכם כתי' ממשלות וכן הוא מפי השמועה כאשר כתבנו ודעו כי משלים אלה יש בהם מוסרי' ולמודים שאומ' באלו מפי החיות כגון כתב של הנדויין שנקרא בלילה ודימנא שיש בו מוסרים ודברי חכמה ומליצה בכלל משלים של חיות ובאלו משלות שהיו לו לר"מ היה בכל א' מהן מוסמך על מקרא שדומה לטעמו וכן הם מושלים מעשה בשועל שבא עליו הארי לאכלו א"ל השועל מה יש לי בידי להשביעך אבל אני מראה אותך אדם שמן שאתה טורף ושבע ממנו והיה שם גומץ מכוסה ואדם יושב מאחריו כיון שראה הארי אמר לשועל הריני מתירא מתפלתו של זה שלא תכשילני א"ל שועל אי אתה מתיירא ולא בנך ולא בן בנך מגיעו העון עכשיו תשביע רעבונך ועד בן בנך זמן הרבה נתפתה הארי וקפץ על הגומץ ונפל שם בא לו שועל ועמד לו על שפת הגומץ מציץ עליו וא"ל הארי הלא אמרת לי שאין הפורענות באה עליך אלא בן בנך נתפס בה א"ל השועל כבר יש עון על אבי אביך שאתה נתפס בו א"ל הארי אבות יאכלו בסר ושני בנים תקהינה א"ל שועל ולמה לא חשבת כן מבראשונה וכמה וכמה מיני מוסר יש במשל הזה: סימן יד ועוד לו: וששאלתם והא דאמר ר' אליעזר כשנכנסו חכמי' לבקרו היה שונה ש' הלכו' בנטיע' קישואין ואמרי לה שלשת אלפים ובקשתם לידע אם נתפרש מן ההלכות ההם וכיצד היה מעשה בנטיעת קישואין ועקירתם אלו מהלכות כשפים והיו יודעין שצוה המקום בתורה להמית את המכשפים נצרך הדבר לגלות מה הם המכשפים למען ידעו מה הם הורגים ולולי כן מאין היו יודעים מהו מעשה שהורגים עליו ומהו מעשה שאין הורגים עליו ונתן משה רבי' לסנהדרי' בקבלה הלכות כשפים ולמדם אותם ולפיכך כתיב לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות ואמרו אין מושיבי' בסנהדרי' אלא בעלי חכמה ובעלי קומה ובעלי מראה ובעלי זקנה ובעלי כשפים ויודעי' בשבעים לשו' שלא יהיו הסנהד' שומעי' מפי התורגמן ומאלו ההלכות היה שונה ר' אליעזר בעסק נטיעת קישואי' שנראית שדה כולה מלאה קישואי' במלין ובמלין אחרים יעקרו וגם אותות של נביאים סנהדרין בודקי' אותם ואין נביא אלא שמקובל בסנהדרי' ושנינו אין דנין לא את השופט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול אלא בב"ד של ע' ואחד ועכשיו שאין לנו ארבע מיתות לא נצרכה ללמדם בקבלה שלא יהיו תקלה ויש מהם מעט סודות מסורי' ביד ביניהם של אותם חכמים ויש ברית בחרם ב"ד שאין למסרן אלא לנאמנים ולמי שרואי' בו הכרת פנים שהוא ראוי לכך: רבי' האי סימן טו מה ששאלתם מכת מרדות במסכת נזיר דבני מערבא מכת מרדות מ' חסר אחת אומדי' אותו אם יש בו כח מלקין אותו ואם לאו אין מלקין אותו פי' אם יש בו כח לקבל המלקות מלקי' אותו.

מכת מרדות חובטי' עליו עד שיקבל עליו שמנים מלקיות או עד שתצא נפשו אלמא דלמכת מרדות אי' לו קצבה ולא מנין כך פירשו הגאונים וז"ל. מכת מרדות פי' מכת מוסר ותרגום ליסרה אתכם למרדי יתכון ואמרו רז"ל טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מכמה מלקיות: עוד לו ז"ל סימן טז עשיית המלקות מלקות נעשה מרצועה של עגל כפולה אחת לשתיים ושתיים לארבע ושתי רצועות של חמור עולות ויורדות בה בית ידה טפה ורחבה טפה ומגעת לפי כרסו ומלקה אותו שלש מלפניו ושתי ידות מלאחריו ואין מלקי' אותו לא עומד ולא יושב אלא מוטה וטעם לדבר מפני מה נעשה משור וחמור על

שם שכתוב ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו והוא לא ידע ולא התבונן: עוד לו ז"ל סימן יח וששאלתם אבוב דשמואל למה לא נקרא בשמו אמרו כי אביו של שמואל הלך בסחורה למקום רחוק לימים מצאה אותו מדית אחת שהיתה יודעת בלשו' העופו' ותבעתו לדבר עבירה ונתנה לו אלף ככרי כסף ואמר לה למה א"ל שמעתי כי בזה הלילה תוליד בן שלא יהיה כמוהו בחכמה וכששמע זה הלך בקפיצה הלילה לביתו וידע את אשתו ונתעברה ושב לדרכו בקפיצה וכשבא הדבר לב"ד הלקוה וילדה בן ונקרא שמואל ואח"כ בא אביו והעיד עליו והיה שמואל אומר אני ידעתי כשלקו את אמי והכוני ב"ד ברצועה על ראשי ומקום הרצועה ניכר בראשי שפצעו אותו ועל זה היו קורין אותו אבוב דשמואל להודיע לכל כי אביו היה: ועוד לרבינו האי זצ"ל סימן יט וששאלתם יואב בן צרויה למה נקרא בשם אמו כי שם אביו ידוע הוא דכתיב ושריה הוליד את יואב אבי גי חרשים ומתוך שהיתה אמו אחות המלך דוד נקרא על שמה לגדלו בה ובחכמים ר' שמעון בן פזי נקרא על שם אמו מפני שהיא בתו של ר' חייא כדמפרש בנדה דאמ' מר יאודה וחזקיה טזי ופזי אחואתא וגם רבה בר בר חנא חנא היא בתו של ר' חייא וגם רבי יצחק בר שמואל בר מרתא היא אחותו של רבי חייא דאמר מר איבו וחנה ושילא ומרתא ור' חייא כולהו בני אבא בר אחאסלא.

רבותינו שבבבל רב ושמואל רבותינו שבארץ ישראל ר' אבא דייני גולה קרנא: דייני ארץ ישראל ר' אמי ור' אשי דייני דפומבדיתא בר פפא בר שמואל דייני דנרדעא רב אדא בר מניומי סבי דסורא רבה בר רב הונא ורב חסדא: סבי דפומבדיתא רב יהודה ורב עינא: סימן כ וששאלת על אנשי מעשה דע מימות משה רבנו עד הלל הזקן היו שש מאות סדרי משנה כמו שנתנם הב"ה למשה בסיני ומן הלל ואילך נתמעט ונתמסכן העולם וחלשה כבודה של תורה ולא תקנו מהלל ושמאי אלא ששה סדרים בלבד והם אותם שתקנו היו אנשי משנה לא הראשונים ולא אנשי מעשה שהיו בראשונה: ומהלל עד נתן ש"א שנה והן הן סוף משנה: סימן כא וששאלתם אם קדש ושתה כוס של קדוש אם דעתו לשתות עוד יין בסעודתו א"צ ברכה לאחריו ואם אין דעתו לשתות מברך לאחריו צריכין כל היושבים לטעום מן היין או מן הפת שקידש עליו: ומי שקפץ ונטל ידיו אינו מקדש על היין ואסור לו לדבר קודם שיטעום מן הקדוש ואם דבר אינו חייב להחזיר אלא בורא פרי הגפן.

ובהלכות.

קדוש ואשתלי ולא טעים ושתי ליה אחריני מייתו ליה כסא אחרינא ומברך עליו בפ"הג ושתי ולא צריך אהדורי קדושא דאמר מר המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא: ורבי' סעדיה ז"ל אמר הכי לרבי' האי ז"ל: סימן כב וששאלתם כמה הוא שיעור הלוג שיעור הלוג ממש הוא שבעה אוקיאות וחצי לא פחות ולא יותר ע"כ וכן הורה כמונו רבנו סעדיה לרבנו האי זצ"ל: סימן כג וששאלתם עם הארץ אסור לאכול בשר הך ברייתא דעם הארץ לפרש לכם כל חדא וחדא ולהודיע אי הלכתא אם לאו ופרשתם כי מקצת התלמידי' שסומכים על החיצונות הללו ומתירין לעצמן ממון ע"ה אין אלו דברי הלכות איסור והיתר שצריכין לומר בהן הלכה או אינה הלכה אלא דברי מותר והלכות דרך ארץ וסיפור גלותן של ע"ה ודברי הבאי ואלו היו הלכות ויש לסמוך

עליהן כמשמען היו התלמידים הללו שהזכרתם לנוחרם ביום הכפורים שחל להיות בשבת ואלו היה ממון של עמי הארץ מותר היה ממון של תלמידים הללומותר מפני שהם עמי הארץ דהא אפסיקא הלכתא כאחרים שאפי' קרא ושנה ולא שימש תלמידי חכמים זהו ע"ה ואלו שמשו תלמידי חכמים תלמידי הללו לא היו אומרים כן ולא היו מתירין לעצמם ממונם של ישראל שאפי' ממונם של גוים אסור שלא בשעת כיבוש כמו ששנינו מנין שגזלתו של גוי שהוא אסור שנא' אחרי נמכר גאלה תהיה לו יכול ימשכנו ויצא ת"ל אחד מאחיו יגאלנו יכול יגלום עליו ת"ל וחשב עם קונהו דקדק עם קונהו ואפי' אבדתו אסורה במקום שיש חלול השם ומה י"ל בממונם של ישראל אלא דברים הללו כך פירושן ר' אומ' עם הארץ אסור לאכול בשר לא על שעה שהבקיאים שוחטים ובודקין ורואין טרפה הוא אומר אלא כך פעמים שהבהמה מצויה ועם הארץ אסור לאכול בשר לפי שאינו יודע הלכות שחיטה ואין מותר לאכול משחיטת עצמו בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך כמה נשחטה אף פעמים ששוחט בקי בהמתו של עם הארץ והולך אם לא בדק אם היא טרפה אם לא ונמצא עם הארץ אסור לאכול ממנה שאינו יודע לבדוק והמקום לא התיר אלא בתורת היתר שנאמר זאת תורת הבהמה והעוף כו' ושאמ' ר' אלעזר מותר לנחרו ביום הכפורי' שחל להיות בשבת אטו מי שיש לו מוח בקדקדו סובר שמותר לעשות כן והלא מחוייבין מיתה על ע"ז וברכת השם ועיר הנדחת אין דוחין את השבת אלא כך הוא אומר פעמים שע"ה רודף אחר חברו להורגו וביה"כ שחל להיות בשבת מותר אותו נרדף לקרעו כדג ולנחר לע"ה הרודף אותו בזמן שאין מוצא להציל את עצמו שהתורה אמרה בא להרגך השכם להורגו וכן לענין מותר לקרעו כדגי בזמן שהוא רודף אבל ששה דברי' שנאמרו בע"ה כפשוטן כולן הלכות שסומכי' עליהן ועושין בהן מעש' ואף בהן מאי דצרי' לתרגומי לא מקבלין ממנו עדות ושנו באותה משנה ששנינו כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב וי"א פסול לעדות ואמר רב אידי בר אבין הלכה כי"א בודאי כי הוא פסול לעדות ואם ישנו בדרך ארץ וביראת שמים ואעפ"י שלא קרא ולא שנה ולא שימש ת"ח כל עדות שצריכה לחבירות כגון עסקי טהרה לאכו' תרומה או חולין בטהרה אין מקבלין ממנו אבל עסקי ממונות וכיוצא בהן אינו פסול לכתחילה אין מוסרין לו עדות ואין מגלין לו את הסוד ואין ממנין על ארנקי של צדקה אין מתלוין עמו בדרך אבל זו של סיפא וי"א אין מכריזין על אבדתו לאו הלכה היא דהא ת"ק לא ס"ל ואפי' י"א לא קאמרי אלא במקו' שאין חייב להכריז אלא עושה מדת חסידות ולפנים משורת הדין ומכריז כי הא דאבוה דשמואל אשכח להנהו חמרי במדברא ואהדרינהו למרייהו דתני רב יוסף והודעת להם זה בית חיהם אשר יעשון לפנים משורת הדין בדבר זה וי"א שאין מכריזין על אבדתם לעשו' להם לפנים משורת הדין ות"ק סבר מכריזין דעושה מדת חסידות דדלמא נפיק מיניה זרעא מעליא ויכין רשע וצדיק ילבש: וכן אמר רבי' שרירא ז"ל רבי' האיי ז"ל ורבי' שרירא ז"ל סימן כד הא דאמור רבנן ששה דברי' נאמרו בע"ה וזה א' מהם אין מקבלין מהם עדות מי שבא מהם להעיד על מתנה או מכר או על חוב בקנין והוא אינו יודע לכתוב ולא לקרות שטר ולא דבר אחר מי מקיימין עדות וקנה לו לוקח אפי' ממשעבדי דהוה ליה סתם קנין לכתובה עומד או דילמא מבני חרי גבי ממשעבדי לא גבי דכיון דאין יכולין להעיד בשטר הו"ל עדות על פה או אין מקבלי' מהם עדות כלל: האי

שאלתא לרבי' האיי ז"ל ילמדנו הכין חזינן שע"ה הוי בכמה פנים ואפי' מי שקרא ושנה ולא שימש ת"ח הוי ע"ה וכי האי קבולי מקבלינן סהדותיה ואע"ג דלא מזמנין עליו ורמי בר חמא אחמיר עליה דבר מנשיא כי רב מנשיא שמע שמועתא מפומייהו דרבנן וגריס להו ורמי בר חמא הוא דלאו אדעתיה ותניא איזהו ע"ה כל שאינו אוכל חוליו בטרה דברי ר"מ וחכ"א כל שאינו מעשר פירותיו ובכי הדין הוא ע"ה: איתמר אין מקבלין מהן עדות ולא לכל מילי שמטמאי' על גב עם הארץ הואיל ובגדיו מדרס לפרושין וכי היכי דתנן חברות היכי הויא במסכת תרומות ותניא נאמן ע"ה לומר פירות הללו לא הוכשרו אבל אין נאמנין לומר הוכשרו אבל לא נטמאו ולבסוף עקרוה רבנן להא מלת דמקבלין עדות מע"ה ואפי' לענין טהרות מקבלין משום דחיישי' לאיבה שלא יכחשו ולא יצאו לתרבות רעה דתניא אמר ר' יוסי מפני מה אמרו ביהודה הכל נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה כולה שלא יהא כל וא' וא' הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו אמר רב פפא כמאן מקבלינן סהדותא האידינא מע"ה כמאן כר' יוסי וכ"ש לענין דיני ממונות שאין להחזירם כלל דילמא מיהא מאן דאיתיה מפסולי עדות כגון גזלנין ומועלין בשביעית ומחללי שבתות וכיוצא בהן אי נמי ע"ה שלא קרא כל עיקר ואפי' ק"ש ולא שנה כל עיקר ולא שימש ת"ח ואין בו דרך ארץ הא ודאי אין מקבלין ממנו עדות הואיל וכבהמה הוא ופחות מע"ה דאמרי' לא קרא ולא שנה עליו הכתו' אומר וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה והתם אמרי' כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב ואמ"ר יוחנן ופסול לעדות האוכל בדרך דומה לכלב ופסול לעדות כ"א ואמ"ר אידי בר אבין הלכה כ"א ובשביל מי שאינו יודע לא לכתוב ולא לקרו' ולא לשנות דקאמרי' עדותו בעל פה דמיא או היכא דאיכא סתם קנין לכתובה עומד מאי ספיקא איכא בהאי מילתא אינו בכתב ומקרא תליא מילתא אם נאמן הוא וראוי לעדות מה לי יודע לכתוב ולקרות מה לי אין יודע אלא ודאי לא חתים עד דידע למקרי לבר מן גיטא שהקילו בו חכמים על נאמנין שבהם ומקרעין להם נייר חלק וממלא את הקרעים דיו משום דבכתובה תליא מילתא בגיטא אבל שאר שטרות מי שהעיד בקנין ואינו יודע לכתוב ולקרות מוסר דבריו לפני ב"ד בין מומחה בין שאינו מומחה וגר שמל ולא טבל אין מזמנין עליו דאינו גר עד שימול ויטבול והו"ל כנכרי: סימן כה ועוד לו ז"ל: וששאלתם מקום שאין מי שרגיל לירד לפני התיבה אלא אחד ופעמים שטריד במלאכתו ויש שם נערים שהגיעו לי"ז ולי"ח שנה ולא נתמלא זקנם ששאלתם מהו שיעשו ש"צ ויוציאו רבים ידי חובתן ואל יבטלו מן התפילה: כך ראינו שזה שאמרו חכמים נתמלא זקנו להיות מצוה מן המובחר ובמה דאפשר למהוי גברא מליא טפי עדיף מן ינוקא אבל ודאי במקום מיבטל מן קדושה וברוך ויהי לא מבעיא בן י"ז ובן י"ח אלא אפי' בן י"ג שנה ויום א' בדלא אפשר נעשה שליח צבור דקא אמרי' זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים י"ח אבל מבן י"ג ואילך כי לא אפשר שפיר דמי: ועוד לו זצ"ל לענין ספר תורה סימן כו וששאלתם לענין ס"ת אמרו חכמים אמ"ר זירא אמ"ר הונא כיון שנפתח ס"ת אסור לספר אפי' בדבר הלכה כו' ומחויב אדם להקשיב ולאזין כדי שישמע כל פסוק ופסוק וכל דבר ודבר מפי א' הקורא ולא מפי שנים כשם שניתנה התורה מפי א' יחיד ומיוחד כך צריך לשמוע ס"ת מפי א' וצריך הכל להיות שומעים דכתיב ואזני כל העם אל ספר התורה והיאך יהיו האזנים

לשני קולות חמשה קולות היו במעמד הר סיני וכשנאמרה התורה קול א' אמרה דכתיב וידבר אלהים את כל הדברי' האלה וכתוב השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש א' ולא שנים: סימן כז וששאלתם אם הוא רשות לצאת קודם קדושה דסידרא אמרו חכמים האידנא לא מקיים עלמא אלא אקדושה דסידרא ואמן יהא שמיה רבה דאגדתא מי שכל העולם כולו אינו מתקיים אלא עליו אפשר לזלזל בו: סימן כח וששאלתם לישב ברחוב בית הכנסת בעת תפילה העושין כך קלות ראש הוא ומקילין בעול תפילה שיש עליהם לעמוד אחורי ש"צ ולעשות סייג והדור לתפילה ולקבל עליהם עול תפילה באימה ברתת ובזיע וכיון שעומדין ברחוב מסיחין דעתן מעולת תפילה והמשיח בתפילה אמרו חכמים אסור לשיח בין ישתבח לפרשת של שמע וכיון דקאמרי לעולם יסדיר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל ועכשיו היו יראין מן השמים והזהרו בנפשותכם ואל תעברו על דברי חכמים שכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה: סימן כט וששאלתם חלוקי איסורי עבירות שבתורה היאך מתחלקים מצינו באיסורין שבתורה והעבירות הם נחלקים לששה חלקים הראשון אכילה ושתייה שני מעשה ממש שלישי דבור רביעי הנאה חמישי ראייה ששי קול וריח ואעפ"י שאלו שנים האחרונים כגון הראייה והקול והריח ישנן בכלל הנאה שאני בין הנאת מעשה להנאה שאין בו מעשה ומצינו א' יותר על הששה המחשבה שפוסלת במוקדשין בלבד והם שבעה דרכים הראשון אכילה ושתייה והיא נוהגת בכלל האיסורין כגון המאכלים והמשתאות שהן יסוד לעבירות וכגון שצונו הוא המקום ית' שלא לאוכלן ולא לשותותן והאוכל והשותה מהן עובר על התורה אבל הסך או הנהגה מהן אינו עובר ויש מקצת מן האיסורין שאפילו הסך והנהגה עובר והן בכלל החלק הרביעי שהוא ההנאה החלק השני הוא מעשה ממש כגון הרוצח והמכה את חבירו וכל דומיהן וכל לא תעשה שבתורה שיש בה מעשה: השלישי הדבור כגון המגדף והמברך את השם ועוב' ע"ז באמירה או במעשה שמקבלו עליו באלוה וכל לא תעשה שבתורה שאין בו מעשה כגון נשבע וממר ומקלל את חברו בשם שלוקה עליהן ושאר לא תעשה שבתורה נמי שאין בו מעשה אעפ"י שאין לוקה עליהן עובר על האיסורא.

הרביעי בהנאה כגון הבעל את העריות ואעפ"י שהבעילה היא קצת בכלל החלק השני שהוא מעשה ממש וזהו החלק הרביעי שהוא ההנאה עיקרו ככלל איסורין שבתורה שאסורין בהנאה שאע"פ שאין בהן מעשה רב אסורין בהנאה הנהגה מהם החמישי הראייה והוא כגון ראיית העריות שהן אסור' וכדאמרין טפח באשה ערוה ושער שבאשה ערוה קול באשה ערוה ומיהו איסורא רבה איכא בעריות כגון האסורות אסור ערוה ממה שאין בפנויות רחוקות וכדתניא לא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה באשת איש ואפילו מכוורת ועו' י"ל בכלל זה החלק ראיית הקדש בבית קדש הקדשים כדאמר' לעיל לענין האומנין שהיו משלשלין בתיבות שלא יזונו עיניהם מבית קה"ק וכתוב נמי ולא יבואו לראות בכלע את הקדש ומתו השישי הוא הקול והריח כגון קול הכנור וריח הקטרת או דשאר קדשים ואע"פ שאין בהן מעילה בקול וריח ומראה יש בהן איסורא וכדאמר' לעיל מעילה הוא דלית בהו איסורא אית בהו וכן נמי משכחת לה בריח דע"ז דאסיר בהנאה והני אסירי בהנאה והדברים שחמור בהן הקדש לגבי ביטול כי ע"ז יש בה בטלה בגוי והקדש אין לו בטלה עולמית וכן כדתנן בסוף תמורה: סימן ל וששאלתם על ענין צידוק דין בשבת נהגנו מימות זקנים הראשונים שלא לומר צידוק בר"ח

ובמועדים בחנוכה ובפורים דלא עדיף צדוק הדין דהדיוט מצידוק הדין דמשה רע"ה
דמסלקי' ליה בשבת שחל להיות במועד ואפי' בר"ח ובחנוכה דהללו ימי שמחה נינהו
דכתיב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשים ובכל אחד אומרים הלל זה היום
עשה ה' נגילה ונשמחה בו לפיכך מבטלין צדוק דין אבל שבת כיון דעונג כתיב ביה לא
כתיב ביה שמחה ואומר צדוק הדין להודיע כי בשבת מת משה רבינו: סימן לא
וששאלתם רמז להקפת ס"ת בלולב והדס כך ראינו מהכא דכתי' אסרו חג בעבותים והוא
לשון הקף דכתיב אסרי לגפן עירה יסחר ישראל לקרתיה בעבותים הוא עץ עבות: סימן
לב וששאלתם ממה שאמר הרב ר' יצחק אב ב"ד ז"ל שפיר קאמר והכי הוא קודם
שיגביה אדם הלולב ממקומו יברך קודם נטילתו כדקיימא לן כל המצות כלן מברך עליהן
עובר לעשייתן והנך אינשי שנוטלין הלולב תחילה ואח"כ מברכין לא שפיר עבדי
ומדקדקים בדקדוק הבאי משום על לאו הכי אלא צריך לברך קודם נטילתו ונוטל
השדרה לחוץ והלולב כנגד לבו של אדם כאדם שעומד עם חברו פנים בפנים ושדרו של
זה ושל זה לחוץ כמו כן הלולב פניו כלפי הנוטל ושדרת הלולב כלפי חוץ וצרי' שיחזיק
לולב בימין ואתרוג בשמאל דהאי חדא מצו' והאי תלת' ועוד שאתרוג דומה ללב ולבו
של אדם בשמאל כדאמרי' בתפילין שבשמאל שתהא שומה כנגד הלב וששה נענועין
מנענע בלולב: סימן לג וששאלתם כל צבורא דקא מקבלין עלייהו מלתא למעבד וגזרין
גזרתא בס"ת בחרמות ובשמתא דלא למעבר עלה ונהגו בה איסורא ובתר הכין מתחרטין
דלא יכלין צבורא למיקם בה הכי חזינא דודאי יכלין לבטולה מכמה טעמי חדא דאמרי'
פוחזי' בחרטה לצרכי רבים ועו' דלא מתבעי להון למגזר גזרה על הצבור מה דלא יכלין
צבורא למיקם בה דהכי תנינן אין גוזרי' גזרה על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולי' לעמו'
בה והילכך מן הלין טעמי יכלין צבורא לבטולי' להאי גזרתא דגזרי עלייהו ולית עליהון
עונש בגווה: סימן לד וששאלתם לענין הטמנת חמין בערב שבת אם מותר לשהות
בשאינה גרופה וקטומה או אסור ובשאר מילי הרי אנו מפרשין כללא דמילתא דרך
קצרה כללא דמלתא אע"ג שהמניח קדרה מערב שבת על הגחלים ומתבשלת בשבת אין
האיסורא משום מלאכת שבת אלא גזרה משום שמא יחתם בגחלים מ"מ כל העובר על
דברי חכמים אעפ"י שלא יבא לידי חיתוי אין לפרוץ בכך שכיון שגזרו חכמים דבר זה
הרי היא איסורא גמורה וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה ופורץ גדר ישכנו נחש
ואין לומר בדברי חכמים משום האי טעמא גזרו רבנן והכא אין לחוש בכך אלא כל מה
שגזרו העובר על הגזרה חייב ואין לדקדק אחר טעם הגזרה וכדאמר' בענין הטיית הנר
וכדגרסי' נמי בע"ז ישמעאל אחי חשוק שפתיך ואל תבהל להשיב כו' וכדאמרי' נמי את
אלעזר בן הנד שפקפק בנטילת ידים שכל המזלזל בנטילת ידים ובגזרה דרבנן ואומר
מטעם זה נתקנה ואין שם חשש הטעם עובר על דברי חכמים ומגלה פנים בתורה הוא
וחייב מיתה וב"ד חייבי' לנדותו והטמנת חמין תקנה גדולה היא דתקינן רבנן משום עונג
שבת שהרי כל ימות החול אוכל אדם תבשיל מכל פנים וחם ובשבת תקנו חכמים
להטמינו מבערב כדי שישתמר המאכל בחמימותו ויהיה חם בשבת ואיכא בהא מילתא
עונג שבת: ורוב מן החיצונים תלמידי בייתוס יהיו לנתוש ולנתוץ ולהאביד ולהרוס
וירקבו עצמותם אשר הטעו את כל טועים והזונים אחריהם להטעותם שהחמין אסור
בשבת ותפח רוחם שהרי המאכל עצמו שיניח אדם מבערב על גבי גחלים לא אסרוהו

רבותינו אלא משום שמא יחתה בגחלים אבל אסור אין בו מן התורה הילכך כל שאינו אוכל חמין בשבת לפי אותו הדרך בר נדוי הוא ודרך מינות יש בו וצריך להפרישו מקהל ישראל ויש לנו לדקדק אחריו אי משום חולי הוא אי משום פנים אחרים כגון שאינו תאב לאותו מאכל ואינו מניח משום צד מינות אחר אין עלינו להוכיחו בכך אבל מ"מ יש לנו לזרזו ולהודיעו מאותו דרך ולהכריח עצמו כדי שיענג את השבת כדרך שתקנו חכמים בהטמנת החמין ומה שעושין עתה קצת מכל הדור שמניחין גחלים מתחת הקדרות כשטומנין החמין מתחזי לן דאסור הוא לעשות כן כמסקנא דשמעתא ואפ"ל לשהות אי גרוף וקטום אין ואי לא לא ומה שראוי לעשות את החמין לגרוף את הכירה ולטמון את הקדרות יפה אבל גחלים תחת הקדרה אסור ורבינו חננאל כתב הכי ושיהוי זה אינה הטמנה אלא כגון כסא של ברזל והקדר' יושבת עליה והיא תלויה באבנים או כיוצא בזה מותר אבל להטמינה על גבי גחלים דברי הכל אסור דקי"ל הטמנה בדבר המוסיף אסור ואפ"ל מבעו' יום: סימן לה וששאלתם לברר הגירסא דאין טומנין בדבר המוסיף הבל אפ"ל מבעוד יום הכי הוא מפני מה אין טומנין בדבר המוסיף הבל אפ"ל מבעו' יום גזרה שמא ירתיח וזה שמצאתם בשאר ספרים אין טומנין בדבר שאינו מוסיף הבל משחשכה גזרה שמא ירתיח אל תסמכו עליו שהוא שבוש גדול לפי שדבר שאינו מוסיף הבל אינו מרתיח וא"כ אין לגזור עליו אבל הטעם בדבר שמא יטמין ברמץ וזה שאמרו מבעו' יום כ"ש משחשכה אבל בין השמשות מותר דסתם קדרות בין השמשות רותחות הן וכבר כתבנו הרבה במקום אחר: סימן לו וששאלתם כל מה ששאלו במנודה דלא אפשרי אם יש לדון בו לחומרא או לקולא הכי הוא כל מה דלא אפשרי דינו כדין תיקו בדרכנן לקולא ובדאורי' לחומרא ומנודה דרבנן הוא: סימן לז וששאלתם מי שמחמיר בתרי אונאי דסמיכי לההדדי כשהן מחוברין בסופן ומפורדי' באמצע הכי הוא דינא בין שהן נפרדין מעיקרא ונחברין בסוף ובין שנחברין בתחילה ונפרדין בסוף או נחברין בתחילה ובסוף ונפרדין באמצע או נפרדין מכאן ומכאן ונחברין באמצע ובלבד בשורה עומדין כשר רבינו חננאל כ"כ: סימן לח רבי' האי ז"ל השיב על אותם האומרי' דהתרת נדרים ושבועות שיעמוד אדם בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור כל השנה הרי הוא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר כו' אמ' ח"ו שאין לנו להתנהג בכך ולא בענין המשנה ההיא שמביאין לראיה ואין מפירין לא בראש השנה ולא ב"הכ ולא שמענו מרבו' ז"ל שיהיו נוהגי' מנהג זה כל עיקר ואל תתנהגו גם אתם במנהג זה כמה יורות גדולות ישימו על האור וכמה בשר שלא יהיה בשל מבושל במים וכמה עצמות ישברו בו וכי דבר קל הוא בעיניכם לחטוא אדם בענין נדרים ושבועות ויעשה זה בר"ה קודם או ביום הכפורים ויכפר לו ח"ו כי לא אל חפץ רשע הוא ולא יגור עמו רע אלו היו יודעים בני אדם ענין נדר וענין שבועה לא יהיו מערימים עליהם כלל וכל המערים כאלו כאן חסר וחבל על דאבדין: לכן אתם החמירו כמותינו ואל תשנו ממנהג הישיבות סימן לט שאלה ששאל רב נחשון בר ברכיה ז"ל מרבי' האי ז"ל הא דגרסי' שלחו ליה למר עוקבא זימרא מנא לן דאסיר שרטט וכתב ליה אל תשמח ישראל אל גיל בעמים ובתלמו' ירושלמי מצינו דאיבעיא להו מהו לכתוב תרין תלת מילין מן פסוקא ופשט ממעשה דמר עוקבא דשלח לריש גלותא ישראל אל תשמח בעמים אל גיל ור' מונא נמי שלח כתב לר' הושעיא ראשיתך מזער ותסגא מאד אחריתך על איזה מהן נסמוך אם נאמר כי אלו

מארץ ישראל לא כתבי הפסוקים כמו שהן מפני שלא שרטטו ולמה לא שרטטו וכתבו הפסוקים אלא הפכום ועו' דאינו דיש מן הגאונים ז"ל מנקד על הפסוקים ויש שאינו מנקד כלל והמנקד מאין יודע שהניקוד כשרטוט יפרש לנו רבינו: והשיב אנו על תלמו' שלנו סומכין ומאי דפסיק הכא לא חיישי' למאי דאית התם ודאי לגלויי מלתא דמסתמא הכא או דלא מפרשא הכא ולא מכחשא נמי סמכי' עלה אי נמי מילתא דפרושא ולענין נמי דשנו מן התם פסוקי ואקדמו ואחרו מיחזיא מלתא דלאו משום שרטוט אלא משום שלא יכתבו פסוק בצורתו ויהא משולח בידי גוים והרי מצאנו שאף משם כתבו בלא שרטוט פסוקי כמות שהן דאמר רב יוסף מאן לימ' לן דרבי אביתר דסמכא הוא ועו' הא הוא דשלח לרב יהודה בני אדם העולים משם לכאן קיימו בעצמם ויתנו הילד בזונה וגו' ומאן נינהו זעירי ורבה בר בר חנא וכתב ליה בלא שרטוט ואמ"ר יצחק שתיים כותבי' שלש אין כותבין במתני' תנא שלש כותבי' ארבע אין כותבי' א"ל אביי אטו כל דלא שמיע דר' יצחק לאו גברא רבה הוא בשלמא מילתא דתליא בסברא לחיי אבל הא גמרא הוא וגמרא לא שמיע ליה ואנן קא חזינן גאונים ז"ל מן יומי דרבנן סבוראי דכותבי' בכל אתרוותא פשוטי ודיאסקי וכתבי פסוקי כמו שהן ומשרטטי' או מנקדי' והכי קא עבדי' דמנקדינן כשרטוט חשוב מאי שמעתא בהדיא שהנקו' כשרטוט לאדאפי' לא חזי לנא אלא מיהו עמא דבר למעשה ודכוותא הכי עבדינן: לרבינו שרירא זצ"ל וששאלתם קהל שהחרימו וכו' הכי הוא קהל שהחרימו על דבר ונתחרטו ילכו אצל חכם ויתיר להם את החרם כמו שעושיין בשבועה: לרבינו האי זצ"ל סימן מא וששאלתם עיקר הנדוי היא השמתא שמשמתין ב"ד מי שחייב שמתא ואין לדבר קצבה אלא כפי מה שרואין הקהל וב"ד בין בשמתא בין בזולתה ומי שהחרימוהו הקהל חייבין למול את בנו וקוברין אותו אבל מניחין על ארונו אבן זכר לסקילה ואם רצה ליכנס לבית הכנסת מרחיקין ממנו ארבע אמות מכל צד: סימן מב וששאלתם מי שהוא בנדוי ולא התנו לדבר עמו אדם אין על המדבר כלום ואם הזהירו שלא לדבר עמו אדם אין ראוי לדבר עמו והמדבר עמו מגונה הוא אבל אין עליו דין ואם שמתו מי שמדבר עמו המדבר עמו משומת כמותו: סימן מג וששאלתם לענין עירובי תבשילין: עירובי תבשילין הוא שאם חל י"ט להיות ערב שבת ושבת צריך שיקדים מיום חמישי בשבת שהוא ערב י"ט ונוטל מעט בשר צלי או מבושל ומברך אקב"ו על מצות עירוב ואומר נמי בהדין עירובא יהא שרא לן למיפא ולבשולי מיומא טבא לשבתא ויצניע אותו בשר ולא יאכל אותו עד לילי שבת ולא יהא הבשר פחות מכזית ואם יהיה דג שפיר דמי: סימן מד וששאלתם לענין עירובין וידיים שלמה המלך תקן עירובין וידיים בשלמא יהושע תקן עלינו לשבח ולא הוא מתקנת רבנן אלא יהושע תקנו כשנכנסו ישראל לארץ שיאמרו זה התקון להבדיל בין משפחות האדמה וגויי הארצות ושכבר קבלו עליהם אלוה ועל כך תקן לפני מלך מ"ה הקב"ה שמשתחוים מה שלא היו משתחוים בח"ל אבל עירובין וידיים שלמה המלך תקנם בשלמא נטילת ידיים תקן משום סרך תרומה אלא עירובין היאך תקן שלמה וכי לא היו נוהגין ישראל בהם קודם שלמה תינח עלינו לשבח תקנת יהושע שהיו קודם בח"ל ועכשיו נכנסו לארץ מקום מכוון לנגד כסא הכבוד והוצרך לתקנו ודאי כך הוא והענין מורה לכך אבל עירובין היאך לא היו נוהגי' קודם.

והשיב הגאון רבינו האיי ז"ל כי ודאי כך הם הדברי' אבל כל אותם השנים שהיו ישראל טרודין במלחמות ובאויבים ובכמה מיני צרות לא היה להם פנאי למדוד בין עיר לעיר ולתקן פתחי מבואות ולהניח עירובין שהיה להם במחנות ולא נהגו בעירוב כי במחנה הם פטור' כמו ששנינו ארבעה דברים פטורי' במחנה מביאי' עצים מ"מ ופטורי' מנטילת ידים ומדמאי ומלערב וכשעמד שלמה שנאמר בימיו יהודה וישראל רבים כחול כו' תקן להם ידים ועירובי' שלא נהגו ישראל מקודם עד אותו זמן: סימן מה וששאלתם מי שיצא חוץ לתחום בשבת במזי' מלקי' ליה דתני ר' חייא מלקי' על עירובי תחומי' דבר תורה דכתיב אל יצא איש ממקומו ביום השביעי ומי שמחלל שבת בזמן הזה במזי' בדין הוא דלא מלקי' ליה דכי אמרי דחייב מלקות בחייבי לאוין אי נמי בחייבי כריתות אבל בחייבי מיתות ב"ד לא כדתנן כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מדי כריתתן שנאמר ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא כאחיך ואמר' עלה חייבי כריתות קתני חייבי מיתות ב"ד לא קתני אלא בזמן הזה מה אנו יכולין לעשות לו אבל תקנות עושים בזמן הזה ואנו מלקי' אותו ומבזין אותו כדי שלא יהיה הדבר בהיתר ואל ישנה כסיל באולתו ולענין עירובי' הא דאמר רבי יצחק מוליכו פחות פחות מד' אמות הלכה כך ועבדינן הכי מיהו צריך לישב כל פחות מארבע אמות אבל בעמידה אין בכך כלום ואסור לעשות כן ואם עושה כן הרי זה מחלל שבת שהרי מעביר ארבע אמות ברשות הרבים בעמידה אעפ"י שהולך ועומד הליכה אחת היא וצרי' לישב כל פחות מד' אמות ואפי' בשדה או בכרמלית שאין בה סקילה ואם העביר בתוכן ולא ישב כל פחות מד' אמות חייב מלקות מדרבנן דקא אמרי' אבל ים ובקעה וכו' ובסיפא קאמרינן ואין נושאים ונותני' בתוכו ואם נשא ונתן פטור אבל אסור מדרבנן וחייב מלקות מדרבנן דקא אמרי' כל פטורי דשבת פטור אבל אסור: לרבינו האיי ז"ל לענין הפרשת חלה מן העיסה סימן מו וששאלתם אם צריך לשער א' מכ"ד או לא כך ראינו שלא הצריכו חכמים לשער אלא אפי' לש סאה אחת בעריבה אחת כולה אין צריך להפריש אלא חלה אחת כדכתיב ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה וזה שחייבו חכמים ז"ל א' מכ"ד מתחלת חיובה של עיסה וכמה שיעורה ארבעים ושלוש ביצים וחומש ביצה קמח והגאונים ז"ל נשאלו בדבר זה איזו שיעורמדוקדק מנהון והשיבו כי בודאי שיעור חלה מ"ג ביצים וחומש ביצה וכדמפורש בשמעתא דאיתמר בעירובין בפרק כיצד משתתפין כי אתא רב דימי כו' ומההיא שמעתא חזינן דשיעור חלה מ"ג ביצים וחומש ביצה ולכך נתנה לנו התורה שיעור בביצים ובפירות שדברי סופרים על הר סיני ניתנו כדכתיב ועליהם ככל הדברי' לפי שהבצי' והפירו' נמצאים בכל מקום כי גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שישראל עתידין להתפזר בין האומות ומשקלן ומדתן שהיו בימי משה ושהוסיפו עליהן בארץ ישראל אין נשמרי' להן והמדות משתנות בדורות ובמדינות שבכל דור ודור היו חכמים מחדשים מדותיהם כדמפורש בכמה מדינות וגם בחלה מצינו שהיו משערין מדות בכל עת שהרי שגר לו בוניוס לר' ואמ"ר נמי קיסטא דמורי' סא דהות בצפורי ותמנתא קמייתא דאמר ר' יוחנן דהות יתירא על דא ריבעא וגם רב שיער קבא מלוגנא לפיסחא וכן הלכתא ונשתנו כל אלו המדות שהן מזמן קרוב וכ"ש מדורות הראשונים שאין יודעי' מדותיהן כלל ולכך תלו חכמים ז"ל השיעור בבצים ובפירות שהן קיימין כל עת ואין משתני' מיהו שיעור הביצים והפירות תלו אותן בדעתו של רואה והן המדה ישרה ע"ב אוקיאות:

לרבינו האי ז"ל סימן מז וששאלתם סדר פדיון הבן פדיון הבן כיצד פדיון הבן תלוי באנשים ולא בנשים וכל מי שנושא אשה שלא ילדה לו מעולם אפי' היו לו כמה בנים מאשה אחרת אם ילדה לו זכר לאחר ל' יום חייב לפדותו מן הכהן בחמש סלעים ואמרו רז"ל שאם עברו עליו ל' יום ולא פדאו חייב להוסיף חומש עד שיגיע מה שראוי לתת לכהן עשרים דנרי ערביים של כסף יפה ואמרו רז"ל שחייב האב לברך בשעה שנותנם לכהן שתי ברכות אקב"ו על פדיון הבן ושהחיינו ונהגו רבותי' ראשי הישיבות המקיימי' מצות כהונה והזריזים בהם כשהם פודים בכור פטר רחם מביאין כוס של יין והדס ומברכי' בורא פרי הגפן ובורא עצי בשמים ואח"כ אומר הכהן בא"ה אמ"ה אשר קדש עובר במעי אמו ומ' יום חלק רמ"ח איברים ואח"כ נפח בו נשמה דכתיב ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה עור ובשר הלבישו ובעצמות וגידים סככו דכתי' עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידים תסוככני והאכילו בנס נפלאותיו מאכל ומשתה דבש וחלב להתענג בו וזימן מלאכיו לשמרו במעי אמו דכתיב חיים וחסד עשית עמדי וגו' ואח"כ אומר זה בני בכורי וזהו ראשית אוני ופי שנים ראוי לתת לו שכן כתוב בתורת משה לתת לו פי ב' אמו אומר' זהו בני בכור' שבו פתח הקב"ה דלתי בטני חמש סלעי' נתחייבנו לתת לכהן לפדותו ממנו שכך היא גזרת מלך שנא' אך פדה תפדה ואומר ופדויי מן חדש תפדה ונא' ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת יהי רצון מלפני אלהינו שכשם שהכניסו אביו לפדיון זה כך יכניסו לתורה ולחופה ולמעשים טובים בא"ה מקדש ישראל בככוריהם ופדיונם ואח"כ מגביה הכהן שתי ידיו וסומך על ראשו ואומר לאביו איזה חביב עליך יותר בנך או חמש סלעים הללו והאב אומר בני חביב עלי ואני פודהו ופודהו שני פעמים משום דכתיב אך פדה תפדה וכתיב ופדויו מן גו' פדויים תרין חד מקו' בריך הוא וחד ממלאך המות ועל זה אני פודהו בחמש סלעים כמצות המקום שנאמר וכל בכור בני אפדה וכתיב וכל בכור בניך תפדה מיד נוטל הכהן הכנס' ומוליכו בידו אצל ראש הבן ואומר חמש סלעים אלו פדיון בנו של פלוני' זה זה פדיון תחת זה חלופי זה על זה יצא זה לכהן ויכנס הבן לחיים וליראת שמים ומברכו ואומר אל יתן למוט רגליך וגו' וכל המזמור: רבינו שמשון ז"ל בעל התוס' מוסיף על זה ואומר שצריך הכהן לזקוף ידיו ולסמוך על ראשו ולומר כן פה אלישע בן שפט אשר יצק מים ע"י אליהו ב' פעמים והוא טוב וניצול מכל רע ה' שמרך כו': סימן מח וששאלתם הפרת שמתא למי שנתנדה בחלום צרי' בי עשרה דתנו הלכתא כד שרי ליה והוא דגמרי אבות ומדות ואפי' חזיא ליה אשה או קטן או עבד וצריך למטרח עד פרסה ואי ליכא בי עשרה דתנו הלכתא אפי' עשרה כל דהוא ואי ליכא בי עשרה ליפוק לרשות הרבים ואי מתרמו ליה בי עשרה לישרו ליה ואי ליכא אפי' בג"מ מאי טעמא רחמי קא בעו לשרי בשמתיה ויחיד מומחה שרי שמתא והיכי שרי ליה אמור הכי מחמת דאשתמית פלוני בחלמיה מותר יהא איסור וקללה לא תבוא עליו יחי ראובן ואל ימות ה' שמעתי שמעך יראתי כו' ויעבור ג' פעמים וכן מנהג בישיבה כשהם מתירים הנדרים הם אומ' ויעבור ג"פ: לרבינו האי ז"ל סימן מט וששאלתם טעם קנין כד איניש מקני לחבריה מידי צריך שיתפוס המקנה שלש אצבעות או יתיר מן הסודר דפחות מג' לא חזו לא לעניים ולא לעשירים: לו ז"ל רבינו האי סי' נ וששאלתם שליה צבור שיצא עליו שם רע ונחשד באשת איש או גנב או עשק אם שב בתשובה מקבלין אותו ומתפללין אחריו ומ"מ ביום תענית אין

מורידין אותו לפני התבה לפי שאין פרקו נאה שכבר יצא עליו שם רע מקודם וכן שליח צבור שאין מתענה עמהם יוריד אחר שמתענה שיאמר עננו באמת אבל כל מי שלא התענה אי אפשר לומר עננו: סי' נא ועוד לו ז"ל ש"צ שמרננים עליו בדברים רעים מהו להוציאו ולהכניס אחר.

והשיב דבר אין צריך שאלה אבל אם אין שם כמוהו צריך ליסרו ולהוכיחו ואם יסרו אותו ולא ישמע עליהם מוציאים אותו משום נתנה עלי בקולה וכו': ועוד לרבינו האי ז"ל סי' נב וששאלתם לענין אם יקראו לאור הנר בשבת דאמר רבה אפ"ל גבוה שתי קומות ומצאנו בפ"י רבי' דהלכה כרבה ומנהגנו כאן בקוראין בבהכ"נ מתקבצין אנשים בליל יוה"כ ופעמים בלילי שבתות וקורין תהלים לאור עששית יש הפרש בין רבים דבהכ"נ לרבים דבתים או בין הנרות דעששיות או לא ועו' ראינו לאדוננו במקצת תשובות כי שנים בענין א' מותר זה הענין המותר כגון פרשה הצריכה לשבת או חזנות שצריכה לאותה שבת או כל דבר שרוצים התלמידים לקרות בתלמו' כמנהגם בחול כלם בענין א' מותר על כן שלחנו לרבינו אדוננו אם הוא מותר או לא כי יש מהך דמיונים שאסרו ילמדנו רבינו אדוננו ודאי הלכת' כרבה ואין אדם חלוק עליו ושני' שקורין בענין א' מותר דהא סליקא שמעתא ומילתא פסיקא שנים קורין בענין א' וטעמא דמלתא דמנטרי אהדדי וליכא למימר דהא מלתא בפרשה או בחזנות שהוצרכנו לאותה שבת אלא כל ענין א' לשנים מותר ואפ"ל תלמוד גמר' הכי סליק מיהו לא רגילי רבנן למעבד הכי ולא חזי לנא ולא שמיע לן דנקיטי נוסחא וגרסי בשרגא בלילי שבתא ומאן דאסר לאו גמרא נקט אלא סייג שוי במנהגא: ועוד לו ז"ל סי' נג וששאלתם היכא דקבע איניש סעודתיה מקמי תשע שעות במעלי שבתא ובמעלי יומא טבא וקדש ליה יומא ועדיין יתיב בסעודתא פורש מפה עילוי פתורא ומקדש ואע"ג דלא בריך ברכת המזון ולאחר דמקדש עביד המוציא וגמר סעודתיה ומברך ברכת המזון: ועוד לו ז"ל סי' נד וששאלתם מאן דיתבי אפניא דשבתא וקא שתי חמרא וידע דלאורתא לית ליה חמרא להבדלה.

מבדיל כד בעי למיקם מסעודתיה ואע"ג דאיכא עידנא טובא ואע"ג דאסר ליה למעבד עבידתא עד ליליא וכד אתי לאורתא כד חזי נורא מברך על מאורי האש לחוד: לו ז"ל סי' נה וששאלתם ענין וקרא זה אל זה ואמר ותשאני רוח מה טעם יש שם לקרות ולתרגם ומה טעם קבעו אותם חכמים בסדר קדושה דבר זה כך מנהג ראשונים מקום שיש שם תלמידי חכמים כשהיו מתפללין ונופלין על פניהם ומקדשין לאחר שעונין אמן יהא שמיה רבא מברך מביאין נביא וקורין בו בעשרה פסוקים הן חסר הן יתר ומתרגמין אותן ואח"כ אומר וקרא זה אל זה ואמר ומתרגמין אותן כשם שתרגמו אותה פרשה של נביא ואומר ותשאני רוח ומסיימין אותו כדי לסיים בשבחו של הקב"ה ואח"כ מקדשין ועוסקין בתורה הרוצה במשנה עוסק הרוצה בתלמוד עוסק כדי לקיים מה שאמרו חכמי לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד וכיון שרבתה עניות בעולם והוצרכו תלמי' חכמים למעשה ידיהם לא היו ינולין לעסוק בתורה תמיד ולהשליש כל יום וסמכו על מה שאמרו כל הנחלי' הולכי' אל הים מקרא ומשנה וחומש ועקרו לקרות בנביא בכל יום אחר תפילה ואעפ"י שעקרו לקרות בנביא אותם ב' פסוקי' לא עקרו אותם ועדיין קבועין ועומדין ומפני מה לא עקרום שקדוש משולש הוא קק"ק ושלשוהו ג' פעמים בתפילה ולומר יענך ה' ביום צרה כך מנהג בבית רבינו בבבל לאחר

שמתפללי' כל התפילה וגומרי' אותה עוסקי' בתלמו' ותנאין עוסקי' במשנה ובמדרש ובתוספתא עד ד' שעות ואומר יענך ה' ביום צרה וגו' ואחריו וקרא זה אל זה ואמר שני פסוקי' אלו מקדשין והולכים לבתיהם ובא לציון ואני זאת בריתי לא היו אומרי' ואם רצה יחיד לאומרם אין בכך כלום שלא אמרו חכמים לא יהא פחות מעשרה אלא דבר שבקדושה ובא לציון ואני זאת בריתי אין דבר שבקדושה ואין בהם משום קדושה.

וראינו מדקדקים הבל ואין בו מועיל דבר קדושה לא אמרו אלא דבר שבקדושה ודבר שבקדושה הוא תקן שלפניו ולאחריו אבל הענין הנכון. הקדושה הוא קק"ק דבר שבקדושה הוא דבר הנעלם והנסתר שלא רצו להזכירו אלא בענין דברנעלם ומהו ה' צבאות זהו דבר שבקדושה שאין ראוי אלא בעשרה.

וראינו בנוסח ירושלמי כל קדושות שמלאכי השרת מקדשין כך ישראל מקדשין והאי יתירא מנהון להתקדש ישראל למטה בקדושה יתירה משו' דכתי' והתקדש' והייתם קדושים ובקדושה זו מתקדשים ישראל בקדושתם קודם שמלאכי השרת יסתלקו ואנו אומ' בלשון תרגו' מפני שהם אינם נזקקין לתרגום להם יש שתי קדושות בלבד ולנו שלוש בהדא יתירה: ועוד לרבינו האיי זצ"ל סימן נו וששאלתם בענין היה עומד בתפילה כתבנו בפ' ברכות היה עומד בתפילה ונזכר שהתפלל פוסק ואפי' באמצע ברכה עיונא דרבנן די לנא במתיבתא משום לא תוסיפו קאמר דסבירא להו תפלות כנג' תמידין תקנום וכי הדר מצלי צלותא אחריתי דחובה עובר משום כל תוסיף אבל תחנוני דלאו תפלת חובה שפיר דמי.

ואיכא דמדמי להון דר' יוחנן דאמר ולואי שיתפלל אדם כל היום כלו פליג' דשמואל וסבר דאעפ"י שהתפלל חוזר ומתפלל וליכא חס ושלום בגמ' כל עיקר דר' יוחנן פלוג אדשמואל ולית לן לשווייה לדר' יוחנן אמאי דעליה אמירא אלא על דר' אלעזר לענין ספק התפלל ספק לא התפלל ואמר ר' יוחנן אי מספקא ליה מלתא ולואי שיתפלל כל היום ואי נמי היה זכור שהתפל' ועמד לכתחלה להתפלל תפלה אחרת דלאו חובה היא והכי קאים בלביה דלאו חובה מצלי אלא מצוה כעין רשות אף שמואל לא אסר וכיון דהכי בזמן שספק התפלל ספק לא התפלל אמר ר' יוחנן ליקום וליצלי דיכיל למימר אדעתיה אי לא צלי הרי היא חובתו ואי צלי תחנוני אינון הילכך ולואי שיתפלל ושפיר דמי אבל היכא שהתפלל ושכח והתחיל בתפל' שניה על מנת שהיא חובתו ונזכר שהתפלל קאמר שמואל אם גומרה כאלו הקריב שני תמידין בשחרית ועובר על כל תוסיף ולא פליג ר' יוחנן בהא מלתא אלא הלכת' כשמואל דאמר פוסק ואפי' באמצע ברכה אבל אם עמד בתפלה בשבת ושכח שהוא שבת והתחיל אחר שלש ראשונות בשל חול גומר את הברכה כדפשט לה רבה בר אבוה לרב נחמן ולא הוי מוסיף דברים דליצלי ח"י בשבת דמן דינא בר חובא הוא ורבנן הוא דלא אטרחוה מפני כבוד שבת ואין שואלין דברי חול הצריכין לחול בשבת ושמעתא דבתרא דרב יהודה אמר שמואל נמי הלכה שאם התפלל ומצא צבור שמתפללין אם יכול לחדש דבר בתפלתו יתפלל ואי לאו אל יתפלל דאי מחדש בה דבר ומוקמת בדעתיה שאינה תפילת חובה אלא נדבה מצוה כעין רשות שפיר דמי אבל חובה אסור ואיכא רבנן דמוקמי לה להא שמעתא בתפילת המוספין אבל תפלות אחרות לא פשיטא להון ולא היא אלא כולה תפילות כהדדי בשבת שמוסיפין

אסור להתפלל שנייה אלא א"כ חדש ופשטא דגמ' בהדיא קאמר צריכא דאי אשמועי' קמייתא הוה אמינא היכא דצלי ביחיד לא ליקום שנייה וליצלי ביחיד ולא למהדר צלותא קמ"ל הא שמעתא דאפי' בצבור נמי לא יצלי ולא ליתני ואי אשמועינן הא שנייה הוה אמינא מפתח הוא דלא נפתח אבל היכא דפתח אימא ניגמר קמ"ל דלא ניגמר ודבר זה ברור שבכל התפלות הוא אומר ובהא שמעתא קאמר אם יכול לחדש דבר נפתח לכתחלה אדעתא דמחד' אבל קמייתא דכבר פתח לה אדעתא דחובה אעפ"י שיכול לחדש לא יגמור ומשום הכי לא איתמר בה חידוש וכל הדברי' הללו ברורים הם וחזקים הן ולכן הארכנו בפ' שמועה זאת: סי' נז וששאלתם שיש בבני הדור מי שמברך קודם שיקרא ק"ש על מטתו הכי ב"א ה' אמ"ה אקב"ו על קרית שמע ולהמליכו באהבה ואנן חזי לן דהא ברכה זו אינו מטבע הברכות והמברכה הרי הוא מברך ברכה שאינה צריכה ומוציא שם שמים לבטלה מפני שק"ש על מטתו רשות היא כדאמרינן שאם ת"ח הוא אינו צריך אלמא לאו מצוה היא ועוד מברך מצפרא אהבה רבה ואמרינן שכבר נפטר באהבה רבה הילכך האי ברכה ליתא כל עיקר: סי' נח וששאלתם אחד יושב ושנים מתפללי' דעו כי סמן רע ליושב אלא מרחיק חמש אמות ומתפלל דכתיב אני האשה הנצבת עמכה מלת ה' חמשה והני מילי כי יתיב במילי דעלמא ובטיל אבל יתיב וקרי ק"ש או במילי דצלות' לית לן בה ואי לא בעי מתרחק ה' אמות ד' לשכינה ואמה אחת לדידיה מכאן שאסור לאדם שיפסע ויתפלל חברו בתוך ד' אמות שלו שהם מקום שכינה הא חוץ לד' אמות שרי: סי' נט וששאלתם מאן דלא גמיר לא ליקום למקרי בתורה או לתרגומי ואי איצטריכו ליה משו' דליכא כהן או לוי אלא הוא אי בדאמר ליה המסייע יכול למימר מילת' מילת' ליקו' ואי לא לא ליקום ואי ידע לומר לבדו מלה מלה ואסור הקורא שיתן עיניו חוץ לתורה שלא ניתנה התורה אלא בכתב ועל כן הכל שותקין בשעת דס"ת פתוח ולא יקרא שום אדם אלא הקורא בס"ת בכתב לבדו ומדברי רבוותא כולהו משמע דס"ל שלא יקרא החזן עבור הקורא: סי' ס וששאלתם על כהן קטן מהו לקרות בתורה ראשון ופשיט' מדתנן קטן קורא בתורה ומתרגם ואמרי' וכשקורא עולה למנין שבעה וכשר הוא שיקרא שמיני ויפטיר בנביא ואין בהפטרות קטן פגם לצבור אלא דרך ארץ והישר לעשות שיעמוד אדם גדול וחשוב בין לקרות ראשון בין להפטיר ומעמידין קטן לקרות ראשון ולהפטיר מפני כבוד אביו ואם על פגם הכהן חששתם שעמד שמיני לקרות בתורה ולהפטיר בנביא אין בזה פגם כל עיקר ומעשי' בכל יום כהנים מפטירין: סי' סא וששאלתם הלכתא אסור לתפור שני בגדים אחד של צמר וא' של פשתן ואפי' בחוטי משי כדי לעשות בגד אחד ללבוש שכיון שדוחק זה בזה בתפירה נעשים כשועין ונאסרים וקיימא לן מדרבנן או שוע או טווי או נוז ולא התירו חכמים אלא כדתניא לובש אדם שני חלוקין זה על גב זה אעפ"י שפונדתו חגורה לו מבחוץ אבל תפירה לא התירו ובמה שהוא רחוק בזה נחלקו דאמרי' בגמ' דבני מערבא אבוי דבר קפרא שאל לר' זעירא מהו למיתן פריטין בגולת' דמקטרי' בחוטי דכיתן אמ"ל אסור ושמואל אמר מותר בודאי פשטינן כמו זה אסור ועוד שיש בו מפני מראית העין: ועוד לו זצ"ל סי' סב וששאלתם והלכתא אסור לתפור בגד צמר בחוטי פשתים ואפי' כרים וכסתות דקי"ל תפירה כאריגה דמיא והלכתא כרבי שמעון דאמר אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהן ואמר הגאון ז"ל שרי בכרים וכסתות ואלו הן תורף דבריו והלכתא בגדים

של מלבוש ושל כסות כיון שאיסורן מן התורה אפילו לתפרן בחוטי פשתן אסור אבל בכרים וכסתות שאיסורן מדרבנן אם תפרן בחוטי פשתן אין בכך כלום ומרדעת של חמור הרי הוא ככרים וכסתות ואמרו רבותינו ז"ל לא יעלה עליך אבל אתה מציעו תחתך אבל אמרו חז"ל אסור לעשות כן שמא תכרך נימא אחת על בשרו ואפילו וילון גזרו ביה רבנן מפני שהשמש מתחמם כנגדו והא דאסר רחמנא צמר ופשתים דוקא צמר אילים דגמרי' לה מציצית אבל מידי אחרני' לא והרב ברגלוני ז"ל כתב לית לן להדורי אדאורייתא ודרבנן אלא למילף ולמידע הי דאורייתא והי דרבנן אבל לענין איסורא כולה אסירי וכדאמרי' בכמה דוכתי כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה כי אין התורה מפורשת אלא במה שפירשו רז"ל וכדגרסי' לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על תורה שבעל פה שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית וגו' וכתוב לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל הילכך אסור לתפור שום בגד של צמר בחוטי פשתן ושום בגד פשתן בחוטי צמר ולא לחבר שום בגד צמר בצמר עצמו אלא במינו אא"כ מחברו בקנבוס או במשי וכדתנן בכלאים אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים וכ"ש נמי לחבר שום מלבוש של פשתים בצמר ולא לעשות ערדילים לזה כגון חוליא הקרוי אטרש ואפי' לתפרן במשי והוה ליה כשתי תכיפות דהויין להו חבור מפני שהתכיפה במחט הויין תכיפה ואפילו היא ממשי הפשתן והצמר להיותן שתי תכיפות הילכך אסור מכל פנים: רבינו חננאל ז"ל כתב הכי בפירושו בתחילת יבמות בענין מלת שעטנז נפקא כך הוא לפי שהכלאים בג' מדו' שוע או טווי או נוז שוע לשון שעיעו' כדמתרגמי' ועל חלקת צואריו על שעיעות והוא שטורפין צמר ופשתים זה עם זה ועושים מהם לבדים ועושים מהם כמו לבוש ותנן הלבדים אסורין מפני שהן שועים טווי הוא שני פנים או שטורפין צמר ופשתים וטוין אותם או שטוין צמר לבדו ופשתים לבדו וחוזרין ושוזרין שני החוטין זה עם זה: נוז גם הוא שני פנים או באריגה או תכיפה במחט ולא מצינו ללשון הזה עיקר אלא באגדה דויקרא רבה מלך שלוז לבו עליו ונטל צפורן לחתור על אביו ומפרשין אותו לשון סיבוך כאדם שהוא מסתבך ואעפ"י שבתורת כהנים הסיע ר' אליעזר את הנוז ופי' דבר המליז את ישראל לאביהם שבשמים כלומר מרחיקין מלשון אל יליזו מעיניך הדרך הראשון עיקר ותמהי' על האי דכתב רבינו חננאל או שוע או טווי או נוז דהא גרסינן במסכת נדה והלכתא כמר זוטרא דאמר עד שיהא שוע וטווי ונוז דכולהו בעי' כחדא: סי' סג וששאלתם בעינן עד שיהא שוע טווי ונוז או דילמא או שוע או טווי או נוז השיב רבינו האיי ז"ל הא מלתא מיפרשא בגמ' דמדאורייתא עד דאיכא תלתיהון ורבנן גזרו בכל חדא בפני עצמה דאמר רב אחא בר יעקב משמיה דמר זוטרא האי מאן דאית ליה חוטא דכיתנא בגלימא דעמרא כו' עד והלכתא כמר זוטרא מדאפקינהו רחמנא בחד לישנא שעטנז וידיע לכוון דגזרת אסור היא ולית למפרץ בה כל עיקר ודאמרי' מאי הוא שוע תרגום וטח תרג' חלקת צואריו כמו כן ובלשון ערבי אמלס ובמשנתנו שנינו הלבדין אסורין מפנישהם שועים ונוז לא ראינו לו עיקר אלא בלשון ארמי והוא דבר שתלוי בדבר ומחובר בו כדאמרי' אי אפסיק נזייה טרפה: סי' סד וששאלתם אם להתענות בשני ימים טובים דראש השנה כך אנו רואים יפה שלא להתענות שכך אמרו פרנסי ישראל הראשונים לישראל בראש השנה ועתה לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים וגו' וסיפא דכתיב כי חדות ה' היא מעוזכם וכן בשבת שובה אין

אנו רואים שיתענה שהרי ט' באב שהוא תענית חמורה לא ראו לקבעה בשבת אלא דחו אותה לאחר השבת ואפי' להשלים תענית שמערב שבת נסתפקו כמה דורות עד שנתחתכה הלכה מתענה ומשלים ובהדיא אמרינן בירושלמי ר' יעקב הוה מפקד לספריא מאן אתא משאל לכוון אתון אמרין ליה בכל מתענין חוץ משבתות וימים טובים וראשי חדשים ופורים ובגמ' דיום הכפורים בדידן אמר' ומה עינוי שאינו נוהג בשבתות ובימים עונש מלאכה שנוהגת בשבתות ובימים טובים אינו דין שעונש ש"מ אין מתענין לא בשבתות ולא בימים טובים: סי' סה וששאלתם ענין שופר של ראש השנה כי מנהג גאונים להתריע אחר סיום התפלה תרועה גדולה כדי לערבב את השטן וכך הוא מנהג בשתי ישיבות אנו ראינו להשיבכם כי אין אנו עושים כן בתורת מנהג ולא שמענו שאבותינו נהגו כך אלא שיחידים מתעסקים כל אחד ואחד בתאווה מהא דכי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כד מסיים שליחא דצבור' תקיעתא ביבנה לא שמע איניש קל אודניה מקל תקועיאי למדנו שהיו רגילים הראשונים שהיחידים תוקעין אחר תפלה ולא שחייבין כי שליח צבור מוציאן ידי חובתן אלא מצוה מן המוכחר להתריע אחר סיום התפלה וכדי לערבב את השטן ושפיר דמי למעבד הכי ואם אין עושין כן אין בכך כלום ושאר הגאונים ז"ל מודים שצריך להתריע על כל פנים: סי' סו וששאלתם על מה שאמרו קצת גאונים ז"ל דנהיגי בתרתי מתיבתא בראש השנה לצלויי שליח צבור תשע וצבור שבע ויחיד בביתו מתפלל תשע כדי שיצא ידי חובתו במלכיות וזכרונות ושופרות רב נטרונאי ורב יצחק נ' גיאת ז"ל כתבו אנו כך קבלנו מחכמים ובעלי הוראה ואנשי מעשה שקבלו גם הם כגון רב שמואל הלוי ז"ל שקבל מהרב ר' חנוך ז"ל וזקנים שבדור שהלכה למעשה שהם מתפללין במוסף ראש השנה תשע ל"ש צבור ול"ש שליח צבור והשיב רבנו האיי ז"ל שהכל מתפללין תשע בין צבור בין שליח צבור וכך הראשונים מורין ועושין: סי' סז רבינו האיי ז"ל וששאלתם על ענין תקיעת שופר במוצאי יו"ה כ מנהגינו לתקוע תשר"ת במוצאי יוה"כ בכל מקום ולא מצינו טעם חובה אלא דומה כי הוא זכר ליובל שנאמר בו תעבירו שופר בכל ארצכם ומנהגנו בכל שנה ושנה אטו יובל אי נמי כדי לערבב את השטן: סי' סח וששאלתם מי שמבקש לקנח פניו ביום הכפורים אם אסטניס הוא ואין דעתו מיושבת עליו כל השנה עד שיקנח פניו במים וכ"ש ביוה"ך שצריך לקנח ולטהר את עצמו יקנח אבל לכל אדם לא שאמרו חכמים אסור לו לאדם שיושיט אצבעו קטנה במים בט' באב כדרך שאסור ביום הכפורים אבל אם ניצוצו' מי רגלים ניתזות על רגליו חייב לרחוץ רגליו ולשפשף אותם בידו שכך שנינו זה הכלל היה במקדש כל המסך רגליו צריך טבילה וכל המטיל מים צריך קדוש ידים ורגלים בשלמא רגלים משום ניצוצות אלא ידים למה אמר ר"א זאת אומרת מצוה לשפשף ע"כ: והר"י נ' גיאת ז"ל כתב אפי' לפלוף על פניו או על עינו מותר להעבירן במים והחיה תנעיל את הסנדל רב אמר משום צנה ושמואל אמר משום עקרב ואנן הא דשמואל אכ"ע סברי לה: סי' סט וששאלתם לרבינו האיי ז"ל בירושלמי פרק החולץ אדם שסרח על חבירו תחלה והלך ובקש ממנו פעם ראשון ושני ולא קבלו מה יעשה יעשה שורה של אנשים ויפייסנו בפניהם שנאמר ישור על אנשים וגו' וא"כ מה כתיב פדה נפשו מעבור בשחת וגו' א"ר יוסי הדה דתימא באותו שלא הוציא עליו שם רע אבל באותו שהוציא עליו שם רע אין לו מחילה עולמית: ישור על אנשים פ' לשון שורה ואין שורה פחותה מג' בני אדם

ויאמר חטאתי הרי פעם אחת וישר העויתי פעם שנייה ולא שוה לי שלישית: סי' ע
וששאלתם בענין הולכת לולב לבית הכנסת צריך אדם להפך אותו לולב בשמאל ואתרוג
בימין שאם אנו מוליכין אותו כדרכו אנו מחוייבין לברך עליו מיד.

הילכך אנו מהפכין אותו עד שעת ההלל ומברכין עליו עם הצבור על נטילת לולב
והשומע ברכה מש"צ ועונה אמן יצא מכלל הברכה ועם כל זה כל אחד הוא מנהג לבר'
אבל יברך תדיר קודם שיטלנו בידו כפי אשר אמרנו: סי' עא רבינו נסים ז"ל כתב ההוא
אודרוטא דהוה בי כנשתא דשף יתיב בנהרדעא: ורבינו האיי גאון זצ"ל השיב בתשובה
שנשאל מאת רבינו אלוף הקדש אביו ז"ל כשגלה יכניה עם החרש והמסגר ועם הנביאים
שהיו עמהם כשבאו לנהרדעא בנו שם בית הכנסת מעפר ואבנים שהביאו עמהם ממקום
בית המקדש שכן כתיב כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו וקראו לאותו בית
הכנסת שף יתיב כלומר השכינה נסעה ממקדש ושכנה בההוא מקום ולמה קראו שמו
שף נסעה מאותו מקום כדאמרי' בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ובפרק בני העיר אמר רבי
שמעון בן יוחאי בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני המקום שכל מקום שגלו שכינה
עמהם שנאמר למענכם שלחתי בבלה והורדתי בריחם כלם לעולם שכינה עמהם כו'
ואמרי' בבבל היכא שריא שכינה רב אמר בכנשתא דהוצל ושמואל אמר בכנשתא דשף
יתיב בנהרדעא: סי' עב וששאלתם הא דאמרי' יתעסקו בו עממין על ידי ישראל הוא
דקא מלוו להו ישראל כדאמרי' ומותר ללוות עם המת בי"ט ראשון בתוך התחום ועבדים
דישראל אסיר להו למיקבר מיתא בי"ט ראשון מדאמ' יתעסקו בו עממין שהם הגוים
ממש אבל עבד לענין מלאכה דשבת וי"ט איתקשו למרייהו דכתיב לא תעשה כל מלאכה
אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ואי קברי מחינן להו וגוערין באדוניהם דקא עברי
באורייתא דהא גזרת הכתוב הוא: ועוד לרבינו האיי ז"ל סי' עג וששאלתם הא דאמר
רב חנן בר אבא ארבע רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כל אחת מהן
שאלמלא בן נץ מעמידה אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומי' קשה מכלם
ואלמלא בן נץ מעמידה מחרבת את העולם אל תתמהו מאלה כי בכל עת רוח גדולה וחזק
אלא ארבע רוחות שמנשבות בכל יום פעם זו ופעם זו ובנחת מנשבת ורוח צפונית
מנשבת עמהם חיי אדם בנעימות ופעמים שרוח דרומית מנשבת וגוברת היא המחרבת
ומטרפת את הנשמות ושם לה הקב"ה נץ גדול שפורש כנפיו בפניה ממקום מוצאה ואובד
את חזקתה ואלמלא באה למקום הישוב בחזקתה היתה מחריבתו וזהו שכתוב המבינתך
יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן: ועוד לו ז"ל סי' עד וששאלתם שיחת דקלים אמרו כי יום
שאין בו נשיבת הרוח וכשאתה פורש סדין אינה מתנענעת והיודע עומד בין שני דקלים
שהם קרובים זה לזה ורואה איך ינוע זה לזה יש לנו בו סימן שמכירין בהם כמה דברים
ואמ' כי מ' אברהם קבאסי זצ"ל גאון שהיה בשנת אלף ק"מ לשטרות היה מכיר בשיחת
דקלים והיה מודיע פליאות גדולות שמכירים בהם האמת בני אדם: לרבינו האיי ז"ל סי'
עה וששאלתם לענין מי שנשבע שלא ליהנות לאשתו ולית ליה לשלומי כתובה ולגרשה
אי ודאי ידע בנפשיה שגלוי וידוע לפני יוצרו דלית ליה לשלומי כתובתה וכמה דלא
שלים מחייב בשאר כסות ועונה הרי הוא כמי שנשבע לבטל את המצוה שלא לעשות
סוכה ושלא ליטול לולב ושלא להניח תפילין וכיוצא בהן הרי זו שבועת שוא ואע"ג
דבעידן דאשתבע אין פשוטן של דברים לעבור על המצוה אלא כיון דקאתי לידיה לעבור

על המצוה הרי באה שבועה לידי שוא או ודאי הוה בדעתיה בעידנא דאשתבע דלית ליה לשלומי וכמה דלא משלם לא מחייב בשאר כסות ועונה משתבע אעפ"כ לא עביד מאי דמחייב הרי זו מעיקרא שבועת שוא שחייבין על זדונה מלקות ארבעים ושרי לאוכלה ולאשקויה וכסויה ולמיקם בעונתה ולא צריך התרת חכם אבל אם לא הויין אלין מילי בדעתיה בעידן שבועתו אלא כסבור היה שיכול לעמוד בשבועתו ולבסוף איגלאי ליה דלא יכיל או דחשב דאית ליה שיעור כתובתה וכשתפש במיליה לא אשכח או דחשב דיכיל לגרשה ולמהוי כתובתה עליה בהלואת חוב ולבסוף איגלאי ליה דלית ליה מן דינא למעבד הכי או אנפא אחרינ' כיוצא באלו לאו שבועת שוא היא ולית עליה מלקות אלא לשבועת שגגות דמיא ומתני' בהדיא תנן פותחין לאדם בכתובת אשתו ומעשה באחד שנדר מאשתו הנאה והיתה כתובתה ארבע מאות זוז כו' ולענין מאי דאמריתו או דילמא התם נדר הכא שבועה הא תנן נמי כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועת שגגות מותרות ואע"ג דדומיא מאי דאמור רבנן לענין שאכלתי ושלא אכלתי הכי נמי התירו חכמי' לענין ביטוי שאוכל ושלא אוכל והא נשבע צריך שאלה לחכם ומתיר לו ואע"ג דמן כמה דורות סליקו להו והותרה לשבועה בכי האי מילתא שאני דלאו דבר הרשות הוא ולא מצי קיימי שבועתו ולא מנעי רבנן התרתה ואמרינן אמר רבא אמר רב נחמן הלכה נזקקין לאלהי ישראל ומאי דאמריתון שמתיר ע"י חכם שבעירו או זקן חשוב כך הלכה או חכם מומחה אע"ג דיחיד הוא ואי הדיוטות אינון צריכין שלשה:עוד לו זצ"ל סי' עו וששאלתם צבור דמצלו תפלת ערבית וקרו ק"ש קודם צאת הכוכבים ולא יכיל איניש לעכובינהו דבעונות כמה קהלות הקילו על נפשייהו בכך ומצלו קודם צאת הכוכבים איזה מהן עדיף דליצלי איניש בהדי צבורא ח"י ברכות משום ברוב עם הדרת מלך ושביק ק"ש וברכות שלפניה ושלאחריה עד צאת הכוכבים או לעכובי עד צאת הככבים ומתפלל ביחיד וסומך גאולה לתפלה כר' יוחנן רבנן דבארץ ישראל הכין עבדין מצלו של ערבית ובתר הכי קרו ק"ש בזמנה ולא איכפת להו למסמך גאולה לתפלה בערבית ואנן הכי חזינן דק"ש בעונתה טפי עדיף וסימן לדבר צאת הכוכבים והוא דאורייתא וטפי עדיף מלמסמך גאולה לתפלה היכא דלא אפשר ואי חזי איניש לצלויי ראשונה דבהדי צבורא רשות ושניה חובה שפיר דמי: סי' עז וששאלתם מצומות האמורי' בפסוק זה כה אמר ה' צום הרביעי וגו' כולם בטל חו' מט"ב דקאמרי' אין שמד ואין שלום והא בזמן הזה רצו מתענין רצו אין מתענין ומקשי' אי הכי ט"ב נמי שאני ט"ב הואיל והוכפלו בו צרות ואמרי' ט"ב בלבד הוא דאיתיה חובה ואותן אחרי' רצו מתעני' רצו לא מתעני' ע"כ: הרב ברגלוני ז"ל כתב מ"ט קבעום האידינא חובה מפני שהם דברי קבלה ועוד שלא בטלו לגמרי שהרי בזמן שיש שמד צום ובגלות השמד נוהג פעמי' הרבה ועוד דאפי' בזמן שאין שמד ואין שלום ברצון תליא מלתא אבל לכך עכשיו קבעום חובה ובט"ב בין השמשות שלו אסור הילכך מפסיק סעודתו אם בא השמש ונהגו כ"ע דלא למיכל אפתורא ואזלי לבית הכנסת בלא נעילת הסנדל ויושבי' על הארץ כענין אבליים וכענין ישבו לארץ ידמו ומצלו צלותא דערבי' ענינו ושחרית ומנחה כשאמ' בתענית צבור אומרה בלילי שבת דיומו פי' בערבית ושחרית ומנחה ובשומע תפילה וחזן בין גואל לרופא: סי' עח וששאלתם המודר הנאה משופר אם אסור לתקוע בו פי' שיש שהם מתאווים לתקוע וכשתוקעי' נמצאו נהני' כשעושי' תאותן המודר הנאה ממנו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה דהא לא מתהני

ומצות לאו להנאה ניתנו דעיקרן עניין אחר: סי' עט וששאלתם אם מצינו אסמכתא לכל הברכות שהן מעומד ודאי כך הוא דכתיב ויעמוד ויברך את כל קהל ישראל וכך הוא מקדמונינו ז"ל דאסמכתא לכל הברכות שיהיו מעומד דכתיב ויעמוד ויברך וספירת העומר כמו כן בעמידה דכתיב מהחל חרמש בקמה מה ת"ל בקמה ללמדך שבקימה ובעמידה תספור ותקיעת שופר מעומד ומברך לשמוע קול שופר והלכה רווחת היא בכל ישראל ואין לזוז מינה ואינה בשתי ישיבות לומר לתקוע בקול שופר אלא לשמוע ואי קשיא לכו מה דאמור אסמכתא לכל הברכות מעומד דכתיב ויעמוד ויברך את קהל ישראל ודילמא מימרון הני מילי לישראל כתי' ה"ג ויעמוד המלך בעמידה ויברך למלך שהברכות שלו את לרבות שכינה של מקום כל קהל ישראל כמשמעו וכל קהל ישראל עומד למאי אתא מלמד שכולם בעמידה לכבודו של מלך: סי' פ וששאלתם כי יש מקומות שאומרין והוא רחום במעלי שבת וי"ט הכי הוא בשתי ישיבות שאסור הוא בשבת כיון שקדש היום ואין אומ' והוא רחום ולא שומר את עמו ישראל דהכי קי"ל לענין והוא רחום תקינו ליה בערבית משום שעת הדין לחייבים בגיהנם בשבת אין שם דין כלל ואין צריך לומר וה"ה לשומר את עמו ישראל דאמר רבא אמ"ר זירא משל לרועה צאן כו' וכן כל זמן בחול שהשרים ממונים על העולם צרי' לומר שומר את עמו ישראל כי כמה הם המקטרגים לישראל בכל יום כיון שנכנס שבת כולם זזים ממקומם ונשגב ה' לבדו והרי הצאן תחת סוכת שלום נשמרים וע"כ צרי' לומר הפורש סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל ועל ירושלים וכך הוא המנהג וקי"ל מלתא רווחת ובמוצאי שבת כולם חוזרי' למקומם ומעמידי' משמרות משבת לשבת ועל כן א"צ לשנות קודם הבדלה על הכוס עד שיתקיימו ממונים והשומרי' על העולם כמתחילה.

וכן הוא הדין בכל תקופה שא"צ לשנות ומנהג פשוט בעולם מפני חלוף המשמרות עד שיתקיימו כל אחד ואחד על מקומו ואי קשיא לכוון עונש מוצאי שבת למאן דשתי קודם שיבדיל על הכוס מפני שצריך להבדיל שלש הבדלות קודם ואלו הן בין קודש לחול ובין ישראל לגוים ובין יום השביעי ואם לא עשה כן עונשו גדול יותר: סי' פא וששאלתם ענין הדלק' הנר במוצאי שבת אמתי היא עונתה מן הדין הוא והכין מסקנא שאין מדליקין נר במוצאי שבת עד הבדלת תפלה באתה חוננתנו דאכתי שבת נקרא כשם שמוסיפין מחול על הקדש בכניסתו כך מוסיפין ביציאתו: סי' פב וששאלת' אם טעה בהמלך הקדוש המלך המשפט אם לא סיים ואמר המלך עושה שלום שפיר דמי לחזור ואם סיים כיון שלא אמרו חכמי' צרי' לחזור ליכא כח לחיוביה: ע"כ רבינו האי ז"ל לגאון ז"ל סי' פג אם שכח שליח צבור המלך הקדוש המלך המשפט חובה אינון ונחזיר שליח צבור לומרן ואנו אומרין דלא שנא יחיד ולא שנא שליח צבור היכא דטעו חובה לחזור שהרי תקנום במטבע של תפלה וקי"ל טעה בשלש ראשונות חוזר לראש באמצעיות חוזר למקום שטעה: לרבינו האי ז"ל סי' פד וששאלת' צורב"א מרבנן הוא כמו צרב"ת השחין דבר חם המתחמם באשה של תורה האי צורבא מרבנן דרתח אורייתיה קא מרתחא ליה שנאמר הלא כה דברי כאש ד"א צורבא מרבנן קשה בערבי קורין לחטים הקסות חנטה צריבא.

מובהק נגדו בערו גחלי אש ותרגם מזיו יקריה מבהקין גרסינן בשקלים תבוא מארה לאשה שיש לה בעל ואינה מתקשטת ותבוא מארה לאשה שאין לה בעל ומתקשטת

ותבוא מארה לצורבא מרבנן דלא מתקשט בכבודה של תורה: עוד לו ז"ל וששאלתם מצוה לתרגם בבית הכנסת על הקורא בתורה ועל המפטיר בנביא והלכה זו ירושה מימות הנביאים: סי' פה וששאלתם יו"ט של עצרת ברור סי' יפה לכל השנה איכא מאן דס"ל דהא יו"ט של עצרת דקתני הכא הוא יום שמיני מפני שאותו היום מזכירין גבורות גשמי' ולא הכין מלתא אלא על חג השבועות קאמר שהוא יום ששה בסיון ובו ניתנה תורה ודבר זה מפורש במסכת ערכין בתוספתא בפ"ק עצרת פעמי' שחל להיות בחמשה בששה בשבעה לא פחות ולא יותר ר' יהודה אומר חל להיות בחמשה סימן רע לעולם בששה סימן בינוני בשבעה סימן יפה לעולם אבא שאול אומר כל זמן שי"ט של עצרת ברור סימן יפה לעולם וכן מצינו שהיו ישראל עומדין לפני הר סיני נמשכין לאחוריהם י"ב מיל על כל דבור ודבור באין לפניו י"ב מיל על כל דבור ודבור כ"ד היה היום ברור והיו ישראל משתלחין מפני האש אמ"ל הקב"ה לענני כבוד רבצו טל לפני בני שנאמר ה' בצאתך משעיר וגו' והקב"ה מרביץ טללי' לפניו וגשמי' שנאמר גשם נדבות תניף אלהי' דהא יום שמחת לבו של הקב"ה היה נמצא היום ברור שמחה וטוב לעולם וכך כתב רבינו נס"י ז"ל: לרבינו האי זצ"ל סי' פו וששאלתם על שיש דייני' שהם ממשכני' מטות העניי' וחפצי' שאינם בדין התורה ובעלי חובות באים וגוזלי' בתייהם ושוללי' מטותיהם וכליהם שאינם ראויים למשכן ואין אתם יכולין לכופ אותם: תפח רוחם מאותם הדייני' הם דייני' סדום גזלני' וחומסי' עליהם כתי' ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתייהם על כן צריך להעביר קול עליה' בכל שכיניכם ומקומות הקרובי' לכם לביישם ולהעבירם מלדון לכם כי אינם חוששי' לתורה ולדבר' רז"ל והואיל ואתם יודעי' דין התורה ותקנות רבנן שימו לכם לב עוצו ודברו הוציאו אנשי' מכם יראי שמי' ת"ח החוששי' על כבודה של תורה ושמו עליכם ואין לכם להרהר בזה: סי' פז וממה ששאלתם יותר על ענין ברכת ביעור לפני בדיקה כך הוא וירושה מאבות היא שלא ישיח עד שיגמור ובדין הוא שלא יעשה כן כדי שלא יבא לידי הסח הדעת כי כשהוא נמנע מן השיחה לבו מוכן למעשה ודעתו מוכנת לבדיקה ומי שלא עשה כן לא יצא ידי חובתו וכך עמא דבר ע"כ לכך כתב רב סעדיה ז"ל וזהו לשון דבריו מאן דבריק ובדיק חמץ לא לשתעי עד דכלי כל בדיקותיה ומבטל ואמר כל חמירא וגו' ואפילו אמר לו בכל לשון יצא ואם סח בין ברכה לביטול חוזר ומברך רבי דוסא בנו ז"ל אמר עיקר דבר זה ידוע כי המברך לעשות מצוה ולאכול לחם צריך לכוין את לבו בברכה ולעשות המצוה אשר ברך עליה סמוך לברכתו בטרם ידבר דבר חול ולא יפסיק בין עשיית המצוה והברכה בשיחת חולין דכן אמר רב טול ברוך טול ברוך א"צ לברך כו' על כן צריך הבדוק לברך ולהתחיל בבדיקה סמוך לברכה ואם שח שיחת חולין קודם התעסקו בבדיקה צריך לחזור ולברך ושאמ' אדונינו גאון אבינו גאון ז"ל דלא לישתעי עד דכליא בדיקותיה כי הבדוק צרי' כונה למצוה ולהיות אימת המצוה עליו וליתן דעתו עליה מכי יתחיל עד שיגמור דמצוה מן המובחר דלא לשתעי עד משלם בדיקותיה ומצינו מכל דבריו למדין כי השח בין ברכה לבדיקה חוזר ומברך ואם התחיל לבדוק ושח אינו צרי' לחזור ולברך אבל מצוה מן המובחר שלא יתעסק בדבר שיחה עד שתכלה בדיקותו וכן אנו עושיין: רב האי ז"ל סי' פח וששאלתם אם צרי' לאחוז אדם בציציותיו או לא דבר זה לא על דרך חכמי' ותלמידי' הוא זה דרך יהירות הוא וכי מאחר שהתבונן בציציותיו

בשעת עטיפתו וברך עליהן לאחר מכאן למה אוהזן בידו אלא מעתה כשמגיע וקשרתם צרי' נמי לאחוז בתפיליו וא"ת יאחוז כשמגיע וכתבתם צרי' לבוא לביתו ולהניח ידו על מקום מזוזה הילכך העושה כן צרי' ללמדו ולהסביר לו שלא יעשה ואנן חזי לן התינח מזוזה דליתיה גביה אלא ציציות אי מעיין בהו וממשמש בהו בעת ק"ש שיש שם מצותו שפיר דמי ומה איכפת לן ואי אמרת דילמא טריד כיון דמצותה היא לא טריד בהו אבל ודאי אי ידעי' דטריד במשמוש ידיו שפיר דמי לממנע יתיה שהרי אין לקרוץ ולא לרמוז ולא להורות באצבעותיו ותפלין אי ממשמש בהו תדיר שפיר דמי וחובה למעבד הכי דחייב אדם למשמש בתפיליו כל שעה קל וחומר מציץ: סי' פט וששאלתם אם יכול לחדש דבר בתפילתו כיצד מחדש הא מילתא משו' לא תוסיפו נגעו בה ובתפילת המוספי' דלא לימרו שני מוספי' הוו והאי חידוש כגון שיכול לומר כי זה המוסף הוא שהתפלל מעיקרא והשתא לכבוד צבור הוא שונה ואינו מוסיף ואית ליה למימר הכי יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתשמע תפילתי שהתפללתי לפניך שתעלנו לארצנו ותטענו בגבולינו ונעשה לפני' את קרבנות חובותינו אלו דברי גאון ז"ל ברג'לוני אם יכול לחדש דבר בתפילתו שמחדש מוסיף בכל דבר ודבר בכל ברכה וברכה מענינה חוץ מג' ראשונות וג' אחרונות לו ז"ל אבוה דשמואל כד הוה אתי בארחא עד תלתא יומי לא הוה מצלי ואשכחן לרבנותא ז"ל דפרישו הני מילי בדורות הראשוני' דהוו מכווני טובא בצלותא אבל האידנא לא: סי' ק' וששאלתם מאן ניהו שליח צבור ומאי ניהו היורד לפני התיבה חדא מילתא היא או תרתי מילי נינהו תרתי מילי נינהו שליח צבור לפרוש על שמע ולירד לפני התיבה כמשמעה וכי דקאמרינן בהקורא דשאני בין לפרוש על שמע ולירד לפני התבה דתנן פותח פורש על שמע ומתרגם אבל לא קורא בתורה ולא עובר לפני התבה ולא נושא את כפיו אלמא שאני בין פורש על שמע לירד לפני התבה: לרבינו האיי ז"ל סי' צא וששאלתם עיקר ברכה להדליק נר של שבת מנהגא או הלכתא ואי הלכתא היכא כתיבא בתלמוד ואי אית ליה לבעל הבית להדליק נרות הרבה על ראשונה מבר' או על אחרו' אי על הראשו' מברך היכי מדליק בתר דקבלה לשבתא ואי על האחרונה מבר' הויא לה ברכה לאחר מעשה.

והשיב נר של שבת הלכתא היא ואע"ג דלא אמרה בהדיא דאמר ליה רבה לאביי שאני אומ' הדלקת נר בשבת חובה ותנן במתני' שלשה דברי' צרי' אדם וגו' ותנן על ג' עבירות נשים מתות כו' וקי"ל כאביי דאמר מאי דדבריהם בעי ברכה ולענין על הראשונה מבר' על האחרונה כולי האי דוקא ליכא בהאי מלתא ולא צריכא דא"כ ליכא לאדלוקי טפי מן חדא ומעשה בכל יום דמדליק כל מאי דבעי ועוד לטעמיכו אישביתיה עם ברכה לית ליה לאדלוקי ואפי' חדא ומנהגא דמלתא הכי היא ועוד היום מדליקין במה דניחא להון ומתקני להו וטאפו משחא בשרגא או דטאפו בכי קלי משחא מברכין ולא לתר מדלו בשרגא אי צריכי וכד מטי עם חשכה בהדי דקא מתקני ידיהו ושבותין ולא דייק' בהאי דוקא דעובר לעשייתן ואע"ג דאי ברי' ברישא ולא מקביל עליה שביתה עד דמתקן לכולהו שרגי לא מחייב בשביתה עד דמתקן לכולהו שרגי והוי ברכה עובר לעשייתן ושפיר דמי: לו ז"ל סי' צב וששאלתם מותר השמן שבילילה הראשונה של חנוכה מדליק בליל השני וכן בכל לילה ולילה ובליל שמיני שורפו כולו לפי שהוקצה למצוה אסור ליהנות ממנו ולא מסתבר דהא קי"ל שיירי מצוה נזרקין ומה שנשאר מן השמן אחר

שכלתה רגל מן השוק שיירי מצוה הן ורבינו חננאל ז"ל מנין דצרי' הדלקת נר בשבת שנא' וידעת כי שלום אהלך ואין שלום אלא באור שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב ואיכא למימר נמי דאשאר קא בעי שאם לא עשרו ולא ערבו אין שלום בבית שלא ימצאו מתוקן מה שירצו לאכול והכי נמי אם לא ערבו: לגאון ז"ל סי' צג וששאלתם שבת שחל להיות ערב הפסח שנהגו אצלכם לבער מלפני השבת שכרות חתנים משום ופרשתם מי שאינו נוהג מנהג זה יתחייב או לא כך ראינו שכהלכה אתם עושים ששבת אסור לבער בה חמץ אבל מבערין אותו מלפני השבת ומניחין דבר קצוב כשיעור סעודה של שחרית שבת ואין מבשלין לאכול בשחרית של שבת לא מין חטים ולא מין שעורים קמח כדי שלא יהא צרי' להדיחו מן הקערות שכיון שאין צרי' לאכול בה למנחה אסור להדיחן אבל מבשל מין דגים ובצים שאין הקערה צריכה להדיחה ואסור להדיחה ולבער חמץ בשבת שכך שנינו י"ד שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת ואופה לו מצה מערב שבת וכל שאין עושה כן ומשהה את החמץ בי"ד שחל להיות בשבת עובר משום בל יראה ובל ימצא ועובר על מצות ביעור ועל דברי חכמים ותקנתו לבטלו בלבו שכיון שנכנס שבת ולא בער אסור לבער בשבת אבל מבטלו בלבו ואסור בהנאתו וכן הלכה וגאון ז"ל כתב י"ד שחל להיות בשבת כו' פי' ר' מאיר סבר מבערין את הכל מלפני השבת ולאחר אופין מצה ואוכלי' וחכ"א עד ד' שעות אוכלין חמץ ומבערין אותו בזמנו ואופין במוצאי שבת ובהלכות היכא דמתרמי י"ד בשבת מבערין את הכל מלפני השבת ומשייר מזון שתי סעודות כדי לאכול עד ד' שעות וכ"פ מר רב אחא ז"ל מר' נטרונאי ז"ל אמר הלכה כחכמי' וכו' אליעזר במקום שיש תרומה שהרי אמר דבר אחד אבל מקום שאין תרומה שאי אפשר לבערה בשבת עבדי' כו' אליעזר בר' צדוק דאמר תרומה מלפני השבת אבל חולין בין כך ובין כך בזמנן ור' מתתיה ז"ל אמר הלכה כחכמי' ואין אופין את המצה אלא למוצאי שבת מפני מראית העין שאם אתם אופין מערב שבת אחרים מזלזלין במצוה ומקלין בה ושמא אוכלין ולאחר שמלא כריסו ממנה חוזר ומברך עליו ואף על פי שמותר לאפות מערב שבת חזקו והדרו את המצוה ואפו את המצה במוצאי שבת בזמנו ויאכל בזמנו: ורבינו האי ז"ל אמר בלא ספק שהלכה כחכמים שאין חייבין לבער עד זמן ביעור שהוא עד סוף שעה חמישית בשבת וגם למדנו הלכה למעשה דתניא אמר ר' אליעזר בר' צדוק כו' וכך מנהג שלנו בישיבה שמשירין מזון שתי סעודות ומייחדין להם מקום ונזהרין בהן ואם מבערין את הכל מלפני השבת שלא יארע אונס יפה הם עושים אלא שמותר לשייר ואם יש פורצים בדבר יפה לגדור בפניהם: והרב רבינו יצחק נ' גיאת ז"ל כתב באליסנה נהגו לבער את הכל מלפני השבת ולאפות מצה בערב שבת ולאכלה בשבת כו' מאיר וגדרו גדר הקדמונים בפני המקילין שלא יבואו לידי איסור ובמוצאי שבת אופין מצה כתקנה ומקיימין בה את המצוה: לגאון ז"ל ומאן דאית ליה חביתא דחמרא ופסידא ושקל חיטי וקלון על טפקאי ושדנון בגו ההיא חביתא לתקופה לההוא חמרא שרי למשתי מיניה והאי חששא דלא אשתייר מינייהו מאן דלא איקלי שפיר חששא רחיקא היא: והרב ברגילוני ז"ל אמ' האי דכתב גאון בחיטי דקלנהו הוא דקא שרי שהאפוי והמבושל אינו בא לידי חמץ אבל אי שמי לישא בההיא חביתא דחמרא כדי לעמוד בפני הנקב או כיוצא בזה אסיר ההוא חמרא בפסח וכן נמי המוריס וכותח הבבלי וכיוצא בזה: סי' צד וששאלתם בצק החרש פי' בצק שלא החמיץ כל צרכו

ונעשית כחרש שבעולם כמו חרש בבני אדם ואמרי' אם שם כיוצא בו כמה משערי' אותו בדרך אמ"ר אבהו אמר ריש לקיש כדי שיהלך אדם ממגדל נוניא לטבריא מיל וכי בעינן שיעור מיל לבצק החרש אבל לגבל שגבל העיסה תחלה עד מתי נקראת חמץ וחייב עליה כרת כדי שיהלך ד' מלין משעת גבילה עד שעת אכילתה: לתפלה היה מהלך בדרך והגיע זמן תפי' אם יודע שיש לפניו עיר או בית המדרש או בית הכנסת מקום המתוקן לתפילה ברחוק ד' מילין עד שמגיע לשם אל יתפלל ואם מרוחק יותר מד' מילין יתפלל במקומו בדרך אע"פ שאין דעתו מיושבת עליו לנטיל' ידים כגון שהיה מהלך בדרך והגיע זמן תפלה ואין שם מים ליטול ידיו להתפלל אם יודע שיש לפניו מים ברחו' ד' מילין לא יתפלל עד שמגיע למקום המים ויטול ידיו ויתפלל ואע"פ שיעובר זמן תפלה ואם מקום המים רחוק יותר מד' מילין יתפלל לאלתר ואל יבטל מן התפלה ואע"פ"י שלא נטל ידיו מפני שאנוס הוא ואמ"ר יוסי בר חנינא לא שנו אלא לפניו ששיעורו לתפלה ולנטילת ידים ד' מילין שתהא דעתו מיושבת עליו שבדרכו הוא הולך ובמלאכתו הוא עושה אבל עבר מן המים בהשכמה קודם זמן תפלה וכיון שמגיע זמן תפלה חושב חשבון דרך ויש לפניו חשבון ד' מילין למקום שיש בו מים ולאחריו מים שעבר עליהם או בית הכנסת שעבר עליו אפי' מיל א' אין מחייבין אותו לחזור מהטעם מפני שקשה עליו שנבטל אותו ממלאכתו ומצורך שלו אמ' רב אחא בר יעקב מדקא דייק ר' יוסי בר חנינא ואמר לאחריו אפי' מיל אינו חוזר ש"מ מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר: סי' צה וששאלתם ליקח קמח מן השוק בשעת הדחק מותר דלא מחזקינן איסורא ויוצא בה ידי חובתו אבל לכתחלה לא משום שנאמר ושמרתם את המצות מצה המשומרת לשום מצה בעינן שימור מתחלה ועד סוף: וכ"כ ר' שר שלום ז"ל סי' צו רבנו שרירא זצ"ל אעפ"י שאמרו חכמים ז"ל חלוט שחלטו ברותחים ומוגלשין על גב הקמח היא החליטה ומים הרותחי' רתיחה עזה הן המוגלשי' ולשון גילוש הוא מליגת שער וצמר מן הטלאים ומן הגדיים אין אנו סומכי' על זאת לעשות מעשה שאין אנו יודעים איך ישתמר שלא יבא לידי חימוץ ולא שמענו בשתי ישיבות מי שהתיר לעשות כן אלא לחולה ולחיה בלבד על פי בקיאי' שהם אומרי' כי יש לו רפואה בזה ואם לא הוא בא לידי סכנה או בזמן שאומרי' אם מברין אותו מצה מסתכן שמאכילי' אותו מצה בלילה הראשון שיעור מצה ואין לו כלום לאכלו אלא חלוט ברותחי' מאכילי' אותו וצרי' שיאפו מיד ואין מותר' ממנו כלום: לרבי' האיי ז"ל סי' צז וששאלתם מצה החלוטה ברותחי' ודאי היא מצה מדתנו רבנן דברי' שאין באים לידי חימוץ כגון האפוי המבושל וחלוט שחלטו ברותחין חולים טרחו להתיר להם מי שעורים שמרתיחי' רותחי' ומטילין שעורים לתוכן בין בהמעיסה בין בהחליטה ולא התירו להם גאונים דאמרי' לא ידעי החליטה המותרת היאך היא מידי דהוה אלתיתה ולענין חולה הורו הראשוני' ז"ל כי כיון שהכביד עליו חליו ואינו יכול לטעום כלום בפסח ומסוכן הוא מותר לעשות לו מה שהוא צרי' על פי רופאים: סי' צח וששאלתם מיבעי ליה לאיניש לאזדהורי בפסח בעיסה דלא לישא יתה כלל ולא ללוש אלא במים שלנו פי' שנשאבו מאתמול ולנו בלילה ולמחר ילוש בהן והווי מאן דאמרו דהא מים שלנו לא בעינן להו אלא לתרי יומי קמאי דפסחא ואנן לא חזי לן הכי ולא הכי ח"ו דהא אמרו בגמ' אשה לא תלוש אלא במים שלנו לא קמשני בין יומא קמא לשאר יומי אלא סתמא קאמר אכולהו יומי דפסחא ועוד דטעמא מאי קאמר בעינן מים שלנו כי היכי דלא לחמיץ

וכיון דהכי הוא לא שני לן באיסור חמץ בין יומא קמא לשאר יומי הילכך כולהו יומי בעינן מים שלנו: סי' צט וששאלתם שאמר לכם כהן מורה צדק ה"י שיש בענין שבעת ימי פסח ענין גדול ובמים שלנו כמו כן הענינים האלה כבר הזהרתי להרבה מקומות כי כבוד אלהים הסתר דבר וכבר אמרו רבותינו במופלא ממך אל תדרוש וגו' ואתם יודעי' כי בארבע פנות נכנס בלבם להחזיר התורה ליושנה ש"ל ושולחים שלוחיהם מכל הארצות מתימן ומזרח ומצפון ומארץ כוש ואשכנז וצרפת ואספמיא ומקצוי הארצות ועומדי' לפנינו בענין שאלותיהם וספיקותיהם ואין לנו פנאי לדברים הללו ומי העיר אתכם בדברים ההם כי כבר שלחנו באגרותינו ליושבי קלבריא ויושבי פול על הענינים האלה כי אין להם רשות לשאול ולנו אין להשיב כי הקדמונים ז"ל לא היו מודיעי' לשום אדם זולתי לאנשים ידועים והיו יודעים בהם סימנים ניכרים בפניהם ובמקומות אחרים ואתם לשמע אזן אנשים מוזרים מעינינו וגם כי אינכם מוזרי' ברעיונינו כי לשמע אזן שמענו אתכם ורוב מעלת חכמתכם וגם כי אין ראוי להשיבכם ריקם ולמען כהן צדק המעורר לכם כי אם אינו יודע שאתם ראויים לכך מרחוק יביא לחמכם אמרו אל האיש אשר שלח אתכם אלינו שבעת ימי הפסח הוא אשר דבר ה' שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ והוא כהן לאל עליון ויודע נסתרות ותעלומות ברמזי החכמות וכל דבר לא אנס לו הוא יגיד לכם את המראה ואנו אין לנו פנאי מכל קצוי הארצות להגיד לכם את הרשום בכתב אמת ולענין מים שלנו בכל שבעת ימי פסח ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה וצדק ילין בה ועל קן האילן מלונה והמים נגרים ויוצאים ופסח ה' על הפתח וכשהם לנים לא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף זכור אלה יעקב כהן צדק מקוראי אחד קראנוך בשם שמע ואתה דע לך ע"כ: לגאון ז"ל סי' ק וששאלתם אשה לא תלוש אלא במים שלנו כיון דמשום חמץ הוא שהמים הגרופים ממהרין להחמיץ אין שנוי בין לילה ראשונה לשאר ימות הפסח שהרי איסור חמץ נוהג כל שבעה רבנו שרירא ז"ל אמר כך שמענו מפי ראשוני' מקובל בידיהם שאין אופין בימי הפסח המצה בשמן ומים כל עיקר וזהו מנהג חכמים כלם אבל לקטף בשמן מקטפין חוץ מלילה הראשון בלבד שצריך לחם עוני רבינו חננאל ז"ל אמר נראין הדברים דהא רב כהן צדק ז"ל כתב לילה הראשון אסור בין ללוש בין לקטף ביין ושמן ודבש ולא מפני חימוץ שכבר אמרו מי פירות אין מחמיצין דוקא כל חד וחד לחודיה אבל היכא דמערב בהו מייא ולש כ"ש דמחמיץ והלכתא כדברי חכמים וכן רב שמואל דאמר מצה שנילושה בשמן ויין ודבש אפי' לא ערב לתוכם מים לילה הראשון אסורה מכאן ואילך מותרת אפי' שהתה דק"ל מי פירות אין מחמיצין עירב לתוכן מים ושהתה אפילו בשאר הפסח אסורה ועל כן אעפ"י שאין לשין בשמן ומים מקטפין בשמן ומותר מכלל שהלישה שאסר שמן על ידי מים הוא ומה שאסר בלישה מים ושמן התיר הקיטוף וחכמים אומרים בין הלישה בין הקיטוף שמן על ידי מים אסור וקי"ל כחכמים והלכתאיום ראשון אסורי ללוש ולקטף במי פירות כל עיקר בין בפני עצמן בין כשהם מעורבין במים דבעינן לחם עוני למצוה מכאן ואילך בפני עצמן מותרין על ידי עירוב אסורין בין ללוש בין לקטף ואם לש או קטף יאפה ויאכל מיד כחכמים: סי' קא רב הילאי ז"ל כוס של קידוש שלפני ברכת המזון כיון שיש לו כוסו לברך עליו ברכת מזון א"צ

לברך אחריו על הגפן ועל פרי הגפן אבל כוסות אחרונים של ברכת המזון צרי' לברך אחריהן.

רבנו שרירא ז"ל ורבנו האי ז"ל כתבו ארבע כוסות הללו כל אחד ואחד טעון ברכה לפניו משום דבתר קדושה איתסר ליה למשתי עד שדורש מארמי אובד אבי וחותרם בגאולה ומאן דאמר הבו ניבריך ברכת המזון איתסר ליה למשתי עד דמברך וכיון דבירך בין שלישי לרביעי לא ישתה ואיתסר ליה עד דאמר הלל וברכ' השיר אלא לאחריה מאי מחייב על כל חד וחד הא יתיב ודעתיה אשאר כוסות הילכך מברך ברכה אחרונה ודיו: סי' קב וששאלתם מותר לשתות בין אלו ארבע כוסות בין כוס של קידוש לכוס של הגדה ובין כוס הגדה לכוס ברכה על מזונו ואחר מזונו כמה שירצה ישתה בלא ברכה אבל כיון שברך אסור לשתות אלא אותו כוס של ברכה וכוס של הלל ורבנו יהוסף ז"ל כתב הלכתא הלל בלילי פסח אינו צריך ברכה לפניו וכך מנהג ומעשה ורב עמרם ורב צמח ז"ל כתבו ולגמור את הלל בלילי פסחים אין מברכין ולמה מפני שחולקין אותו באמצע והוצרך לומר והרביעי יגמור עליו את ההלל כדי שלא ידלג בר"ח והקשיתם וכי יש טעון ברכה לאחריו ואין טעון ברכה לפניו יש כיוצא בה ברכה אחרונה שבק"ש ודאמור רבנן כל הטעון ברכה כו' הא אמר ר' יוחנן אין למדין מן הכללות אפילו במקום שנאמר בהן חוץ.

ורבנו האי ז"ל דמלתא כדקאמר רב צמח ז"ל שאין מברכין עליו בלילי פסחים לגמור ואין אנו אומרים אותו בתורת קורין אלא בתורת אומר שירה שכן שנינו רבן גמליאל כו' ובסופה לפי' אנו חייבין להודו' כו' כך היא שנויה במשנתנו וכן מנהג כל ישראל ולפי' אם בא אדם לברך משתקין אותו ויפה אמר שיש טעון ברכה כזה לאחריו ואין טעון לפניו ק"ש שאין מברכין אותו אקב"ו על ק"ש ואעפ"כ אנו מברכין לאחריו אמת ויציב וזו ודאי ברכה לאחריה שהרי על כל פרק ופרק אומר אמת על חותמה שהיא פרשת ציצית אומר אמת ויציב ויפה אמר נמי שאין למדין מן הכללות וכיון דכולי עלמא כך הם עושים וכך ירשו ישראל מאבותיהם אין למדים מן הכלל הזה לדחות מעשיהם: סי' קב וששאלתם על ענין נר הבדלה המבר' פושט ידיו וכל היושבים פושטין ידיהם ונאותין לאור הנר שברך עליה: סי' קג וששאלתם ברכת אור חובה היא ויש להכיר בין שני דברים שהן ניכרים ונהגו ראשו' להביט בשרטוטי ידים עד שיכיר ביניה' מפני שהן מצויות בכל עת ואין נכרין בלילה אלא על ידי האור הילכך אינו צריך דבר אחר לבקש לידע אם יאות לאורו אם לאו שכיון שהביט בשרטוטי כפיו כבר נאות ושמענו מהזקני' שאומ' שיש בשרטוטי פסת היד סימן ידוע להתברך בו ועוד מנהגינו להביט בצפרנים ואומ' מפני שהן פרות ורבות לעולם הילכך מי שרצה לצאת חובת ברכה זו שיאות לאור הנר כמו שנהגו הראשונים כדי שיתחייב בברכה וגם ש"ץ הנאות לנר מוציא ידי חובתו ועוד לו לרב האי ז"ל כי לא מתרמי כוס כשיראה אש ונזקק לאורו יברך מאורי האש ובליל ט' באב שחל להיות במוצאי שבת אין מנהגנו בכך שמקומנו מקום שנהגו שלא להדליק אבל מקום שמדליקין מברך בורא מאורי האש וט' באב שחל להיות בשבת פסקו כולהו רשואתא דמדליק בליל שני בשבת כשמשלים תענית קודם שיטעום אבל לא על האור ולהבדיל אי אפשר אי למאן דקסבר לה כר' יהודה בפלג במנחה אחרונה כיון דאבדיל איחייב ליה בעינוי דהא גבי יום הכפורים אמרינן ליבריך עליה ולשתייה כיון

דקבי' עליה איתסר ליה ואי למאן דסבר לה כרבנן כיון דלאו זמן תפלת ערבית ולא זמן הבדלה לא מצי מבדיל: סי' קה וששאלתם אם לא נזדמן לו לאכול בליל שבת או שאינו יכול לאכול אם יקד' הלילה אעפ"י שאין שם סעודה או ימתין עד למחר בסעודה מי אמרינן כיון דאין קדוש אלא במקום סעודה לא יקדש עד למחר אלא כיון דכתי' וקראת לשב' עונג במקו' עונג שם תהא קריאה ולא נימ' כיון דחייבי' אנו לקדש את השבת בכניסתו יקדש אעפ"י שאין שם סעודה אלא ודאי יקדש במקום סעודה וכך הלכה: סי' קו וששאלתם אם אומר ויכלו כבר שנינו שאין ויכלו אלא על שלחן ערוך אבל אע"פ שאין שם סעודה ראוי לומר ויכלו ושפיר דמי משום שני מלאכים המלוין לו לאדם בשעה ששומעים עדות זו מפיו מניחים ידיהם על ראשו ואומרים וסר עונך וחטאתך תכפר: סי' קז וששאלתם מראה לישראל להסתפר מגוי בייחוד אם אין ישראל רואה במראה של תספורת מותר מפני שלא יזיקנו הגוי ומ"מ אסור לישראל לראות במראה משום ולא ילבש גבר שמלת אשה ומה שהתירו לביתר לראות במראה דוקא מפני שהן זקוקין למלכות הא לאחרני אסיר והא דפרק השואל דתנן אין רואין במראה בשבת פרשו בגמ' במראה של מתכת משום שלא ישאיר נימין בשבת דמשמע ה"מ באשה אבל באיש אפי' בחול נמי אסור ובירושלמי בפ' במה אשה משמע דאסיר בשבת מפני שפעמים אשה מוצאת נימא לבנה ותולשה פי' לפי שגורם זה לידי חיוב חטאת והאי אפי' בחול אסור מפני שאינו דרך כבוד: סי' קח וששאלתם חולה שאין יכול להתפלל יקר' ק"ש ויתפלל אפי' מיושב ואם כבד עליו החולי הוא ומשמשיו פטורים דגמרינן לה מסוכה דחול' ומשמשיו דין פ"ט מצטער הוא פטור משמשיו חייבין: סי' קט וששאלתם ערב שבת שהיה מעונן והדליקו נר של שבת ואח"כ זרחה חמה אם כבו הנרות מותר להדליקן ומותר להוסיף בהן עד שקיעת החמה ואם לא כבו אינו צריך לכבותן ולהדליקן שהנרות אין אוסרים את השבת ואין מתירין וכן מותר לעשו' מלאכה אחרת עד שקיעת החמה: סי' קי וששאלתם הא דאמור רבנן נטל ידיו לא יקדש בקדושה רבה איתמר או בכל קידוש איתמר ואם תמצא לומר בקדושה רבה איתמר טעמא מאי כך ראינו שבקדושה דבי שמשי וטעמא מאי הכי קאמרינן אמר רב ברונא אמר רב נטל ידיו לא יקדש על היין אלא על הפת מאי טעמא יין אין צריך נטילת ידים כדאמור רז"ל כל.

הנטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח ופת הוא דטעונה נטילת ידים וכיון שנטל ידיו עקר דעתו מן היין ושם דעתו על הפת לפי' אם נטל ידיו לא יקד' על היין אלא על הפת וכן אמר רב אדא בר אהבה אמר רב אמר לו רב יצחק בר שמואל אכתי לא נח נפשיה דרב שכחתינהו לשמעתייה מידי בנטל ידיו ולא נטל תליא מלתא בין נטל בין לא נטל קדוש על היין ועל הפת רשות הוא וזמי' סגיאין הוה קאימנא קמיה דרב כו': סי' קיא וששאלתם מתבעי ליה לאיניש למיקם בבי כנשתא עד דמקדש שליחא דצבורא ועד דאמר מקדש השבת לא ליתוב משום דמעלי לברוכי והרב ברג' לוני כתב אחר כן חזינן מימרא דא בתשובו' לרבנותא ולא מסיימי דא משום דמעלי לברוכי והני רבנן דכתבו הכי איפשר דהוי שכר מפני מצות טורח העמדה אי נמי איפשר דאית ביה קבלה ולא ידעי' מה: רב האי ז"ל סי' קיב וששאלתם הני לחמניות שאופין הגוים הדגים בפת ועבר עליהן איסורא דבשולא מהו לשנות בהו לבתר ולמעבד להו ישראל בישולא אחרא הכי חזינן דמל' דא לא בעי למשאל דהא כיון דעבר עלייהו איסורא אפי' טובל בכל מימות

שבעולם ועבדי להו כל שנויין וכל בשולין דעלמא לא נפקי מאיסורא לעלמין וודאי מעוות לא יוכל לתקון: סי' קיג וששאלתם בקדושה דבי שמשי בשתייה או לשום על גבי העין לא שמענו מי שמשים את כוס הקדוש בליל שבת על גבי עיניו אלא בשתייה ודאי: סי' קיד וששאלתם על ענין קדוש והבדלה בב"ה בין דאיכא אורחים דאכלי תמן בין דליכא מקדשין ומבדילין בבית הכנסת דבעי' זכרהו על היין דילמא איכא איניש דלא שכיח ליה חמרא ונפיק בקדושה דבית הכנסת ואבדלתא ואע"ג דאמרינן אין קדוש אלא במקום סעודה שעת הדחק שאני ונפיק בהוא קדושה אי שוי רעותא למיפק ביה: סי' קטו וששאלתם שיש מי שמברך ביום בורא פרי הגפן ומקדש השבת הוא דרך שטות ובורות ולא נפקי ידי חובתייהו ולא עוד אלא שחייבין מלקות בשביל לא תשא שמברכין ברכה שאינה צריכה וגם מפסיקין בין ברכה לשתייה: סי' קטז וששאלתם מי שקדש לאנשי ביתו ובא אצל אנשים שיודעים לקדש אינו רשאי לקד' להם: ועוד לרב האי ז"ל כך היו הראשונים נוהגין לענין קדוש היו מחזרין וטורחים הרבה להביא יין שראוי לברך בורא פרי הגפן והיה אצלם מצוה שראוי לחזור אחריה ואם אין להם היו מקדשין אריפתא בשבתות ובימים טובים חוץ מלילי הפסח לפי ששנינו לא יפחתו לו מד' כוסות של יין ואפי' מן התמחוי והיו רואין לקדש על הפת יותר ממיני שכר שמברכין עליהם שהכל ואמרי רבנן קמאי ז"ל פי' נר חנוכה וקידוש היום פרסומי ניסא עדיף דמיזבן לנר ולא לחמרא לקידוש דאיפשר לקדושי אריפתא: סי' קיז וששאלתם בענין ד' כוסות של פסח דאם אינו מוצא יין בכמה פרסאות או שהיה בא בספינה ואין לו תקנה כל עיקר להביא יין ישרה ענבים או צמוקים במים ויעשה מהם ד' כוסות שכך אמרו חכמים יין צמוקים לא יביא ואם הביא כשר וכיון דלקרבן אם הביא כשר לקידוש ולהבדלה כשר לכתחלה במקו' שאי אפשר להביא יין דהא בלילי פסחים אין אומרי' הגדה על הפת ע"כ כך כתב הנגיד ז"ל וכך כתב רב עמרם ז"ל: סי' קיח ורבנו האי ז"ל אמר בשעה שאין יין וצריכים לקדש על הפת מברכין על הפת תחלה ואחר כך על היום ודמי שהפ' גורמת לקדושה שתאמר ואין מקדשין על הפת אלא במקום שאין היין כלל: עוד לו ז"ל סי' קיט וששאלתם הא דגרסי' בפ' ע"פ רב חנינא בר שלמיה ותלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא והו' קאי עלייהו רב המנונא סבא אמרי ליה חזי אי נגה וקדי' יומא ניפסוק וניקבעה לשבתא אמר להו לא צריכיתו שבתא הוא קבעא אנפשי' דהתם אמר רב כשם שהשבת קובעת למעשר כך קובעת לקידוש ילמדנו אדונינו אנא אמר רב שמועה זו והיאך אך פירושה ואם שמצינו בתלמוד ארץ ישראל ביאור כמעט ולהתברר לנו ויש כמו זאת במקומו' אחרים באומר שמועה מפי חכם ואין אנו מוציאים אותה כגון הא דאמרי' בפ' גט פשוט מסייע ליה לחזקיה דאמר חזקיה מלאהו בקרובים כשר.

והשיב אל יקשה בעיניכם כי הרבה בלא מנין יש בתלמוד שמועות שנאמרו בתוך מעשים וגופה דשמעתי' לא נאמרה בדוכתא אחריתי דזמנין דהדרין ואמרינן גופא והו' בה זמנין דשבק לה ומן ההוא דוכתא בלחוד גמרי' לה ולא צריכיתו לאשכוחה בדוכתא אחריתי ויותר על כן משניות וברייתות דאמרינן ת"ר ותניא ולא ידעינן היכא אמירן דלאו כולהו מכילתא מטיין להון וקאמרי' איפשר מילתא ולא אהדר ליה ואהדר ליה במכילתא אחריתי והכא הא שמעתא דאמר' רב המנונא סבא הדא הוא דוכתא ולכך הוזכר מעשה זה כדי שתאמר בו שמוע' זו ולמיקבעה בגמ' ואנו בנעורינו כך הגיע אלינו בעבור ההיא

שמעתא באלו מציאות דאיסור ורב ספרא דאדכרי' מאי דתנן אלמנה מוכרת שלא בב"ד ואמר ליה ר' אבא לרב ספרא ולא איתמר עלה אמר רב יוסף אמר רב נחמן אין צריכה לב"ד מומחין אבל צריכ' לב"ד הדיוטו' שמראין דברים הללו דאיתמרא עלה בדוכתא ובדוכתא ליכא מידי והכא בלחוד היא דאיתמר עלה וכמה תמהנו מזאת עד שראינו רוב התלמידים כך הוא וישר בעינינו והא שמעתא דרב דאתאן עלה מיהא אנו למדנו כשם ששבת קובעת מוקצה למעשר כך קובעת שבת לקידוש ופי' הדבר הזה כי העת שספק חשכה ספק לא חשכה אין מעשרין את הודאי וכל מה שהגיעה עונה זאת לא עשר הרי נקבע מוקצה כל השבת כולה ותנן מפנין תרומה ודאי אבל לא את הטבל ולא את מעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו ולא את מעשר שני והקדש שלא נפדו ואין אדם צרי' לקבוע בלבבו על אותה התבואה שהיא מוקצה אלא הגעת העולה שהיא בלבבו של אדם ספק קובעת אותה למוקצה ואין אדם צרי' לבדוק ולחקור כך מעת שרואה אדם ספק חשכה ספק לא חשכה הרי נקבעת שבת לקידוש ואין צרי' לחקור מן הגגות או מראשי דקלים ההגיע עת הקידוש במה שאמר לו לרב המנונא לבדוק להם כדי שיפסיקו לקידוש ויכינו את השלחן אלא מעת שנראית להם כי כבר נקבעה שבת והוקצה הטבל ונתחייבו להפסיק ומביאין את השלחן לקידוש ומה שמצאתם בתלמוד ארץ ישראל בענין שמועה זו אין אנו יודעים מה הוא אלא מה דגמירנא בפירושה הגדנו לכם וסיפא דשמעתא סבור מינה כי היכי דקבעא לקידוש קבעא להבדלה כי הלכה פסוקה היא כשם שמפסיקי' לקידוש כך מפסיקין להבדלה אמר להו רב עמרם הכי אמר רב לקידוש קובעת להבדלה אינה קובעת ולא אמרן אלא לאפסוקי אבל לאתחילי קבעא והכי מפרשי רבנן לאפסוקי דלא מסלקי' שולחן ולהפסיק מלטעום כלום שאין אנו חייבין בשעה שספק חשכה ספק לא חשכה אבל להתחיל בסעודה אין מתחילין אלא בתר דנפיק יומא ומבדיל וכן אמרי' שאינה קובעת להפסיק ולא מחייב לאפסוקי ה"מ לאכילה אבל לשתייה מפסיק לשתייה נמי לא אמרן דמפסיק אלא חמרא ושכרא אבל מייא לא מפסיק: והנגיד ז"ל אמר ולי אית מדרבנן דאמרי הא דאמור רבנן לענין אכילה דלא מפסיק היכא דאתחיל בשבת קודם ספק חשכה ספק לא חשכה אם לא גמר מן חשכה פורש מפה ומבדיל ואיכא לאקשוויי היאך תאמר שאין מתחילין באכילה מספק חשכה וספק לא חשכה והא אנן תנן אם אין לו אלא כוס אחד מניחו עד לאחר המזון ומשלשלו כלן לאחריו דאלמא אוכלין אפי' משחשכה אפילו במוצאי שבת דהא שבת יום גדול קרינן ליה ואפילו עד זמן הבדלה הוא יום גדול ולפי' אפי' משחשכה ופירוק קושיי' כדאמרי התם אין לו שאני הכא נמי אין לו שאני: רב האי ז"ל סי' קך וששאלתם אם נכנס ש"ץ לבית הכנסת ומצא צבור שמתפללין כבר תפלה של לחש והוא צריך עת שנכנס לעבור לפני התבה לאלתר אם יתחייב לאחר שיתפלל לצבור לחזור ולהתפלל או נאמר שיצא ידי חובתו בתפלת הצבור: והשיב כך היא תשובתכם אין צריך לחזור ולהתפלל בלחש מפני שכבר יצא ידי חובתו בתפלה שהתפלל לצבור אם נתכוון בה לאחרים מוציא לעצמו לא כ"ש ואם יש לומר המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה כיון שעל ידי הדחק עושה ומפני צורך צבור אין בזה משום קטני אמנה: סי' קכא וששאלתם הא דאמור רבנן בב"ק דבר זה משולש בכתובים כל עוף למינו ישכון ובן אדם לדומה לו ואינו בכתובים הכין הוא אלו דברי בן סירא הן וכתובים היו לפי שהוצרכו רבנן לכתוב מדבריו והם כתובים לראיות

ולעניינים אבל לא בכתבי הקדש ועוד רגילין רז"ל שאומרי' טעם המקרא שלא בלשון הכתוב כדאמרינן מהיות טוב אל תקרא רע ומקשי' ומי כתי' כי האי גונא ומהדרי' כי הוא אל תמנע טוב מבעליו וכתוב הכא נמי הולך את חכמים יחכם רב האי ז"ל: סי' קכב ושאלתם אין דורשין בעריות בשלשה ולא במעשה בראשית בשני' ולא במרכבה ביחי' ובסופאי כל מי שלא חס על כבוד קנו ראוי לו שלא בא לעולם ור' ישמעאל אמר כמה שיעורו של יוצרני שהוא מכוסה מכל הבריות וכו' והתחיל בפרקיו מספר ופורש בכלל ופרט וקרא שמות כאדם שקורא שמות לאיברי חבריו: ועוד אמר רבי ישמעאל כשבאתי והרציתי הדברים לפני ר' עקיבא אמר לי כל מי שהוא יודע שיעורו של יוצרנו מובטח לו שהוא בן העולם הבא כו' עד ובלבד שיהא שונה אותה במשנתה בכל יום והתחיל אומר קומתי כך וכך ודבר זה הוצרכני לידע אם רבי ישמעאל שמע מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני או לא וא' איכא למימר דמדעתו קאמר והתנן כל מי שלא חס על כבוד קונו כו' יבאר לנו אדוננו באר היטב: רבנו שרירא זצ"ל ורבנו האי ז"ל השיבו ואמרו אי אפשר לברר לכם דבר זה באר היטב אלא כללי בעלמא כי ח"ו שר' ישמעאל אמר דברים הללו מדעתו ומאין באין דברים הללו מדעתו של אדם ועוד שיוצרנו מרומם ומעולה ח"ו מהיות לו איברים ומדות כפשוטן מדה לאורך ורוחב בשיעור קטן או גדול אבל השיעור והמדה היתה קבלה ידועה וחתומה על השגת בני אדם כי אין לומר במופלא ובמכוסה יותר כי אין דמות יערוך לו אלא הם דברי חכמים שיש צפוני' טעמים גדולים גבוהים מכל הרי הררים ונפלאים מאד והללו רמזים שלהם וסודותיהם ורזים וסתרים שאי אפשר למסרן לכל אדם אלא מי שיש לו מדות המסורות בדינו ואפי' ראשי פרקים וכ"ש פרטיהם כי על דבר זה ועל שהוא למטה ממנו ממעשה מרכבה אמרו חכמים ז"ל אמר רב חייא אין מורסין ראשי פרקים אלא לאב ב"ד והוא שלבו דואג בקרבו ובדברים שלמטה מכל אלו אמר ר' אמי אין מוסרין סתרו תורה אלא ליועץ חכם חרשים ונבון לחש ובלחש לוחשין בו וכללות נותנין לו והוא מבין בהם ומן השמים מראין אותו בסתרי לבו דאמ' במדרש ונבון לחש זה המבין דבר מתוך דבר לחש זה שראוי למסור לו סתרי תורה שניתנו בלחש ולכן היו מוסרין חכמים אחד לחברו הכרת פנים וסדרי שרטוטין שמקצתן אמורין בזה ספר תולדות אדם ומקצתן בסדר פסוק שלאחריו זכר ונקבה בראם לפי שאין מוסרין סתרים ורזים הללו אלא למי שרואין בו סימנין ראויין לכך: והגדנו זאת לכם שחשובים אתם בלבנו אלא שאי אפשר לנו לפתו' בדברים הללו ואף לא על פה אלא למי שראויין ואחר האסף שנים שלשה שכלן ראויין לישב במקום שאין אדם עובר שם אלא מבקשים אנו עליכם רחמים יהי רצון שכל מי שהוא ראוי מן השמים יאירו את עיניו: סי' קכג ושאלתם על בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניח בת ונשאת הבת לישראל יש בבת כח לאחר שנשאת לישראל להאכיל אמה לתרומה אעפ"י שהיא אינה אוכלת או לא תשובה אעפ"י שהבת אינה אוכלת מאכלת את האם וראינו ממה שאמר המשנה ממזר פוסל ומאכיל כיצד בת ישראל שנשאת לכהן וילדה ממנו בת והלכ' הבת ונשאת לעבד או לנכרי וילדה הימנו בן הרי הבן זה ממזר היתה אם אמו בת ישראל שנשאת לכהן תאכל בתרומה כו' היה הבת שהיא בת כהן אם נשאת למי שהוא פסול לה תפסל מן התרומה ואפי' אם לא ילדה וכ"ש אם ילדה ששניהם פסולין לכהונה ואפ"ה אם האם שהיא בת ישראל לכהן שהיא אוכלת בתרומה בשביל הזרע ואעפ"י שהוא

פסול הרי נתברר שהיא אוכלת בתרומה בשביל זרע פסול: סי' קכד וששאלתם לענין עירובי תבשילין כתיב למעלה ואכתוב פעם שנית עירובי תבשילין שאם חל יום טוב להיות ע"ש צריך שיקדים מיום חמשי בשבת שהוא ערב י"ט ונוטל מעט בשר צלי ומבושל ומברך בא"ש אקב"ו על מצות עירוב ואומר בהדין עירובא יהא שרי לן למיפא ולבשולי מיומא טבא לשבתא ויצניע אותו בשר ולא יאכל אותו עד ליל שבת ולא יהא הבשר פחות מכזית ואם יהיה דג שפיר דמי: סי' קכה עירובי חצרות אם יהיו שתי שכונות בחצר או יותר והם אינם משתתפים במזנותם אין רשאים להוציא מן הבתים לחצר ולא מן החצר לבתים עד שיערבו מערב שבת הילכך צרי' שיקחו מכל בית מעט קמח ויערבו אותו ולשין את הכל ועושין ריקק א' ומצניע' אותו באחד מן הבתים ומברך אקב"ו על מצות עירוב ואומר נמי בהדין עירובא משתרי לן לטלטל מביתא לדרתא ומדרתא לביתא כו': סי' קכו ענין עירובי תחומין כגון שהיתה מילה או בית האבל או בית המשתה חוץ לתחום שבת נוטל ריקק אחד של לחם והולך בו ערב שבת או ערב י"ט בחוץ למדינה שהוא שרוי בה ויתרחק ממנה עד שלא ישתייר בינו ובין המקום של מצוה אלא פחות מאלפים אמה ובלבד שלא ירחיק ממדינתו יותר מאלפים אמה ויניח שם העירוב ויאמר שביתתי בכאן שאבוא מחר בכאן ולענין הזכוי שאם רצה לעשות העירוב משל עצמו ולא יטול מאחר כלום נוטל שיעור העירוב ואם הוא שתופי מבואות צרי' שיטול בכדי שיגיע לא' מבני מבוי כגרוגרת אם היו פחות מי"ח ולמעלה יטול שתי סעודות שהם שני שלישי ליטרא של קמח במשקל בבלי ואופה אותם ואומר לאדם אחד זכי בהאי עירובא לכל בני מבוי כי היכי דנשתרי לכלהו לטלטולי בכל מבואה וכיון שנטל אותו אדם אחד זכה בו לכל בני המבוי ולאחר כן מצניעין אותו יפה וכל זמן שאותו עירוב מצוי מותר לטלטל בכל המבוי ומחצר לחצר ומזכה להם על ידי בנו ובתו הגדולי וע"י אשתו אבל לא ע"י בנו ובתו הקטנים מפני שידן כידו וכל העירובין יתכן בהם זכוי ואם נתוסף אדם במבוי חוץ מאותם שהיו שם בשעת העירוב צרי' לזכות בשבילו או ליטול ממנו חלקו וצרי' נמי שיודיע לאנשי מבוי תחילה בשעת הזכוי ודוקא שהיתה אותה חצר בין שתי מבואות הוא שצריך להודיע לאותו ששוכן בה בשעת הזכוי אבל אם לא היה לו פתח אלא במבוי א' א"צ להודיע בעת הזכוי לפי שזכין לאדם שלא בפניו ובעירובי תבשילין נמי יזכה להם שלא מדעתם וכיון שהודיע אותם בי"ט שעירב בשבילם דיו וא"צ להודיעם בשעת הזכוי ודקס"ד דהא דאמר רב חסדא מדברי רבי' הקדוש נלמוד חולב אדם עז לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה דכשבת הוא דלאו הכי מלתא דהא ליכא מאן דשרי בשבת ודקא אמרת לא מצינו חולב מאבות מלאכות ולא מן תולדות אשתמע הא דגרסי' בפרק המצניע החולב והמגבן כו' ואמרי רב חמא בר גודיא אקלע לנהרדעא בעו מיניה חולב משו' מאי מחייב כו' ומההוא נמי דאבא שאול שמעת דחולב הוא חייב משום מפרק דאמר לענין יונק מפרק כלאחר יד הוא טעמא דיונק הוא דמפרק כלאחר יד הא חולב בידו מפרק גמור הוא ומתוך שמלאכת אוכל נפש בי"ט בדברי' שאפשר לעשותן מערב י"ט שרית חולב נמי בתוך האוכל ואע"ג דהוא מלאכה וחולב לתוך הקערה והיא מלאכת משקין לא הותרה בי"ט כ"ש המגבן דהיא מלאכת אסורה וחזינן בפ' דילן כלשו' הזה מודה היה רבי יאודה לחכמי' בזתים וענבים כיון דבני סחיטה נינהו יהיב דעתיה עלייהו והווי מוקצין ואסורי' ולאוי הכי הוא דאי משו' מוקצה הוא פירות

גופיהו ליתסרו אלא היינו טעמא דהיוצא מהן אסור משו' דכי יהיב דעתה אמשקין דידיהו אחשובי אחשבינהו ונפקי להו מתורת אוכל לתורת משקין והווי להו נולד ואסירי וטעמא דנולד דאסיר משום פירות הנושרי' שמא יעלה ויתלוש ומשום משקין שזבו גזרה שמא יסחוט ושאר משקי' דלא יהיב דעתיה עלייהו בתורת אוכל הם ולא נולד הם: סי' קכז וששאלתם ההוא מעשה דרבי בנאה דהוה מציין מערתא מאי הוה עביד ומאי הוה חזי רבי בנאה הוה עסיק בציון מערתא כי היכי דליפרסם מקום טומאה דליבדלי כהני מינה והאי מעשה דאיתמר בחלום ראה אותו ולא במראית העין: סי' קכח וששאלתם על ההוא מעשה דרבה בר בר חנא היכא דנשקא ארעא ורקיעא מאי פירוש כך הוא כי מלך אלכסנדריא בנה מקום במדבר ועשה בו דמות רקיע וגלגל חוזר להראות בו חכמתו וראה אותו רבה בר בר חנה: סי' קכט וששאלתם מאי מוסיפי' בשבת וא"צ לומר בי"ט פי' מוסיפי' על אהל עראי כגון שהביא מחצלת כרוכה מערב שבת ונתנה כשהיא כרוכה על הקורות ופרש ממנה טפח בלבד והניח השאר כרוך ממנו לאויר בלילה ולמחר כשזורח עליו השמש מותר למשוך שאר המחצלת לסכך על עצמו ועל בהמתו מפני חום השמש הואיל והיה ממנה טפח פרוש מערב שבת שהוא שיעור אהל כשפורש השאר אינו עושה אהל עראי לכתחילה אלא מוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי: סי' קל וששאלתם על האי קרא דכתיב לא תתגודדו ולא תשימו קרחה וגו' וכתוב בספר ירמיה לא יספדו להם ולא יתגודדו ולא יקרחו להם אלמא הווי עבדי הכי קשו קראי אהדדי אנן לא חזינן דקשו קראי אהדדי אטו מי קאמר להו התגודדו ושימו קרחה דקשיין קראי אהדדי אלא הכי קאמר אותם דברי' שהייתם עובדי' עליכם צווי ועושים למתיכם עכשיו אני מביא עליכם פורענות דלא מציתו למעבד להו ואין כאן קושיא כלל אבל ודאי אי איכא לאקשוויי מההוא קרא אחרינא איכא לאקשוויי קרחי וגזי על בני תענוניך וגו' דהכא כתיב לא תתגודדו וכתוב קרחי וגזי ופירוקא דהא דאסר רחמנא גדידה וקרחה על מת הוא דאסר אבל על חי לא אסר והאי קרחי וגזי על החיים הוה דכתוב הרחיבי קרחתך כנשר כי גלו ממך: ועוד לו ז"ל סי' קלא וששאלתם מי שנשבע שלא לשתות יין וידוע אצלינו שמי שאמר יין הוא של ענבים ושכר הוא של צמוקים מותר לו לשתות השכר אם לאו וכן מי שנשבע שלא ישתה שכר אם מותר לו לשתות יין אם אחד מהן נכנס בכלל אחר כללו של דבר אמרו חכמים דבר ברור הוא בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ולפי מה שידוע בכל מקום בדברי יושביו שהם נושאים ונותנים מתחייבי' בנדריהם ובשבועותיהם וכן אמרו רז"ל הנודר מן החלב מותר בקום ור' יוסי אוסר וכן הלכה כר"י: סי' קלב וששאלתם תנאי שאדם מתנה על עצמו בשטר ועשה תנאי קודם הקנין ולאחר הקנין התנה בלא קנין ולא ביטלו הקנין שהיה מקודם כך הוא מן הדין כל תנאי שהתנו קודם הקנין ועל אותו תנאי בטל הקנין התנאי קיים ולאחר הקנין אין שום תנאי קיים דאמר רבא אין לאחר קנין כלום וכן אפילו בשום דבר בעולם אבל אם התנו לאח"כ ונטלו על אותו התנאי קנין והתנו שהקנין הראשון בטל הקנין השני קיים והראשו' בטל וכדשמואל דאמר שמואל תנאי דברי' בטל תנאי קנין וכך הוא ההלכה: סי' קלג וששאלתם שנים שבאו לדין ותבע זה לזה וכפר הא' והראה לו כתב ידו אם הוא קיים או לאו כך ראינו כיון שמראה כתב ידו אינו יכול לכפור וכך הלכה: סי' קלד וששאלתם על ענין הנודר מן החלב אם הוא מותר בקום כך הוא דתנן הנודר מן החלב מותר בקום

ור' יוסי אוסר מן הקום אם נדר מותר בחלב ר' יוסי אומר הנודר מן הגבנה מותר בה בין מלוחה ובין תפלה ורמינהי הנודר מן העדשי' מותר בחשישי' ור"י מתיר לא קשיא מר כאתריה ומר כאתריה באתרא דרבנן קרו לחלבא חלבא ולקומא קומא באתריה דר' יוסי קארו ליה קומא דחלבא לפיכך אם ידוע בדבור המקו' שכל האומר יין סתם הוא של ענבי' אין זה אסור אלא בשל ענבים אבל שכר אם אמר אדם בלשו' הקדש הרי זה כולל כל המבכרין ואנו רואין שהיין בן ארבעים יום בכלל שכר הוה: לו ז"ל סי' קלה וששאלתם ראובן נשבע שלא יתפלל בכניסה פלוני ויש לו מקום קרוב ממנה ורצה לסתור אותו ולפתוח אותו לכנסת מהו שישב באותו מקום ויתפלל מי אמרי' כיון שבשעת שבועתו לא היה אותו מקום בב"ה כנ מותר לו עתה להתפלל בו או דלמא כיון שנפתח לאותה כנסת נעשה כמותה ואסור לו להתפלל בו כך ראינו כי בה"כ כבית דעלמא דמי ובבית תנן הנודר מן הבית אינו אסור אלא מן המשקוף ולפנים ומקשי' ולחוי' לא מתיב רב מרי ויצא הכהן מן הבית יכול ילך לביתו ויסגיר ת"ל אל פתח הבית יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר ת"ל מן הבית עד כיצא מן הבית כלו כיצד עומד בצד המשקוף ומסגיר מנין שאם עמד תחת המשקוף והסגיר או שהלך לביתו והסגיר שסגרו מוסגר ת"ל והסגיר את הבית מכל מקום ומפרקי' שאני הכא דאמר קרא מן הבית עד שיצא מן הבית כלו הכא נמי אסור להתפלל באותו בית הכנסת מן המשקוף ולפנים ואותו מקום שהוא לו אם ערבו בב"ה כנ ונעשה הפקר לכל הצבור ונקרא בית הכנסת ומי שישב שם אומ' עליו כי ישב בב"ה הכנ הרי ראובן זה אסור להתפלל בו וא"ת בשעת שבועתו לא היה אותו מקום בב"ה כנ כאשר כתוב בשאלתכם הרי פרוש חכמי' כי הנודר והנשבע אוסר את עצמו בדבר שהוא מתחדש ודבר שלא בא לרשות הנודר ולאשר שנשבע עליו דתנן קונם פירות האלו עלי קונם הן לפי אסור בחילופי' ובגדוליהן שאני אוכל שאני טועם מות' בחלופיהן ובגדוליהן ואמרי' עלה בעי רמי בר חמא קונם פירות האלו על פלו' מהו בחלופיהן מי אמרי' גבי דידיה היינו טעמא הואיל ואדם אוסר פירות חברו עליו אדם אוסר דבר שלא בא לעולם עליו גבי חברו הואיל ואין אדם אוסר פירות על חברו אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חברו או דלמא משום דחלופיהן כגדוליהן דמו לא שנא הוא ולא שנא חברו ואסיקנן בתשובה לכתחיל' לא ואי עבר ועבד עבד אלא מיהו מבעיא שמעי' שאדם אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם או שלא בא לאותה רשות בקונם ואי אתה צרי' לומר בשבועה ואי אתית לומר דהא שבועה דראובן לא דמיא לקונם פירות הללו עלי ולא דמיא אלא לשאני אוכל שאני טועם דהכי קאמר לא מצלינא התם תשובה דהאי שמותר בגדוליהן ומאי דלא הוה בשעת שבועה ותנן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו בגדולי גדוליהן אסורי' דמי ליה מי שאמר איני מתפלל בב"ה כנ הזה שכיון שנתכוון לבית ידוע לו באותה שעה אם הוסיפו עליו נמצא בית אחר אבל אם לא אמר בב"ה כנ הזה אלא בב"ה כ"נ פלו' אם הוסיפו עליו ונכנס המקום שהוסיפו עליו בכללה ונקראת כולה א הרי בא אותו המקום בכלל השבועה ובהדא תניא המודר הנאה מבני עירו אם בא וישב שם י"ב חדש אסור בו לפי' הנודר מבית הכנסת ונוסף עליו בית אחר הוספה מוחלטת אסור בו אבל אם נעש' המקום משונה אותו שהוסיפו מבית הכנסת ואומר רואיו חדר של בית הכנסת או שם לווי כל שהוא אין הצבור מתפללין שם אעפ"י שנטפל שמו לשם בית הכנסת מותר בו: כאותה ששנינו

הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים מן הסתווניות מותר בחומץ סתווניות ר' יהודה אומר כל ששם תולדתו קרוייה ונדר הימנו אסור ביוצא הימנו וחכמים מתירין ע"כ ל"פ אלא שיוצא ממנו נקרא חומץ סתווניות או דבש תמרים אבל אם נקרא תמרים או סתווניות לא פליגי שהוא אסור ותקנת ראובן זה שנשבע שלא יקדיש את המקום הזה שלו וישימהו מבית הכנסת אלא יפתחהו לבית הכנסת על מנת שהוא שלו מותר להתפלל שם ואם התנה כי אחר מותו יהא הקדש בבית הכנסת כלו שפיר דמי: סי' קלו רב דוסא זצ"ל מאן דאשתבע דלא אכיל פת זמן קצוב מהו לאכול ספוג וכעכין כיון דקי"ל דהלכתא כר' יוחנן דאמר בנדרתי הלך אחר לשון בני אדם ואין רגילי בני אדם לקרוא ספוג וכעכין פת שרו או דלמא כיון דקי"ל דהלכתא כר' יוחנן דאמר אפילו הדביק ולבסוף הרתיח חייב בחלה ומברך עליו המוציא וספוג מעשה אילפס הוא ולא עוד אלא הרתיח ולבסוף הדביק הוא וכן עושי' אצלינו שמרתח שמן בטגן של מיני מתכות ועושי' גריסות מן הבצק ומטגני' אותן כשהוא על האש והשמן רותח ועוד מעשה דרב הונא דאכל תריסר ריפתי עד כל שאחרים קובעי' סעודה עליו חייב לברך וממעשה דרב יצחק עסיק ליה לבריה עד התם דקבעי עילויהו דילפי' דכיון דקבע איניש סעודתיה על כעכין מברך עלייהו המוציא ושלש ברכות.

הני ספוג וכעכי' אסירי על הנשבע על הפת ועוד שרי ליה למיכל דייסא ואע"ג דאיקריא נהמא דאמר ר' זעירא הני בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא או לא וזה הנשבע או אחר דמאי דסליק אדעתיה והות כונתיה בעידן שבועה על הפת האפוי הידוע בתנור ובפורני בלחוד סמיך על כונתו ושרי ליה למיכל מאי דליתיה אפוי בתנור ובפורני או לא.

הכין חזי' דסופגני' וכעכין נהמא איקרון וסופגני' דתחילת עיסה וסוף עיסה לא ידעי' היכי אינון ואנן אתדמיא לן כי הא מלתא משיעור שתין שנין דאשתבענא בשעת קניטת דעת כי הא שבועה וכל סבי ורבוותא דההוא זמן שרו לנא פת הצנומה בקדרה דלא אשתייר בה פירורי' ואפי' פחות מכזית ולית בה תוריתא דלחמא כל עיקר אלא דהויא לה כעין שרוף ולא שרו לנא למיכלה בתורת אכילה ולעיסה אלא למישרפה מישרף כעין שתיה והכין עבידנא באסמכתא דכולהון ואע"ג דהוה פת מתחילה כיון דנפקא לה מתואר לחם ואימחיא לה והויא לה כעין מיחא לא מיקריא נהמא כל עיקר וכי דתנן הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים ואי מעריב ביה בשרא דקיקא או דובשא טפי נפיק מתורת לחם והוי כעין חביצא או דייסא ודייסא גופיה הוי היתר גמור למאן דאשתבע דלא אכיל לחמא והא דאמר ר' זירא דאכלי נהמה בנהמה לשון הבאי ניהו ולא כמתכונתו אבל מה דכתבתון אם אמר הנשבע שלא היתה כונתו אלא על הפת האפויה בתנור ובפורני בלבד או אמר שהן הסופגנים והדובשני והכעכי והאסקריט' וכיוצא בהן בדעת ב"א באותה שעה והייתי סבור שאינן בכלל שבועתי וכך היתה כונתי שאיני נאסר אלא באפוי בתנור ובפורני בלבד הרי הקולר תלוי בצוארו ואינו צרי' להשאל דאפי' בשבועת מרמה באומ' שנתכוונתי במה שאינו לשון בני אדם בשיחתן כזאת תנן נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים נדר בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות הרי עצמי קרבן ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי חתי להיות נודר בו קונם אשתי נהני' לי ואמר לא נדרתי אלא מאשתי ראשונה שגרשתי כולם אין נשאלין ואם נשאלין עונשין אותן ומחמי' עליהם דברי ר"מ וחכ"א פותחי' להם פתח ממקום אחר ומלמדי'

אותן שלא יהו עושי' כן ואמרי' עלה מאי קאמר אמר רב יהודה הכי קאמר כולן אין צריכי' שאלה בד"א בתלמיד חכם אבל ע"ה שבא לשאול עונשי' אותו ומחמי' עליו וכי הא מלתא דמיפרשא בשאלתכ' קילא מן הכין טובא וכגון האי אם נשאל מתירי' לו דלאו מרמה עבד אלא הכין הות דעתיה דהוא לשון בני אדם: סי' קלז רב שרירא גאון ז"ל: וזה תורף השאלה והתשובה וששאלתם הא דאמרי' במסכת נדרים הלכה נזקקין לאלהי ישראל ופותחין בחרטה וקשיא לן הא דאמר רב אסי אין נזקקי' לאלהי ישראל חוץ מקונם אשתי נהנות לי שגנבה את כיסי ושהכה את בני כו' ומיהו נזקקי' לאלהי ישראל.

הכין חזינן דגברא אגברא לא מרמי דרב אסי ורב נחמן פליגי ובשמעתא ודאי הלכתא כרב נחמן דפותחין בחרטה וכי הכי דמפרש ולא מבעיא דמתני' כגון ר' מאיר אומר יש דברי' שהן כנולד ואין כנולד וחכמים מודים לו ועוד אמר ר' מאיר פותחין לאדם מן הכתוב בתורה וכגון פותחין לאדם בכתובת אשתו ומעשה דר' עקיבא וכגון פותחי' לאדם בשבתותובי"ט ופותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו אלא אפי' דגמ' כר' שמעון בר' וכר' ישמעאל בר' יוסי וכדביתיהו דאלון כולהון בכי הא פותחי' לאיחרוטי על נדריהו ושבועותי' אלא מיהו עיקר מלתא כדרב אסי ניהו ועל הכין הוא בנינא דענין זקיקה דמזדקקין לשבועה להפר דמשוינן לה כגון שבועת שגגות דתנן שבועת שגגות מותרות ונדרי שגגות מותרי' כגון קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכה את בני ונודע שלא גנבה דהא כי אשתבע אסתבר ליה דגנבה את כיסו והכת את בנו ולא הות מלתא הכי וכיון דאלו הוה ידע שלא גנבה ולא הכתה לא הוה משתבע הרי זה מותר ולא מחייב בשבועתו דהויא לה שבועת שגגות והכי קאמר רב אסי דודאי אמר בפיו דמשו' הכי אשתבע אי נמי דמוכחא מלתא הוה ליה כתולה נדרו בדבר אחר וכי ההו' דתנן קונ' שאיני נושא את פלוני כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה קצרה והרי היא ארוכה לא מפני שהיתה כעורה ונעשית נאה שחור ונעשי' לבנה קצרה ונעשית ארוכה אלא שהנדר טעות וכדתנן קונם בצל שאיני טועם שהבצל רע ללב אמר לו והלא בצל כופרי יפה ללב קסברי רבנן דלא מבעיא בהדא מלתא דמוכחא דהות בדעתיה בעידן נדרו ושבועתו חלוף מאי דאיתי' בודאי אלא אפי' אית מדעם אחרינה דלא הוה בדעתיה בעת הנדר או השבועה אי הוה דכיר לה או הוה ידיע בה בעת שבועתו לא הוה משתבע כאילין מילין דמיין ואית לן למפתח ליה בכי האי ואדכורי מילי דאי הויין בדעתיה לא משתבע ואפי' בחלה ישראל מזדקקין' לה ומתירין את שבועתו כד משכחי' ליה פתחא דחרטה וחשבינן מאן דאנשי מדעם דאי הוה דכיר ליה לא אשתבע מאן דאשתבע בשביל מלתא דאידימייא ליה והות בדעתיה ולא הות כדאידימי ליה והלכתא כאילין מילי אבל רב אסי ס"ל דאי ודאי משתבע אדעתא דמלתא דאידימיא ליה עת שבועתו ואשתכח דלא הוה הכי נשאלון לו ומתירין את שבועתו ולא הוה צרי' למפתח ליה פתחא אבל לא דכור מלתא דלא הוה בדעתיה דאלו הוה דכיר לה לא משתבע לית לן בה והכי אמר רב יוסף האי שמעתא בהאי לישנא אמר אמר' רב יאודה אסי אין מכם מתיר אלא ד' נדרים הללו כסבר אין פותחין בחרטה וסבר דמאן דהוא משתבע באלהי ישראל לא מזקיקנן ליה היכא דודאי אמר בפומיה הני מילי דאתלי לשבועתיה בהן כגון אשתי נהנית לי כדאמרי' ההוא דאתא לקמיה דרב אסי אמר ליה במאי נדרת אמר ליה באלהי ישראל אמר ליה אי נדרת במאי לא מזדקיקנ' אלהי ישר' מזדקיקנ' לך וזהו פי' אין נזקקי' לאלהי ישראל

ורבנן אמרי היכ' ודאי דאדכיר נפשי' דאדעתי' אשתבע ולא אשתכח כגון אשתי נהנית לי לא צרי' שאלה דא"ר יהודה אמר רב אסי ד' נדרים הללו צריכי' שאלה לחכם כי אמריתם קמיה דשמואל אמר לי תנא תני ד' נדרים התיירו חכמים ואת אמרת שאלה וכי אצטריכינן שאלה לחכם לגלויי דעתיה ומאי דלא אדכריה בפומיה: ואנן השתא אי עבדינן קרוב לרב אסי דמר רב יהודאי זצ"ל סליק ממתבתא אזדקוקי לשבועו' ולא הוה מזדקיק ומאן דבתריה הוו אמרי לית בן למעבד מה דלא עבד מר רב יהודאי אלא כי הא כי מתרמיא מילתא דאית בה תקנתא או מצוה כגון עשיית שלום בין איש לאשתו וכגון שלמא דצבורא דכנשתא ובדומין לזה במילי דמוכחן וברירן קרוב לכדרב אסי אבל פתחי כי ההוא דאתא לקמיה דרב וכו"ש ברבי וכו' ישמעאל בר"י וכדביתיהו דאביי וכההוא דאתא לקמיה דר"א וכיוצא בה לא עבדי': לרבי' האי ז"ל ס' קלח וששאלתם אם יעמוד אדם וידור על דבר שיעשה או שלא יעשה אעפ"י שרבים שמעו ממנו וכל אחד ואחד שם לבו אל טעם הדבר אעפ"כ יש לנודר לישאל ויש לחכם לפתוח לו פתח וכשאומר לו אם נדר על דעת כן והוא אומר לאו מתירי' אותו מיד ואין חוששי' למה ששמו הרבים אל דעתם בשבועתו לפי שהנודר תלוי בדעתו ולא בדעת אחרים אבל אם נדר על דעת רבים כגון שאמר לרבים על דעתכם אני נודר שאעשה כך או שלא אעשה אין לו דרך להשאל על נדרו לפי שאין הדבר תלוי בדעתו אלא בדעת אחרים: ועוד לו ז"ל סימן קלט וששאלתם על רבים שקבלו על עצמם שיעשו תענית או שיתקנו תקונים ואח"כ נודע להם כי הטוב והישר לשנות את הדבר בודאי ובבירור שיש להם לשנות כל שכן שאם רצו לפחות ולהוסיף שאין בכך כלום ואם החרימו על שום דבר רשאינן הם להתיר החרם אלא שראוי להיות השנוי שנראה לכם בדעתם כי הוא הטוב והישר: ועוד לו ז"ל סימן קמ וששאלתם מי שנשבע להתענות ביום פורים כך אנו רואין והענין הוא כן שאין במשתה פורים לדחות שבועת שם שמים ולעשותה כמצוה שהוא מושבע עליה מהר סיני ואפשר שיעשה סעודה בלילה ויוצא בה ידי חובתו וכך הור' רב שר שלום ז"ל: סימן קמא וששאלתם הנשבע בעשרת הדברות ככש לירד בו ירד אחריו ישראל אם בשביל ישראל הוא אסור מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה ועשה בו גוי כבש לירד בו וירדו בו זקנים וקתני בברייתא גוי שלקט עשבים להאכיל בהמתו מאכיל לאחריו ישראל ואם בשביל כו' בד"א שאין מכירו אבל מכירו אסו' דחיישי' דכיון דידע ליה ואיתיה בהדיה דילמא מאית ומייתי בשביל ישראל כללא דמלתא דאי ידע ישראל דגוי לצרכיה דנפשי' הוא דאייתיניהו שרו ליה למשתי מנהון ואף על גב דאייתיניה מרשות הרבים ואמרי' עלה אמר מר בד"א שאין מכירו אבל מכירו אסור הא רבן גמלי' דמכירו הוה אמר אביי שלא בפניו הוה רבא אמר אפי' תימא בפניו נר לאחד נר למאה דמותבינן תוב ואמרינן מותבי לישאל דמכירו למאי דקא מתריץ רבא דוקא דידע ליה ואית ליה אחוה בהדיה אי נמי דצריך ליה במדעם אי נמי כיוצא בהן דכי הלין מילי דאית למימריה ומייתי בשביל ישראל אבל סתמא אע"ג דמכירו לא אית למיחש ליה ושפיר דמי: סימן קמז וששאלתם הא דאמר ר' יצחק מוליכו ד' אמות הלכה כך ועבדינן הכי ומיהו צריך לישב כל פחות מד' אמות אבל בעמידה אין בכך כלום ואסר לעשות כן ואם עושה כן הרי זה מחלל שבת שהרי מעביר ד' אמות ברשות הרבים בעמידה אעפ"י שהולך ועומד הליכה אחת היא וצריך לישב כל פחות מד' אמות ואפי' בשדה או

בכרמלית שאין בה סקילה ואם העביר בתוכן ולא יש בכל פחות מד' אמות חייב מלקות מדרבנן דקאמרינן אבל ים ובקעה כו' ובסופא קאמרי' ואין נושאין ונותנין בתוכו ואם נשא ונתן פטור אבל אסור מדרבנן וחייב מלקות מדרבנן דקאמרי' כל פטורי דשבת פטו' אבל אסור: סימן קמח וששאלתם אמר ר' יוסי יהא חלקי עם אוכלי שלש סעודות בשבת והואיל ושלש סעודות מצוה רבה היא מכל הני אנפי דפרשינן צריך איניש למזהר בהו ולא ליפשע מלמעבדנהי מיהו אצטרכי' לפרושי דנהגי בהו עלמא בתרי אנפי איכא מאן דנהיג למעבדינהו זה אחר זה כגון שיש לאדם שני תבשילין או כפוח מאי דאית ליה ומקרבי תכא ומשו ידייהו ומקדש על הכוס בורא פרי הגפן בקול והיינו קדושא רבה ושרי המוציא אתרתי ריפתי כדפרשית דנקיט תרתי ובצע חדא ואכיל מאי דבעי ומשי ידיה ופורש מפה ומברך ברכת המזון והדר משי ידיה ולא נהוג כל"ע לקדושי בורא פרי הגפן על הכוס כדקדמיתא אלא משי ידייהו ובצע אתרתי ריפתא כל עידן דאכיל בשבתא ואפי' מכמה זמני ומייתי מן מאכל דאית ליה ואכיל מאי דבעי והדר בריך ברכת המזון ומסלקי תכא: ואית דנהוג למעבדינהי כל חדא באנפי עצמה חדא בלילה וחדא בצפרא וחדא במנחה והיינו עיקר ג' סעודות ובהכי נפיק אינש ידי חובה דהיכי איפשר להני דנהיגי למעבד לתרתי דיומא בחדא תכא אפשר יתיב ודעתיה למיכל ותכא ותבשילי קמיה ומפסי' סעודתי' ומברך ברכות שאין צריכות לו וקרוב להיות עובר משום שם שמים לבטלה: ועוד מההיא מתני' דפרק כל כתבי הקדש דאזכרו בה רבנן מצות ג' סעודות שמעת מינה דהכי הוא סדר ג' סעודות דקתני מצילין מזון ג' סעודות הראוי לאדם לאדם לבהמה לבהמה כיצד נפלה דליקה בלילי שבת מצילין מזון ג' סעודות שחרית מצילין מזון שתי סעודות למנחה מצילין מזון סעודה אחת כלומר שעדיין יש לו לאכול ולהשלים בה מצות עונג שבת בג' סעודות ולולי זה לא היו מתירין לו חכמים להציל מן הדליקה ולא התירו אלא לשיעור מצות עונג שבת ולא לאכילתו: ומאי דאזכרו רבנן בהדחת כלים דלא שרו להדיח אלא מה שצריך לאכול בו בשבת לפי זמן סעודותיו ולא קאמרי התם משום עונג שבת בלחוד דאי משו' עונג שבת בלחוד לא הוו מדכרי אלא ערבית שחרית ומנחה כדקתני בהצלת מזון אלא הכי קתני ת"ר קערות שאכל בהן ערבית מדיחן לאכול בהן שחרית שחרית מדיחן לאכול בהן בצהרים דכיון דזמן אכילה היא ואיכא אינשי דמתענגי ובעו למיכל בצהרים שרו להדיח כלי אכילה דצורך שבת הוא בצהרים מדיחן לאכול בהן במנחה מן המנחה ולמעלה שוב אינו מדיח דלאו אורח ארעא למיכל תוב ולא צורך היא והוה ליה מכין לחול אבל כלי שתייה מדיח כל היום שאין קבע לשתייה.

והני דנהוג למעבד תרתי סעודתא דיממא על חדא תכא אמרי לך ודאי מצוה מן המובחר למעבד בשחרית ובמנחה מיהו שאר עמא דלא שכיח להו ולא אפשר להו לתקוני מאכל לתרי זמני לשחרית ולמנחה כי היכי דלא לפשעו במצות ג' סעודות שרינן להו משום כבוד שבת להפסיק אכילתן ולברך ברכות על המזון באמצ' ואף ע"ג דדעתיהו למיכל טפי דהני ברכות לאו לבטלה אינון אלא לקיומי ג' סעודות שציונו המקום מברכי להו וכדאשכחין דשרו רבנן בערב שבת אם היה אוכל ושותה וקדש עליו היום שפורש מפה ומקדש ואח"כ שרי המוציא וגמר לסעודתיה ומברך ברכת המזון והני אקרי לך לא דמי התם אע"ג דשרו רבנן לפרוש מפהולקדש ולחזור להמוציא לא שרו לברך ברכת המזון

אלא אם כן גמרו סעודתייהו אבל הכא דלא גמרו סעודתייהו ותכא קמיי איניש ותבשילי היכי שרי להפסיק ולברך ולחזור ולברך אי משום ג' סעודות אפשר לקיומינהו במנחה וכ"ש דעיקר המצוה במנחה הילכך לא אפשר תרתי דיממא למהוי אלא חדא בשחרית וחדא במנחה והכי מסתברא לן וזהו יסוד מצוה ומיהו נהוו עלמא למעבדינהו אחד' תכא שלא כהלכה וממאי דגרסינן גבי י"ד שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת ומשיירין מזון שתי סעודות כדי לאכול עד ד' שעות דמשמע מינה דסעודה שלישית במנח' היא ע"כ הרב ברג' לוני ז"ל: לרבינו האי ז"ל סימן קמט וששאלתם הא דאמור רבנן לא יאחזו אדם תפלין בראשו וס"ת בזרועו זה ס"ת שאמרו כגון שכתוב בו מן אנכי ה' אלהיך עד וכל אשר לרעך שהן תרי"ג אותיות כנגד תרי"ג מצות שבתורה: ועוד לו ז"ל סימן קנ וששאלתם בעל קרי בין באונס בין שלא באונס ט' קבין ונותנים טעם הראשוני' על שלא באונס מפני שלא יהיו בני ישראל משמשין מטותיהן כתרנגולין בעל קרי מותר להניח תפלין דמקשי' בסוכה נימא קסבר ר' יוסי בעל קרי אסור להניח תפלין ותירץ אביי הכא בילדים ונשותיהם עמהם שמא יבואו לידי הרגל עבירה דדבר ברור הוא שאסור לשמש מטתו היינו שתפלין שבראשו כדגרסי' בית שיש בו תפלין אסור לשמש בו את המטה עד שיניחם כלי בתוך כלי וכ"ש כשהן בראשו: ועוד לו ז"ל סימן קנא וששאלתם הא דאמר רב יהודה אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש כו' והוקשה לכם זכרנו לחיים ששואלין בשלש ראשונות ובספר חיים בשלש אחרונות כך מנהג בשתי ישיבות ששואלין במגן זכרנו לחיים ובהודאה וכתוב לחיים ובשים שלום בספר חיים מר"ה עד י"ה ולא קשיא אדרב יהודה שכשאמר ר' יהודה בצרכי יחיד קאמר כגון יחיד שיש לו לבקש דבר הצרי' לו וכמו שאמרו חכמים נחום המדי אמר שואל אדם צרכיו בשומע תפלה היה לו חולה בתוך ביתו אומרה בברכת חולים היה צריך לפרנסה אומרה בברכת השנים ושאמר רב יהודה אל ישאל אדם צרכיו כגון זה קאמר.

וראיה לדבר שלא אמר אין שואלין אלא אל ישאל אדם כגון יחיד אבל צבור כגון זכרנו לחיים שכל ישראל צריכים להם שואלים ולא קשיא אדרב יהודה וכ"ש בין ר"ה ל"ה שכל העולם נדון בו וצריכים הכל לשאול כל צרכיהם ושעה צריכה ולכך היא דצרכי רבים היא ולא קשיא: סימן קנב וששאלתם זמרא במנא פי' שם סוגי' דזמרא שאינו בלשון הקדש בין דמנא בין דפומא מנא לן דאסור וכן חזן המנגן בלשון ישמעאל דכתיב אל תשמח ישראל וגו' ואסיקנא אפי' במשתה אסור: סימן קנג וששאלתם ענין התפלין כבר אמרו חכמים אמר עולא כל הקורא ק"ש בלא תפילין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו ואמר רב חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הרוצה לקבל עליו מלכות שמים שלימה יפנה ויטול ידיו ויניח תפלין ויקרא ק"ש ויתפלל וזו היא מלכות שמים שלימה מכלל דהקור' בלא תפלין דמלכותו חסרה ועוד שנו חכמים כל שאינו מניח תפלין בכל יום עובר בשמונה עשה.

ועוד שנו איזהו עם הארץ ר' יהושע אומר כל שאינו מניח תפלין מפני שהוקשה כל התורה כלה לתפלין דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיהך וכל שמניח תפלין כאלו כל התורה כלה בפיו מפני שקיב' עליו מלכות שמים שלימה. ועוד אמר מר ביאת הארץ דכתב רחמנא למה לי דכתיב והיה כי יביאך ה' אל הארץ הכנעני וגו' וכתב בפרשה והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך אמר הקב"ה עשה מצוה שבשבילה תכנס לארץ ובשבילה

תזכה לחיי הע"ה: ואם בא אדם לומר תפלין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים כך פרשו חז"ל במה דברים אמורים בשעת השמד שגוזרים כל המניח תפלין ינקרו את מוחו אמרו חכמים כל היודע עצמו שהוא צדיק גמור כאלישע בעל כנפים שעשו לו נס בשעת השמד ומס' עצמו למיתה יניח תפלין ואם לאו אל יביא עצמו לידי סכנה שאם אתה אומר כן ס"ת גדול ומקודש שיש בו כמה פרשיות והוא שלם ואתה כותב בו וקורא בו בכל זמן וק"ו תפלין מכאן אתה למד שלא שאנו חכמים תפלין צריכין גוף נקי אלא בשעת השמד ולא בזמן אחר: ועוד שנו חכמים תינוק היודע לשמור תפלו אביו לוקח לו תפלין כדי לחנכו במצות וכ"ש בן י"ג שנה שהוא חייב במצות תפלין וכל הפושע במצות תפלין דנין אותו בגהינם י"ב חדש ומאן נינהו פושעי ישראל בגופן אמר ר"ש ן' לקיש קרקפתא דלא מנח תפלין.

ועוד שנו חכמים ליום הדין עם עונות בכףמאזנים בעון שפשע ולא הניח תפלין היא מכרעת ואם היה זהיר במצות תפלין כף של זכויות מכרעת והכי איתא בירושלמי שאין לך גדול בכל מצוות שבתורה כמצות תפלין שהוקשה כל התורה כלה לתפלין בין תורה שבכתב ובין תורה שבע"פ שנא' למען תהיה תורת ה' בפיך.

לשר שלום קלף של תפילי' ורצועותיהן צריכין עבוד לשמן וצריכות עור בהמה טהורה מי שאין לו תפלה של ראש יניח של יד וכן מי שאין לו של יד יניח של ראש ויברך על כל אחת מהן ומי שיש לו שתי תפלין של ראש ואין לו תפלה של יד שולח עור על אחת מהן ויוצא בה ידי חובתו והני מילי בחזתא דלא הניחן בראשו אבל בעתיקתא דהניחן בראשו לא דאמר' תפלה של ראש אין עושי' אותה של יד לפי שאין מורידי' מקדושה חמורה לקדושה קלה אי נמי היכא דאתני עליהן מעיקרא דדעתיה לעשותן של יד שרי וזמן הנחת תפילי' כל זמן שלא שקעה חמה ואפי' בין השמשות נמי זמן הנחה הוא ומנהג שתי ישיבות שחולצי' לאחר כימי השמים על הארץ של ערבית ותפלה של יד צריכה שתהא בגובה שבזרוע כנגד הלב ותפלה של ראש מקום שמוחו של תינוק רופס.

והמניח תפלין תדיר אפילו לארבע' וחמש שנים אין צריכו' בדיקה שכיון שתדיר בהן להניחן אויר שולט בהן ואין מתעפשות מבפנים ואם אין מניחן אלא לפרקי' בודאי צריכות בדיקה וכך שמענו מחכמי' וזקנים ששמעו מרבותם שני פעמי' בכל שבע שנים שהן שבוע: רב עמרם ז"ל והעושה תפלה עגולה סכנה היא אמר רב פפא דעבידא כאמגוזא שכיון שמגולגלת כאגוז בשעה שנפל על פניו ברחום וחונן נדבק ראשו בקרקע ומצערת אותו ואתי לידי סכנה רצועות שחורות הלכה למשה מסיני דוק' מבחוץ אבל מבפנים אפילו ירוקות או לבנות כשרות אבל אדומות לא יעשה מפני גנאי ודבר אחר גנאי שדומה לתכשיטי נשים ודבר אחר שמא נראית בראש כצרעת: תיתורא דתפלין שילחא עילאה דתפלה דזרוע שלא תאמר בטוטפת של ראש שאין לה אלא שלחא אחת אלא צריכה שילחא אחרת כדי שיהא שתי וערב זה על גב זה כגשר על הנהר דגשר בלשון ארמית תיתורא שמו פירו' מעברתא דתפלי זו מעבורת של תפלי' שמכניסי' בה את הרצועה בין של ראש בין של יד.

נרתק זו כיס של תפלי' שכל כלי שמניחי' בו חפץ נרתק שמו כדאמר' מוציא חמה מנרתקה קצוצה תפלי' עצמה: רב צמח גאון ז"ל שיעור רצועה של יד עד ראשי אצבעות

ואי זו היא אצבע ששמה אמה כשפופה על פיסת היד מניח תפלה של יד במקום שאמרו חכמי' על ידכה זו קיבורת וקושר את הרצועה בין קשר של יד לתפילה של יד ומשלשלה וצריכה שתהא משולשלת עד אצבע של אמה כשפופה על פיסת היד.

ומאן דמהפך רצועה או של יד או של ראש מיחייב למיתב בתעניתא משום דהו"ל כפושע שהיה לו לתקנה בשעת הנחתה שהמצוה צרי' אדם לכוין דעתו לעשותה וכ"ש תפילי' דדברי קדושה הן וכיון שלא עשאן כמצותן צרי' תענית: רב יוסף גאון זצ"ל סימן קנד רצועה של תפילי' שנפסקה מהו לתפרה ובמה תופרה אמור רבנן דרצועה ליכא תפירה בגוה אלא מסלקה ומגניזה: רב ששנא גאון ז"ל סי' קנה בתשעה באב גופו מותר להניח תפילי' דהא כבר אמרי' אבל מותר להניח תפילי' ומה אבל דאבלות חדתא ולבו מריר על מתו חייב להניח תפילי' תשעה באב דאבלות עתיקא היא ודשנן בה מכמה שני על אחת כמה וכמה שחייב להניח תפילי' וכך הלכה למעשה בשתי ישיבות מניחי' תפילי' בט"ב: סימן קנו סומא פטור מן התפילי' ומן הציצית דכתיב וראיתם אותו פרט לסומא: סימן קנז ולענין מזוזה רב הילאי ז"ל כל פתח שיש לו פצימין חייב במזוזה חוץ מבית הכסא מפני הטנופת וחוץ מבית שאין בו ד' אמות על ד' אמות שאין ראוי לדירה ואפילו לול פתוח בין בית לעליה חייב במזוזה והלכתא מזוזה מצוה להניחה בתחלת שליש העליון בפתח הסמוך לרשות הרבים ומצותה מימין הפתח בכניסה דאמ' ביתך דרך ביאתך בימין והשוכר בית מגוי כיון שעיקר בית של גוי הוא ומזוזה חובת הדר היא אסור לישראל להניח את המזוזה בבית של גוי אלא יטלנה עמו ויוצא שישראל מוזהרי' ואין הגוי מוזהר על מזוזה שכך שנינו לענין ציצית אין אדם רשאי למכור טלית מצוייצת לגוי עד שיתיר ציציותיה וכ"ש מזוזה שהיא קדושה חמורה ומזוזה שנמצאת בין הספרים מצוה לחזור ולקבעה בבית אחר ולא להוציאה מקדושתה כמו שפירשנו ברצועות תפילי' ובמפות שלהם וישראל שמכר חצרו לגוי ועקרהמזוזו' שהיו בחצרו יטלם ויקבעם בבי' הדר בו וא"צ לחדשות'.

רב עמ' ז"ל והלכתא מזוזה בחללו של פתח בטפח החיצו' הסמוך לרשו' הרבים והלכתא עשאה כמי' נגר פסולה שמנהג של מזוזה לזוקפה ולהעמידה כספר אם הטילה ועשאה כמי' נגר פסולה בי הרזיקי ודאי חייב בשתי מזוזות פירוש הכר ציר מקום שנוקבין בסיפון להכניס בו ציר העליו' של דלת והלכתא מזוזה שהעמיקה טפח פסולה וכן שטלה עליה מלבין פסולה וצריך מזוז' אחרת וג' זינין של ז' אותיות כי אמר רבא שבע אותיות טעונות שלש שלש זיונין בין בס"ת ובין בתפילין ובין במזוזות ובין בכל כתבי הקדש כל מקום שאתה מגיע אות אחת מאלו שבע עשה להן ג' זיונין והאותיות הן שעטנז גץ למה כדי שירא' בעולם בג' זיונין לג' רוחותיו והלכתא פרשיות של מזוזה סתומות דאמר ר' חלבו חזינא ליה לרב הונא כריך לה מאחד כלפי שמע ועושה פרשיותיה סתומות וכך מנהג בשתי ישיבו' והלכתא כר' יוחנן דאמר מזוזה שכתבה שתים ושלש ואחת כשרה ובלבד שלא יעשנה כקובה ובלבד שלא יעשנה כזנב: לרב נטרונאי גאון זצ"ל מזוזות רבים נבדקת פעמים ביובל ומזוזות יחיד פ"א בשבוע והלכתא היא מזוזות יחיד מזוזות בית של כל אחד ואחד מזוזות רבים מזוזות שער המדינה גדולה ובודקי' אותה שמא נטשטש הכתב או נמחק או נימוק הקלף כשם שבודקי' את התפילי' והלכתא בית שיש לו ב' וג' פתחים צרי' מזוזה בכל פתח ופתח ואעפי' שרגיל בא' מהם יתר מכולם ואוצר שפתוח

לבית צרי' מזוזה בין באותו פתח בין בכל פתח שיש לו דתניא בהדיא א' שערי בתים ואחד שערי חצרות ואחד שערי מדינות וא' שערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן כלם חייבי' במזוזה: רב כהן צדק ז"ל ומזוזה נכתבת על דוכסוסטוס במקום שער ואף על הקלף ועיקר במקום בשר ומאן דקבע מזוזה מיחייב לברוכי אקב"ו לקבוע מזוזה ומזוזה נוהגת באנשי' ובנשים בגדולי' ובקטני' בית חדש שגמרו חייב במזוזה: לענין ציצית רב הילאי ז"ל סימן קנח והלכתא אסור לטוות ציצית מצמר שנעשה בו מלאכה וטווין אותו לשמן ושנינו גדילי' תעשה לך תעשה ולא מן העשוי הילכך אין עושי' ציצית אלא מצמר נקי שלא נעשה בו מלאכה: שר שלום ז"ל סי' קנט וששאלתם גזרת שלש יקרע סדינו ויתפרנו בתוך שלש והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי והוצרך לכם במקום ציצית או לגבי כלאים בלא ספק שהוא במקום ציצית ולענין ציצית הוא דקאמר והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי תעשה בציצית הוא דכתיב גדילי' תעשה לך בכלאים לא כתיב הילכך בציצית הוא דמתקיימא ולתפור בקרני סדינו מטלית של צמר גפנים כדי שיטול לו ציצית אסור עד שיהו צידי סדין של צמר ארוגים עם סדין באריגה אבל להביא מטלת מבחוץ ולתפרה בסדין אסור ואין עושין כן.

וטלית כל זמן שמתכסה בה צרי' לברך ואפילו כמה פעמים ביום וכן הלכה ואי איניש צניעה הוא דלא שאדי לגלימיה כולי יומא כי אימת דשאדי ליה והדר מכסי ליה צרי' לברוכי והפוחת לא יפחות משבע והמוסיף לא יוסיף על שלש עשרה כך פ' כשהיה תכלת ביד ישראל כשהיו מטיילי' ציצית לבגד כך היו עושי' לאותו שלישי גדיל חוליא אחת של ציצית לבנה וחולייא אחת של תכלת וכמה שיעורה כדקאמרי' אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב תכלת שכרך רובה כשרה ואפי' לא כרך בה חולייא אחת כשרה וכמה שיעור חוליא תניא ר' אומר כדי שיכרוך וישנה וישלש והיינו חוליות דקאמרי' תנא הפוחת לא יפחות משבע והמוסיף לא יוסיף על שלש עשרה ובאיזה צד סודרן כשהוא מתחיל מתחיל בלבן וכשהוא מסיים מסיים בלבן וכך היה גודל א' קשר התחתון חוליא של לבן ועליה חוליא של תכלת ועליה של לבן וקושר קשר העליון ואם רצה להוסי' חליות עד י"ג מוסיף כסדר הזה וגבול של ציצית מקשר גודל עד שלש אצבעות דאמר רב פפא הלכתא ארבעה חוטין וצריך ליתנן בתוך ג' אצבעות של קרן ומשולשת ארבע שיהא ארכו של ציצית כשהן כפולות ארבע אצבעות ואמרינן אמר ר' יעקב אמר רבי יוחנן וצריך שירחיק מלא קשר גודל מן הקרן טלית שנקרעה חוץ לשלש יתפור כיון דאית בה שלש על עליה תורת בגד תוך שלש לא יתפור כיון דלי' עליה תורת בגד כמה דליתא דמי ואפי' תפור: לרבנו האי ז"ל סי' קס וששאלתם לענין נדה אסור לעשות לה חופה ולברך עליה שבע ברכות הואיל ואין לה ייחודוכך ראוי בזמן שרוצים לברך ברכת נשואין משאילין אותה אם כשרה היא לברך עליה אם אומרת כשרה מברכין ואם לאו אין מברכין וכך הוא המנהג וטוב ויפה וכבר כתבנו בפ' כתובות: לרבנו שרירא ז"ל סי' קסא וששאלתם חלה גדולה שנותנין אותה לכהן מותר לקרות לה שם בי"ט של פסח קודם אפייתה שלא אסרו לקרות בי"ט של פסח שם אלא לחלה של אש שאם קרא לה שם אין יכול לשרפה דקי"ל אין שורפי' קדשים בי"ט ואם אפה אותה אחר שקרא לה שם הרי אפה מה שאסור לאכלו בי"ט דאסור לעשות בו אלא אוכל נפש בלבד אבל חלה גדול' כיון שכהן טמא אוכל

אותה הרי היא כשרה לאפותה בי"ט וכשהוא קורא עליה שם בי"ט אינו עובר על כל מלאכה לא יעשה בהם אבל חלה של אש בא"י ודאי לא תקרא לה שם עד שתאפה ובשאר ארצות לכתחילה כך ראוי לעשות וכך המנהג אבל אם טעה וקרא לה שם מותר לאפותה במקום שיש כהן קטן שהרי היא ראויה לו כדשמואל דאמר אין תרומת ח"ל אסורה אלא במי שטומאה יוצאה עליו מגופו ואם לא קרא לה שם לא יפריש מראשית העיסה סתם ויאפה אותה לפי שאין העיסה ראויה לכך אלא אופה את כלה ומצרף את הלחם בסל אחד ומוציא ככר א' מן הסל מעשרים וארבע ככרות וקורא עליה שם וכן הלכה: לרבינו יוסף גאון סי' קסב וששאלתם והלכתא אופי' חלה של אש בפסח וכן בשאר ימים טובים ואין שורפי' אותה דאין שורפי' קדשים בי"ט אבל מניחי' אותה לאחר י"ט ושורפי' אותה ולענין ברכה אין מברכי' אלא על חלה של אש ושל כהן ואין קונין חלה מכהן כלל לפי שקדושת הגוף היא ואין יוצאה לחולי' אבל כל המפריש חלה מחזור על כהן ונותנה לו וזה מעשה ומנהג: לרב נטרונאי ז"ל סי' קסג וששאלתם לענין הפרשת חלה מן העיסה אם צרי' לשער א' מכ"ד או לא כך ראינו שלא הצריכנו חכמים לשער אלא אפי' לש סאה כלה בעריבה אחת אין עליו להפריש אלא חלה אחת כדכתיב ראשית עריסותיכם חלה גו' ומראשית עריסותיכם וזה שחייבו חכמים אחד מכ"ד מתחלת חיובה של עיסה וכמה שיעורה מ"ג ביצים וחומש ביצה קמח.

וכך אנו נוהגין בזמן הזה בחלה ראשונה שהיא לאור אנו עושין בה כמו שהיו עושי' במקדש באותה חלה שלא היתה ראויה לאכילה דקי"ל הלכה כר"א דאמר לא תקרא לה שם עד שתאפה שאם בא להפרישה ולהניחה אתיא לידי חימוץ ועובר משום בל יראה ובל ימצא ואם בא להשליכה לאור אין שורפי' קדשים בי"ט ואם בא לקרות לה שם ולאופה עובר משום לא תעשה מלאכה דקא עביד מידי דלאו צורך אכילה הוא הילכך קורא לה שם אחר אפייה ומניח לה עד חולו של מועד ושריף לה וכן הלכתא: לו ז"ל סי' קסד וששאלתם נדה שטבלה בים עלתה לה טבילה או לא כך ראינו שנדה דאורייתא עולה לה טבילה בים מפני שהים כמקוה ומקוה בה טובלין כל חייבי טבילה נדה ויולדת ומצורעי' וטמאי' בנבלה ובשרץ ובעלי קריין חוץ מזב שנאמר בו ורחץ בשרו במים חיים וטהר ועכשיו כל נדות שבישראל ספק זבות הן ואין עולה להן טבילה במקוה אלא צריכות מים חיים שכך שנינו כל הימים כמקוה שנאמר ולמקוה המים קרא ימים ר' יהודה אומר ים הגדול כמקוה ולא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה ר' יוסי אומר כל הימים מטהרי' בזוחלין ופסולי' לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת וכל נדות ספק זבות הן והלכה כרב דאמר זבה שהפסיקה טהרה בג' שלה סופרת למנין שבעה וה"ה לנדה וספק זבה היא: סי' קסה וששאלתם הא דאמור רבנן בועל בעילת מצוה ופורש צריכה שבעת נקיים וטבילה כעיקר זבה או לא תינוקת חשו לה חכמים שמא עם טורח דם בתולים אי אפשר לבא דם בתולים בלא צחצוחי זיבה וכיון דמשום הכי הוא לא שנא דאתא ועודה בבית אביה וניסת ול"ש צריכה שבעה נקיים וטבילה כעיקר זבה: והלכתא עוברת ומניקה שראו דם הרי הן כשאר כל נדות וזבות בין לשבעה נקיים בין לטבילה והא דתנן ר"א אומר ד' נשים דיינן שעתן אלו הן בתולה מעוברת ומניקה וזקנה והלכה היא לענין מגע דקדשים ותרומה דהיכא דוסת בשעה ראשונה דלילה ונגעה כל היום כלו שלפני וסתה בתרומה ובקדשים שתים עשרה שעות קודם וסתן מטמאות אותן

כמ"ש רז"ל בבעילתן דכתיב והזהרתם את בני ישראל מטומאתם ולא ימותו בטומאתם בטמאם את משכני גו' אזהרה גדולה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהם סמוך לוסתן וכמה עונה הילכך לענין מגעה הוא דשנין הלין ד' נשים משאר נשים אבל לענין ז"נ כולן שוות הן רב פלוני ז"ל: סי' קסו וששאלתם הא דאמר רב ושמואל הלכה בועל בעילת מצוה ופורש אפי' בתינוקת שלא הגיע זמנה וכ"ש כשהגיע זמנה לראות וכן מנהג בשתי ישיבות ובכל מקומות ישראל שאפי' קטנה בת עשר שנים ונשאת בועל בעילת מצוה ופורש רב הילאי ז"ל: סי' קסז וששאלתם יכולה אשה לטבול באמת המים שאין שם מ' סאה מכונסי' או דילמא כיון דרדופין מימיו אעפ"י שאין שם מ' סאה מכונסין כך שנו חכמים במ' סאה הוא טובל במ' חסר קורטוב א' אינה טובל היו מים רדופין ואשה יכולה לטבול בהן כדג זה שהוא במים ימים חופי' מלמעלה והם עולי' עליה בזמן שמקימה את עצמה כדג עולה לה טבילה בי' מכונסי' בין רדופי' בזמן שיש באמת המים ארבעים סאה: לרבינו האי ז"ל סי' קסח וששאלתם הנוש' אשה בתולה כו' הלכת' הנושא אשה בתולה כשהוא בועל בעיל' הראשונה שהיא מצוה פורש ממנה ואסור לבעול בעילה שנייה עד שתספור שבעה נקיים וטבול במים חיים מפני שדם בתולים גורם לדם נדה שיצא עמו וכשהיא נבעלת בעילה ראשונה אוחזת אותה רעדה וחלחלה ובזמן שהאשה מתחלחלת היא פורשת נדה וכענין מה שכתוב באסתר ותחלחל המלכה מאד אמר רב מלמד שפרסה נדה: רבי' שרירא ז"ל סי' קסט וששאלתם על הנדה שאינה יכולה לטבול מפני צנה ומפני סכנה ושהמים רחוקים ושאינכם יכולים לעזוב את המקום ולילך אל מקום אחר לא מצינו תקנה לנדה כל עיקר לבעלה אלא בטבילה אבל להשתמש בבית ולהיות עושה כל מלאכה והיא נוגעת בכל והכל נוגעי' בה ולהתפלל ולנהוג בכל טהרות בעלמא כיון שרחצה אעפ"י שלא טבלה תעשה כל כך אבל לבעלה הזהירו שלא יבא עליה עד שתטבול: סי' קע וששאלתם נדה מברכת ברכת המזון ומתפללת או פטורה היא מחמת אונסה כחולה או דילמא מברכת ומתפללת בשאר לשונות או דלמא כיון דתפילה בכל לשו' לא שנא כך ראינו שהנדה מתפללת ומברכת בנדתה כמנהגה ואינה חוששת לדבר נהי דאסורה לביתה כלום נפטרת מן המצות הא אמר רבינא נדה קוצה לא חלתה כיון דחייבת להפריש אפשר להפריש בלא ברכה מה לי ברכת מצות ומה לי תפילה ועוד בעל קרי ומשמש מטתו שכתבו בהם וטמאו עד הערב הכי נמי דלא מצלו ולא מברכי' ברכת המזון וברכת פירות זבין ומצורעי' הלא מתפללי' וכי אוכלי' הלא מברכי' וכי אפשר לומר כן שאין מתפללי' ולא מברכי' אלא מתפללי' ומברכי' ואין בכך כלום וכן נדה כמותן: ואי קשיא לכו הא דתניא טבל ועלה בעלייתו אומר אקב"ו על הטבילה אלמא קודם טבילה לא מברך וניל' מינה לנדה וכל הטמאים דלא מצלו ולא מברכי' ברכת המזון לאו הכי הוא ולא קשיא התם כיון דאפשר לאלתר דטביל מברך אבל לענין תפלה וברכת המזון אי אפשר כל יומי דטומאה למיטבל לפיכך מברכת ומתפללת ומברכ' להפרשת חלה: ונדה כל זמן שהיא טובלת במים חיים לטהר כדי שתהא מותרת לבעלה צריכה לברך מפני שחובה על אשה לטבול במים חיים אבל אנשים אין עליהם חובה עד זמן זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם: סי' קעא וששאלתם הלכתא היתה למידה להיות רואה יום עשרים ושינתה ליום שלשים זה וזה אסורין והכין גמרא הגיע יום עשרים ולא ראתה מותרת לשמש עד יום שלשים וחוששת ליום שלשים הגיע יום עשרים

וראתה הותר יום של שלשי' ונאסר יום עשרים שאורח בא בזמנו: היכא דסכיר נהרא ולא הוה ביה פירצי דשפכי מייא להדדי לא סלקא לה לאיתתא טבילה בגויה והיכא דלא נפיש מיא למימרא בה איתתא כולה קומתא מינגדרא כביניתא ושפיר דמי: לרבנו האי ז"ל סי' עקב וששאלתם אשה המקשה לילד וראתם דם בקשויה נדה הויא פירוש י"א יום שבין נדה לנדה הלכה למשה מסיני יהי נינהו תלתא דזבה ושבעת ימי נקיים ואי חזיא יומא דחד סר הדרא אל נדותה.

אנשי מזרח נדה משתמשת בכל צרכי הבית חוץ משני דברי' אינה מוזגת לו את הכוס ולא מצעת לו את המטה: ובני ארץ ישראל אינה נוגעת בדבר לח ולא בכלים שבבית ומדוחק התירו שתניק את בנה: סי' קעג וששאלתם לידה צריכה שבעה נקיי' רצופים או אפי' מפוזרין ת"ש דת"ר ושלשים יום ושלשת ימים יכול אפי' יהיו מפוזרין ת"ל יום מה יום כלו רצוף אף שלשים ושלשה רצופין והילכך שבעה נקיים ודאירצופין ואם הפסיק טומאה בינייהו הרי היא טמאה היושבת על דם טוהר אסורה לשמש כגון שהיתה משמשת עם בעלה בל"ג ימים של זכר או בששים וששת ימים של נקבה כיון ששלמו ימי טהרה ופסק קץ ימי טהרה שאמרה תורה אעפ"י שאין רואה דם כל עיקר אל ישמש עמה מאי טעמא שכיון שהוחזק מעין משופע ובא חיישי' שמא רואה עמו במטה באותה לילה ונעשית נדה גמורה ועשו חכמים בה הרחקה יתירה לפרוש ממנה אותה לילה של שלשים ושלשה לזכר ושל ששים וששה לנקבה: סימן קעד וששאלתם הרואה קרי ביום הכפורי' חייב לטבול דת"ר הרואה קרי בי"ה יורד וטובל ומבערב ישפשף וכן בשאר ימות השנה יטבול משו' נקיות אבל כך ראינו בי"ה אין אבל יש לומר בשאר ימים בזמן שהיה מחנה דכתיב והיה מחניך קדוש וכתיב ויצא אל מחוץ למחנה ולא יבא אל תוך המחנה אבל בזמן הזה שהכל טמאים בטומאה חמורה והיא טומאת מת שהרי אין פרה אדומה מה הנאה יש לבעל קרי בטבילה והרי כבר טמא טומאה חמורה שאי אפשר שלא נגע בעצם המת או בקבר או שנכנס לאהל המת או שנגע בקטנותו במת אעפ"י שעברו עליו מאה שנה וטיבל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו אלא באפר הפרה הילכך אין צריכין בעלי קריין טבילה אלא רחיצה ויפה ומעולה לנקות עצמן לבד וכן המשמש מטתו כך כבעל קרי מפני שהם שוין: סי' קעה וששאלתם הטובל לכבוד שבת ולכבוד י"ט צריך לברך או לא כך שנו חכמים מיום שחרב ב"ה אין טומאה וטהרה ואין עלינו חובה לטבול לא בערב שבת ולא בערב י"ט שאין עלינו טבילה מן התורה אלא לביאת מקדש אבל עכשיו דאין מקדש קיים אין עלינו טבילה וכיון שאין עלינו חובה לטבול אם טבל אסור לברך אבל נדה שהיא מחוייבת כשטבלה במים חיים לטהרה לבעלה צריכה לברך אבל אנשים שאין עליהם חובה בזמן הזה לא עד שיתקיים וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם רב נטרונאי ז"ל והמשמש מטתו אע"ג שהוא כבעל קרי בעל קרי כתיב בו ורחץ את כל בשרו וצריך כל גופו ואפי' חפיפה בעי אבל משמש מטתו כיון שכתב ורחצו במים ולא כתיב את כל בשרו צריך מאבנטו ולמטה ושפשוף יפה ואין צריך לרחוץ כל גופו: סי' קעז וששאלתם אם יכול אדם להניח תפלין לאחר ששימש מטתו או לא כך ראינו שאם יכול לשמור עצמו שלא יתלכלך בטומאה ויודע לכוין מקום טומאה רוחץ מקום טומאה ודיו ויניח תפלין ואם אינו יכול לכוין מקום נגיעת טומאה או יטבול ויניח תפלין או יבטל מן התפלין אותו היום.

אנשי מזרח אינן טובלין לא מקרי ולא מתשמי' משחרב בית המקדש אין המנוגעין מטמאין ובזמן הזה אם ח"ו יהא תלמיד או חכם מצורע אין דוחין אותו לא מבית הכנסת ולא מבית המדרש דליכא השתא והיה מחניך קדוש: סי' קעז וששאלתם הלכתא כהן דעבר ונס' גרושה כל בני דהוו ליה בנין ובנתא חללין אינון ופסולי' לכהונה לעולם אבל ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה והאי חלל זכר אע"ג דנסיב בת ישראל כל בנותיה פסולות לכהונה ובנין הכי נמי ומיבעי לאפרושי' ואכרוזי עלייהו דליפרישו כהנים מנהון ולא ליתקלון בהון וכהן פושע הוה דרחמנא קדשיה ליה ולזרעיה ואיהו קא מחיל זרעיה ומיתבעי לשמותיה עד דפריש מינה ואלקוייה ויראו אחרים ויוסרו ואי הוה חיישין דאזיל לדוכת' אחריתי ופריס ידיה הוה קיצין ליה ריש אצבעתיה לקבעין ביה מומא דלא ליפרוס ידיה ודוקא דלא הדר ביה ועומד: שליח צבור צריך להקרות לכהנים ופעמים שיגע החזן אומר לאחר שיודע וקורא עם הכהנים ושותק החזן ורווח ואין בכך כלום וכך אנו עושין בישיבה וכהן שאינו עולה לברך העם אינו מתברך ואם אומרים לו ואינו מברך ראוי לנדותו משום ושמך את שמי על בני ישראל ואינו רוצה: סי' קעח דין עשרה מילי דחסידותא דהוה נהיג בהו רב ובתריה לא יכילו כולהון שמעיה לאחזוקי בהון וכל חד וחד מנהון אחזיקו בחדא מנהון: חד דלא הוה מסגי ארבע אמות בקומה זקופה ונהיג רב יאודה אחריו.

שנית דלא הוה מסגי ארבע אמות בגלוי הראש ונהוג רב הונא אחריו. שלישית דקיים שלש סעודו' כל ימיו בשבת ונהג ר"נ אחריו.

רביעית וחמשית שלא היה מביט לצדדין ואפי' לפניו דאמר שימי כו' אלמא עד דשמע קליה לא ידע ונהגו רב יוסף ורב ששת אחריו ולא יכלו לעמוד בה עד שסימו את עיניהם. ששית כד הוה עייל לבי מדרשא הוה מקיף ולא הוה פסע ועייל קמי רבנן דלא מטרח צבור' ונהגו רבי זירא ואביי אחריו.

שביעית דלא הוה אכיל מסעודת הרשות משום חלב ודם וגיד הנשה. שמינית דכל דקפיד עליה אזל איהו לגביה ומפייס ליה ונהג רב זוטרא בריה דרב נחמן אחריו.

תשיעית שהיה רגיל תדיר בתפלין ונהג רב שש' אחריו. עשירית שהיה קולו ערב והיה רגיל לירד לפני התיבה ולהיות מתורגמן לרבו ולכל מי שצרי' ולקיים מה שנאמר כבוד את ה' מהונך ונהג ר' חייא בר אדא אחריו דקאמרינן רב חייא בר אדא בר אחתיה דבר קפרא הוה והיה קולו ערב כשפורש על שמע ויורד לפני התיבה אמר אהנייה לבוראך ממה דאהניך הדד"כ כבוד את ה' מהונך: סי' קעט וששאלתם מי שנחשד בעבירה ואין עליו עדים במעשה אלא בספירה שמספרין וקודם לזה יצא עליו עדות שפרוץ היה מה דין יש עליו כך ראינו שיש עליו מלקות דאמר רב מלקין על לא טובה השמועה שנאמר אל בני כי לא טובה השמועה וה"מ שנחשד בפנויה וקודם זה לא עשה תשובה על מה שעשה אבל נחשד באשת איש אין מלקין אותו שלא יצא לעז על בניה שהם ממזרים וכן הלכתא.

ושאמרתם עד שיראו כמכחול בשפופרת הנ"מ לענין קטלא אבל לאוסרא לא בעינן כמכחו' בשפופרת אלא כדאמר שמואל ובמנאפים עד שיראו להם מנאפים רב נטרונאי ז"ל ע"כ: רב שרירא ז"ל סי' קפ וששאלתם כהן דנסיב גרושה ושמנתו יתיה תרין תלתא

זמני ולא שבקה ואמר לא ניחא לי למהוי כהן משמתנין ליה לעולם עד דפריש מינה ומגרש לה ואע"ג דאמר לא ניחא לי למהוי כהן לא משגחינן ביה דאמרינן מנין שאם לא רצה ת"ל וקדשתו בעל כרחו וכל כל דאמר בעינן למעבד עבירה לא שבקי' ליה וכ"ש כהן דרחמנא קדשיה ואיהו קא מחיל זרעיה לישתמת תדיר דכל דאיתיה בהדה בעבירה קאי וליכרוזו על בניה דחללי אינון ובנתיה פסילן לאינסובי לכהנים דתנן בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם: סי' קפא כהן שמטמא למת ילקה ארבעי' והלכתא כהן מטמא לאחותו ארוסה ואין מטמא לאחותו נשואה.

ומלקות דאורייתא אע"ג דלא נהיגא מכת מרדות נהיגא מלקות תורה ארבעים חסר אחת מכת מרדות אינו כן אלא חובטין אותו עד שיקבל או עד שתצא נפשו ובמה הוא חובטו ומכהו באפסר כפול לשנים ואין צריכין חשבון אלא שודא דדייני: סי' קפב וששאלתם אדם שעבר עבירה וניכר בשבת או בי"ט ומתיראין למוצאי שבת שמא יברח ויתלה עצמו ביד גוי מהו להכניסו לבית הסהר או להלקותו בשבת או בי"ט ודאי יכניסוהו לבית הסהר ואל ילקו אותו בשבת או בי"ט מפני חילול ויש דברים במלקות שיש בהם חילול ואל תחושו להכניסו לבית הסהר שלא יהיה צואר הדיינים תחת צוארו ומותר: סי' קפג וששאלתם גרם כבוי בי"ט אסור או מותר כך ראינו שאסור דעולא איקל' לבי רב יהודה אמר ליה לשמעיה קו זקיף ביה בשרגא והתם לא מפסקא די"ט הוה ואותיב ליה ר' אבא לעולא הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה כיון דנוטל משמנה הוה ליה גרם לכבוי ולענין כבוי שבת וי"ט שוין ואת אמרת לשמעך קו זקיף בשרגא דקא גרמת ליה כבוי ואמר ליה לאו אדעתאי: והלכתא כמאן דאמר שני ימים של גליות שתי קדושות הן דאמר רבא הלכה כארבעה זקני' ואליבא דרבי אלעזר דאמר שתי קדושות הן והוא בר טביא דאיתציד ביום טוב ראשון ואישתחית ביום טוב שני: סי' קפד וששאלתם כי ניתצד בי"ט ראשון ואשתחית בי"ט שני מי שרי למשחטיה וכן דגים שצדום גוים בי"ט א' מותר לאכלן בי"ט שני וכן פירות שתלשום גוים ביום טוב ראשון מותר לאכלן ביום טוב שני או לא.

כך ראינו שכלן בין בר טביא ובין דגים שצדום בי"ט ראשון ובין פירות שתלשום גוים בי"ט ראשון וכן ביצה שנולדה בי"ט ראשון כלן מותרין לי"ט שני כיון ששקעה חמה של י"ט ראשון ונכנס י"ט ב' שוהה בכדי עשייתן ומיד מותרין ודוקא בשאר ימים טובים אבל בר"ה אסורין מפני שקדושה אחת הן ומפני מה נשתנה ר"ה מכל ימים טובים מפני שהדבר תלוי בקידוש חדש ובראשונה היו מקדשין על הראייה ושנו חכמים פעם אחת נשתהו העדים לבוא להעיד על הירח ונתקלקלו הלויים בשיר שלא ידעו אם שיר של חול יאמרו או שיר של ר"ח התקינו שלא יהיו מקבלון אלא עד המנחה ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה מאי ולמעלה עד ערוב השמש נוהגין אותו קדש ולמחר קדש שכבר באו ואמרו ראינוהו מבערב וכיון שעבר זמן מוסף ולא הקריבו בו ביום מוסף נוהגין אף למחר קדש ומקריבין בו מוסף לפי שני ימים טובים של ר"ה קדושה אחת הן ואפ' בזמן המקדש נוהגין שני ימים של ר"ה לפי אין קורין אותם שני ימים טובים של גליות ומזההטעם הוי חמורה ומשונה ר"ה מכל ימים טובים ולפי' בר טביא ודגים ופירות וביצה של י"ט ראשון מותרין בשני כמו שאמרנו למעלה דאמרינן אמר רב פפא הלכתא גוי שהביא דורון לישראל אם יש מאותו המין במחובר כגון תמרים וענבים באלול ותשרי

והביאם לו ב"ט הראשון של גליות לערב כיון שיצא י"ט ראשון וקדש היום ונכנס י"ט שני שוהה בכדי שיכנס לכרם ויבצור ולאחר מות' לאכול מהן וכן ביצה ומה טעם שכך אנו אומרים אם תמול י"ט ראשון ודאי הוא ט"ו בתשרי היום חול הוא ומותרין וכן ביצה ואם היום ט"ו בתשרי הוא הללו מחול נתלשו וכן ביצה וכן עירובי תבשילין דאמר רבא מניח אדם עירובי תבשילי' מי"ט לחברו מניח ב"ט ראשון ומתנה ואומר אם היום ודאי י"ט הוא למחר שהוא ע"ש חול וכבר מותר לאפות בע"ש שהוא חול לאכול בשבת ואם למחר שהוא ע"ש י"ט ודאי הוא מחול אני מניח עירובי תבשילין וחמישי בשבת זה עדיין חול הוא ודוקא כי קאמר רבא בשני ימים טובים של גליות אבל בשני ימים טובים של ר"ה לא אמר ותוב קאמרינן שני י"ט של גליות רב אמר נולדה בזה מותרת בזה ור"ה אמר נולדה בזה אסורה בזה אבל שבת וי"ט או י"ט ושבת רב אמר נולדה בזה אסורה בזה ורבי יוחנן אמר נולדה בזה מותרת בזה ושני ימי' של ר"ה רב ושמואל דאמרי תרוייהו נולדה בזה אסורה בזה ופירות כותיהו וכך הלכה דאמר רבא הלכתא כוותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומר' לבד מן מת שהקלו בו חכמים דאמר רבא מת ב"ט ראשון יתעסקו בו עממין ב"ט שני יתעסקו בו ישראלים אפי' בשני ימים של ר"ה ואע"ג דקדושה אחת הן מה שא"כ בביצה וכן הלכה ואין לזוז ממנה: ואי קשיא לרבני בשכר כבר מפורש טעמו של דבר שהן אינן בני תורה ואתם ברחמי שמים בני תורה וחכמים בתורה אתם ח"ו לפשוט לכם כבני בשכר ששלחו לו ללוי אלא אתם חשובים לפנינו כמותינו: רב נטוראי ז"ל ס' קפה וששאלתם כל מיני תבלי' של קדרה נדוכין כדרכן ב"ט וא"צ לשנות לבד ממילחא ומוריקא וכן הלכה והלכתא חלוק שתפרו גוי או בגד שצבעו גוי לישראל אסור ליטלו מן הגוי ב"ט אבל ודאי אם שיגר לו גוי דורון לישראל כלים שנגמרה מלאכתן מערב י"ט אפי' ב"ט מותר לקבלן ממנו שאין זה חמור יותר מדגים ופירות בני יומן וכ"ש כלים תפורי' שאיסורן קל: ס' קפו וששאלתם ב"ט צריכי' אנו לבצוע על שתי ככרות או לא הוו יודעי' שצריכים אנו לבצוע על שתי ככרות ב"ט כדרך שאנו בוצעי' בשבת מה טעם לפי שבשבת עצמה לא נתחייבו ישראל לבצוע על שתי ככרות אלא משום מן ובי"ט נמי כיון שלא ירד מן כשבת חייבי' אנו לבצוע על שתי ככרות כשבת דתניא ששת ימים תלקטוהו ר"י אומר למדנו שלא היה יורד מן בשבת ב"ט מנין ת"ל שבת לא יהיה ביו"ה כמנין ת"ל שבת לא יהיה בו: אנשי מזרח שוקלי' בשר ב"ט ובני א"י אפי' לתלות בכף מאזנים לשומרה מן העכברים אסיר אין משגיחי' בכף מאזנים כל עיקר: ס' קפז וששאלתם יכול אדם לירד לבור ב"ט להוציא דלי או לא כך שנו חכמים אך אשר יאכל לכל נפש האי נמי צורך נפש הוא ואנו שואבים מים מתחום שבת אפי' בסוף אלפים אמה: וששאלתם דאית בינייכו תלמידים והם שועלי' קטנים דלית בהו וחולקים ואומרי' על הגאונים עמודי עולם מנין להם דבר זה ומוציאים ספריהם והם לא יבינו פועל ה' ומעשה ידיו ולא השיגו אפי' דבר קטון ממה שהשיג תלמיד תלמידיהם של קטן שבגאונים.

כדאשכחן לחד מן הגאונים בתר דנח נפשיה אשכחן ביה זכור גברא ההוא לטב כל הויי דרבנן קדמאי דא עם דא ושית סדרי משנה דאתגניז מיומי דהלל ושמאי וכמה עניני' דלית לון שיעורא דאפי' במתיבתא דרקיעא יסדרון הלכה כמותו. והיך באים שועלים אשר לא ראו מאורות וחושבי' לאמר סרה על ה' ועל נחלתו מי שהנף בתליסר נפי כל

התלמוד ועמד על כל מה דהוה מימות יהושע בן נון איש מפי איש הלכה למשה מסיני ואומר תועה על תלמיד קטן שבקטני הגאונים כי כולם דברי אלהים חיים ואפי' במדרשו של משה רבן הנביאים לא ידחו אותם ממקומם וחכמתם ופלפוליהם הוא הדבר אשר צוה ה' אל משה ואעפ"י שאומרי' הכי הוא ואין מביאי' ראייה באיזה מקום הוא אין לחוש על דבר קטון או גדול וכל החולק על שום דבר מכל דבריהם כחולק על ה' ועל תורתו: סי' קפח וששאלתם חמאה של גוים אסור או מותר כיון דקים להו לרבנן דחלב טהור עומד טמא אינו עומד מותר אלא שאין הדעת מקבלת ומי שיפה דעתו ואכל מותר: רב כהן צדק ז"ל סי' קפט ודבש דבורים שעושי' ממנו שכר אם בשאר ימות השנה מותר לשתות ממנו ואין בו משוםבישולי גוים שכך אמרו חכמים ואלו מותר' באכילה חלב שחלבו גוי וישראל רואהו והדבש ואמרי' האי דבש למאי' ליחוש ליה אי משו' גיעולי גוים נאכל כמו שהוא בחי הוא ואין בו משו' גיעולי גוים ואי משום דמערבי ביה אסרוחי מיסרחה ונותן טעם לפגם הוא הילכך מותר לכתחילה: סי' קצ והיכא דאיערבה ביצה טרפה בהדי בצים אחרות אפי' באלף כלן אסורות: סי' קצא ביצה דאבשיל בהדי בשרא אסיר למיכל בחלבא דאמרי' בלעא לה מן בשרא: לרבי' יעקב ז"ל סי' קצב על ג' סעודות שאם היה אוכל פירות או מידי אחרונא עולה לו לסעודה ג' כדאמרי' גבי סוכה י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אם השלים במיני תרגימא יצא: לרבי' שמשון ז"ל סי' קצג שאם בא אדם אחד בסעודה אצל חביריו ונטל מעל השלחן חתיכה של דג או של בשר עוף וטבל בפלפלין או בשומן שצרי' נטילת ידים כדאמרי' בערבי פסחים כל שטיבולו במשקי' צרי' נטילת ידים ודוקא בדבר שדרכו לטבל אבל בדבר שאין דרכו לטבל לא מדקאמרי' כל שטיבולו במשקי' ולא אמר כל שטובלין משמעו דבר שרגילי' לטבל דתני רב אושעיא כל דבר שיש בו לכלוך משקה צרי' נטילת ידים: לרבי' יעקב ז"ל סי' קצד קטן וחומש בידו לא רצה לעשות צניף לעשרה אעפ"י שבמקום הרב רבי' שמשון ז"ל היו נוהגי' כך הוא לא רצה לעשות כן והיה אומר כי לא מצינו בשום מקום שעושה צניף ע"י חומש רק לעיבור שנה מצינו ספר להשלמת עשרה בפרקי רבי אליעזר דאמר התם בג' מעבירי' את השנה ר"א אומר בעשרה ואם נתמעטו מביאי' ספר תורה ועושי' עגולה ואין מזכירים שם כלל קטן שיהא אוחז ס"ת בידו ולהצטרף בין שניהן לעשרה אלא משמעו דלענין מלתא דהתם מועיל ס"ת בלא קטן: לגאון ז"ל עשרה פעמי' הוה מזכיר כ"ג את השם ביוה"כ ג' בודוי ראשון של פר וג' בודוי שני וג' בשעיר המשתלח ואחד בגורלות והיה מזכיר בפ' שם בן כ"ב אותיות והיה מסדר בקבלה לראש הישיבה וכנגדם היו אומר וידויים עשרה ביו"ה כ"ג ביוצר וג' במוסף וג' במנחה וא' בנעילה וי"א שמוסיפי' ג' של תפלת ערבית בליל יו"ה כ"ה והם י"ג ודויים כנגד י"ג מדות שבפרש' ויעבור לבעל הלכות פסוקות: סי' קצה מלך או שלטון או בעל מכס שמשגר בקהל להחרים בשביל צרכיו וחפציו להעניש או ליקח ממון יהודי ואי אפשר שלא להחרים משום אונסא כל חרם שמחרימי' אינו כלום ואין לחוש עליו וכן ישראל שהניח ממון אצל חברו והלשינו עליו וצוה המלך להחרי' והנאמן אינו רוצה לגלות אלא ליורשיו לשלם תבוא עליו ברכה וקללת חנם לא תבוא ואין לחוס על ההוא שמתא וחרם ואיבעי לן לאחזוקי ליה טיבותא ולברוכי ליה דקאי בהימנותיה דקא מרחם על יורשין ובהאי גברא כתיב עיניו בנאמני ארץ: לרבינו האי ז"ל סי' קצו וששאלתם בענין נטילת ידים

הא דתנו רבנן כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מן הטבילה מי שהיו ידיו מטונפות או מלוכלכות ובקש לרחוץ ידיו ולאכול אימתי מברך על נטילת ידים קודם שירחץ ככל המצות או לאחר שירחץ כי ראינו מקצת חכמים מדמים אותה לטבילה ואומרים אפי' דהוי גברא דחזי וטהור כיון שידיה מטונפות או מלוכלכות מוטב לו שירחץ ידיו ויהא בנקיות ויברך ממה שהיה בלכלוכו ומקצת חכמים אומרים לא תהא אלא מקודם ככל המצות שהברכה עובר לעשייתן כך אנו רואים כי עיקר הרחיצה היא בשעה שמנגב ידיו מן הרחיצה דהא תנינן דכתיב ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא שאסו' למשמש בפת וידיו אינן נגובות לח מים קרינן ליה וקרא לון טמא אעפ"י שהן רחוצות ואינן נגובות אלמא בנגיבה תליא וחזינן בין רחיצה לנגיבה מברך והוה ליה עובר עשייה וכן אבי הבן דאמרן צרי' לברך אקב"ו להכניסו כו' ואע"פ שנתעכב ולא בירך אלא קודם פריעה שפיר דמי דתנינן מל ולא פרע כאלו לא מל אלמא בפריעה תליא הכי נמי כל זמן שידיה לחות אין הנקיות שלם ולפיכך מברך קודם נגיבה ויש מן הראשונים שאמרו שכל לכלוך וטנוף אין מעכב את התפלה אף נטילת ידים אינו מעכב ומברך עם נטילת ידים: הרב ר' משה בר נחמן סי' קצז בטרם נטילתם יברכו ברכתם כמו שאומרי' טעות הוא והכי מוכיח בספר המאור בפסחים והרב ר' משה ז"ל הורה כן בברכות אלא הגיה בעוד נטילתם יברכו ברכתם: לו ז"ל סי' קצח ילמדונו נוצה מצואר של עוף אני הוא המתיר בראיות גמורות ומתיר אני במקומי וידעתי שהרב אסר: לו ז"ל סי' קצט לאכול פירות חוץ לסוכה ידעתי שכל המחברים התירו ואני אוסר בראיה נכונה מן השמועה הנזכרת במסכת יומא וכך נראה דעת רבי' ז"ל ואתה דע לך: לגאון ז"ל סי' ר וששאלתם מי שנשבע שלא יכנס אצל אחיו וחלה או שמת אם מותר להכנס אצלו או לקוברו כך אנו רואי' כל זמן שאחיו חי לא יכנס אצלו ואפילו לבקרו אבל אם מת אין זה נכנס אצלו ומותר הוא ליכנס לקוברו: לו ז"ל סי' רא למה לא נכתב שמו של הקב"ה במגלת אסתר פי' מפני שפרסיים העתיקו המגלה ולא רצה הקב"ה שיהיה שמו מונח בין פרסיים ד"א כתוב במסכת ראש השנה היו רגילי' לכתוב את השם באגרות חובות וכך כותבי' בשנת כך וכך ליוחנן כהן אל עליון ואמרו חכמים למחר זה פורע את חובו ונמצא השטר מוטל באשפה עמדו ובטלום ואותו יום עשאוהו י"ט הכי נמי כיון דמגלת אסתר נקראת אגרת כדי שלא יהא חלוק בינה לשאר אגרות לא רצו לכתוב בה שם הקב"ה: רב סעדיה ז"ל סי' רב כל אחד ואחד טובל בערב יום הכפורים ובעלייתו מלטבול מברך על הטבילה.

והרב ר' יצחק בן גיאת ז"ל טבילה זו כיון שאינה מתקנו' חכמים הראשונים לא בת ברכה היא לא מחייב לברכה קודם טבילה כי היא דאמרי' כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מן הטבילה ואוקמוה רשואתא בטבילת גר דאכתי גברא לא חזי אבל שאר חייבי טבילות מעיקרא מברכי ואזלי הילכך טובל אדם כמנהג חכמים ואינו מברך דאין מברכין על המנהג מדאמרינן לענין ערבה חביט חביט ולא בריך קסבר מנהג נביאים היא אלמא המנהג אין מברכי' עליו ומתפללי' ח"י ברכות כדרך שמתפלל כל השנה ומתודה לאחר תפילתו אבל חטאנו אתה יודע ע"ח על חטאי' אלהי עד שלא נוצרתי הרב ר' משה ב"ן ז"ל: סי' רג אין אדם נידון בר"ה אלא על דברי העולם הזה כגון שאמר בתקיעתא דרב איזו לחרב איזו לשלום וכל מה שאמר בגיהנם אינו אלא ליום הדין שהוא יום המיתה: לרבינו האי זצ"ל סי' רד גרסינן במגלה מגלת אסתר צריכה שרטוט כאמתה

של תורה מאן אמתה של תורה אלעזר ומשה נשיאי' ועדה פ'י משה ואלעזר נשיאים ועדה היינו דברי בנו' צלפחד דכתי' בהן ותקרבנו' בנו' צלפחד וגו' ותעמדה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ואעפ"י שהם דברי נשים צריכי' שרטוט: שר שלום ז"ל סי' רה בני אדם שנכנסו לבית הכנסת לאחר שאמר ש"צ ברכו אם עדיין לא פרושו על שמע יחזור ויאמר להם ברכו ויפרסו הם על שמע לאחר ברכו דמתחלה שבח ואח"כ תפלה אבל אם קראו קרית שמע אל יאמר להם ברכו כלל דהא התחלת תפלה מיוצר אור הוא וצריך אדם לברך לקונו קודם שיתפלל וע"כ אסו' לברך לחברו קודם שיתפלל ולקונו צרי' לברך קודם תפילה ולבני אדם אחר תפילה: רבי' שרירא ז"ל סי' רו הנופל על פניו צרי' שיטה על צד שמאל ויגביה צד ימין והכין חזינן לרבנן דעבדי ותולי' פניהם למעלה מן הקרקע המתפלל קודם שיראה ג' ככבים אין תפלתו תפלה לפי שלא קרא ק"ש בעונתה: רב נטרונאי ז"ל סי' רז ושאלתם כהן שנשתמד וחזר בו אם עולה לדוכן ולקרות בתורה או לא כך ראינו שאם חזר בו דיו להיות כשאר ישראל או ככהן בעל מום אבל לעלות לדוכן ולקרות תחילה בתורה כי עבדו ליה רבנן הדא מעלה כי איתיה בקדושתא כדכתיב וקדשתו לכל דבר שבקדושה לקרות ראשון ולברך ראשון כיון דבעי לברוכי אק"ב בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראלבאהבה זה כבר יצא מן הכלל וחלל קדושתו של אהרן ואם קורא בתורה תחילה יש חילול לתורה בכך ועוד אמרי' כהנים ששימשו בבית חונאי אל ישמשו במקדש בירושלם ואצ"ל מי שנשתמד ושמע לפני ע"ז שאסור להשתמש בקדושה שנאמר אך לא יעלו כהני הבמות אל מזבח ה' בירושלם אבל לאכול חלה בזמ"ה אוכל מידי דהוה אכהנים בעלי מומין שפסולי' לעבודה ואוכלי' מתנות כהונה: סי' רז ושאלתם חצרות הסמוכות ורה"ר עוברת ביניהן מהו שיעשו או לחי או קורה מכאן ולחי וקורה מכאן ויטלטלו בתוכן ואת"ל כיון דר"הר היא אין עושי' מבוי מפולש אם רצו בני מבוי לסותמו סותמי' אותו מאיי'.

הכי אתחזי לנא מלתא דר"הר לא מיערבא דתניא יתר על כן אמ"ר יהודה מי שיש לו שני בתים בשני צידי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבי' רה"ר בכך והלכתא כרבנן אבל מבואו' המפולשים לרשות הרבים עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן.

ומבוי לענין עירוב אם מגביהו יותר מעשרים אמה הפליג ואינו ראוי לערב בו עד שממעיט בו או שעושה לו צורת פתח: סי' רח ושאלתם והא דאמרי' אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב ביתו אסור להכניס ולהוציא לו ולהן ושלחן מותר להן ולהן ואעפ"י שביטל רשותו להם וכך מנהג בשתי ישיבות מערבי' פעם א' בפסח ומשמרי' אותו כמה שנים ויש שמבקש ומערב מפסח לפסח כל היכי דמערב שפיר דמי' פת של עירובי תבשילין כי נפיק י"ט שרי ליה למבצע עליה בי שמישי וליכליה בשבתא כדר' אמי ור' אסי'.

שר שלום ז"ל: סי' רט והלכתא מדינות ועיירות שאין בהן ששים רבוא ואפי' יש בהן ששים רבוא ויש עליהם חומה ודלתותיהן ננעלות בלילה אין נעשות רה"ר ואין חייבים עליהן כרת וסקילה מ"ט דבעי' כדגלי' מדבר שלא היה עליהם גדר אבל יש עליהן גדר

אפי' היתה כירושלם שהיו בה אלף אלפים אין נעשית כרה"ר דאמר רבה בר בר חנה אמ"ר יוחנן אלמלא ירושלם דלתותיה ננעלות בלילה חייבי עליה משום רשות הרבים אלא הרי היא ככרמלית ואם מגופפת אותה עיר ואין בה פרצות רחבות יתר מעשר אמות ומניחי' עירובן בבית א' הרי היא כרה"י גמורה ומותר לטלטל בה לצורך השבת וכל פרצה שהיא כעשר אמות מותרת ומפני שהיא כפתח יתר מכאן אסורה ואם יש בה יתר מעשר אמות ואפי' עירבו אסור לטלטל וכן הלכה: סי' רי וששאלתם עיר שכולה ישראל וגוי אחד דר ביניהם ועירבו כולם וגפפו את העיר כולה חוץ מאותו גוי רשות אותו גוי אוסר על כל העיר כולה ואפי' בשבילי העיר דאמור רבנן אין עירוב מועיל במקום גוי ואין ביטול רשות מועיל במקום גוי עד שישכיר רשותו שוב שנו חכמי' מפני שאמרו ישראל נוטל רשות ומבטל רשות ובגוי עד שישכיר דבר זה שאמרו על כל העיר אוסר גוי אחד מחצרו של גוי לחצרו של ישראל לא כ"ש שאסור עד שישכיר לו רשותו מבעוד יום אבל ודאי מלא גוי מים מבורו וישראל יושב בחצרו של גוי מותר לשתות לכתחילה ואין חושש לדבר: סי' ריא וששאלתם עיירות שיש בהן ישראל ותלמידים ובעלי תורה ובוצרי' כרמים ודורכי' גתות בחולו של מועד.

כך אמרו חכמים אמר אביי נקיטינן הלכות מועד כהלכות שבת יש מהן פטור אבל אסור ויש מהן פטור לגמרי כיצד כל מלאכה שאם אין עושה נפסדת מותר לעשותה ושאין נפסדת אסור לעשותה ואם כיון מלאכתו לעשותה לכתחילה במועד אפי' מלאכה נפסדת אסור דקאמרי' רבי ינאי הוה ליה ההוא פרדסא מטא למיקטפיה בחולא דמועדא קטפיה עבד על חד תרין לשנה שהיוה כולי עלמא לפרדסיהון לחולא דמועדא כיון דחזא ר' ינאי דגרם להון לאחריני לשהויי לכתחלה אפקריה רבי ינאי לפרדסיה ההיא שתה ותנן מכניס אדם פירותיו מפני הגנבים ושולה פשתנו מן המשרה בשביל שלא יאבדו ובלבד שלא יכוין את מלאכתו למועד וכלן אם כיוונו מלאכתן במועד יאבדו לפי' הללו בוצרי' ודורכי' אם ודאי מגיעי' כרמים בחולו של מועד שאם אינם בוצרי' ודורכי' נפסדי' מותר ובהיתר הן בוצרי' ודורכי' דקאמרי' פרקמטיא האבד מותר ואם מכוונים מחויבי' ב"ד להפסיד אותן מהן דקתני יאבדו דמאבדינן להו מיניה בעל כרחיה דקאמ' בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא כיוון מלאכתו במועד ומת מהו לקנוס בנו אחריו ופשט ליה השדה שנתקוצה תזרע על מוצאי שביעי' נטיבה או נדירה לא תזרע למוצאי שביעית ואמר ר' יוסי בר חנינא נקיטי' הטיבהו ומת בנו זורעה אלמא לדידיה קנסוה רבנן לבריה לא קנסוי רבנן לדיליה מיהא קנסי' ליה בי דינא וכן הלכה.

שר שלום: רב נטרונאי ז"ל סי' ריג וששאלתם להביא כלים מבית האומן לצורך המועד וליתן בגד לצבוע או לחייט בחולו של מועד לצורך המועד ולשלום אנשי ביתו אסור דקאמרי' אמר רב פפא בדיק לן רבא כו' והא דתנן ואלו כותבין במועד קדושי נשים זהו שטר אירוסי' אבל שטר כתובה שטר חוב הוא ואין כותבי' אותו במועד וזהו ששנינו אין כותבי' שטרי אירוסי' ונישואי' אלא מדעת שניהם: סי' ריד וששאלתם מהו ליתן סוס או פרד או חמור בימי החג למי שירעה אותם כל ימי החג והוא רוכב עליו והוא עושה בו כל צרכיו.

כיון שלא בשכירו' נותנן ואינו משאיל אותן לעשות בהן מלאכה אלא לרעותן ולשמרן אם עושה בהן מלאכה ואם רואה אותן ויודע בהן ימחה בהם: סי' רטו וששאלתם החייטי' והרצעני' שהם עניים ומתפרנסי' בעמל ידיהם יש להם שיעשו מלאכתם בחולו של מועד או לא וכן אותם שמלאכתם תמיד בפרהסייא: כך ראינו שאם צריכי' להתפרנס באותן ימי חולו של מועד מאותה מלאכה שעושי' מותר להם לעשו' בצנעא ואם לא לא יתנו להם מלאכה אלא כשרואים אותם בפרהסיא ואינם יכולי' להסגר אפי' בפרהסי' נמי מותר מפני כשטורחי' לצורך המועד הם עושים ואפי' במחובר לקרקע שהוא חמור אם אין לו מה יאכל מותר דקתני אם אין לו מה יאכל קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר וטוחן ובלבד שלא ידוש בפרות ותוב קאמרי' אורי ליה רב לרב חננאל וכן אורי ליה רבה לרב חננאל הלכתא מוכר וכותב כדרכו כדי פרנסתו מכאן למדנו שהחייטי' והרצעני' והכובסים כיון שצריכין מותר לעשות מלאכתם בחולו של מועד מפני שהם צריכים והלכה כסתם משנה דתנן מוכרי פירות כסות וכלים מוכרי' בצנעא לצורך המועד הצידי' והרשושות והגרוסות עושים בצנעא לצורך המועד: סי' רטז וששאלתם בכל איסורי דחש"מ גברא קנסי' או ממונא קנסי' אי נמי גברא קנסינן במלקות קנסי' ליה או בשמתא קנסי' ליה כך ראינו כיון ששנינו וכלם שכיוונו מלאכתם במועד יאבדו ומשנה זו הלכה היא כוותה עבדינ' הילכך כל מלאכה שנתכוון לעשותה במועד בדהא הוה ליה ממונא קנסי' וכל מקום שאי אפשר לקנוס כגו' חייט או אורג או סופר שהם עושים מלאכה לאחרים ישראל שאי אפשר לקנוס לממון של אחינו ישראל קונסי' אותם בעצמם משמתי' ליה ומלקי' ליה עד דמקביל עליה דינא ושרינן להו שמתיהו והלכתא כיוון מלאכתו במועד ומת אין קונסי' בנו אחרינו דאמרי' הטיבה ומת בנו זורעה אלמא לדיליה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן והלכתא כדשלח ליה רב יצחק בר יעקב משמיה דר"י כלי פשתן מותר לכבסן בחולו של מועד: סי' ריז וששאלתם הא דתנן ואלו כותבי' במועד אגרות של רשות מאן ניהי כך פירש רב מר צדוק אדוננו זק"ל אגרות של רשות כתב שכותב ריש גלותא לשופט ונותן לו רשות לילך וללמד את ישראל איסו' והיתר ולהורות להם דברי תורה שמו בלשון ארמי פתקא דדינותא: סי' ריח וששאלתם הא דתנן אין נושאי' נשים במועד בפסח דלא כתיב ביה שמחה כלל מותר לישא אשה במועד של פסח או דלמא לא שנא פסח ולא שנא חג.

כך אנו לומדי' מרבתי' שאין נושאים נשים בכל המועדים כלם ובכל י"ט ובכל חולו של מועד ולא חלקו חכמי' בין פסח לחג סכות וכך הוא המנהג בשתי ישיבות ולא שמענו שיש בישראל שנושאי' אשה בפסח ולא בח"ה של פסח ומי שעושה כן בית דין מלקין אותו כ"ש בשאר מועדי': סי' ריט וששאלתם היכא דאין מספידי' בראש חדש מהו לומר צדוק הדין לא שאלתם אם לפני המטה ואם לאחר המטה או לאחר שנקבר ותנן נשים במועד מענות אבל לא מטפחות ר' ישמעאל אומ' הסמו' למטה מטפחות בראשי חדשים בחנוכה ובפורים מענות ומטפחות ובזה לא מקוננות ודוקא לפני המת דקתני נקבר המת לא מענות ולא מקוננות ולא מטפחות ואם לא מענות ולא מטפחות כ"ש שאין מקוננות איזה הוא עינוי כולן עונות כאחת מקוננות אחת מדברת ואחרות עונות אחריה. הילכך צדוק הדין אם עונים כלם כא' מותר ואם א' מדבר ואחרי' עונים אסור וכן הלכתא: סי' רך וששאלתם במנחה בשבת מותר להתעסק בתלמוד כך הוא המנהג בבית רבינו

שבבבל שאחר תפלת מנחה בשבת שונים אבות וקנין תורה ועוד רגילי כל ישראל שתפלת מנחה מקדימי אות' ותפלת ערבית מאחרי אותה ואמרי' בין תפלה לתפלה נשב ונדום מ"מ ואין מתעסקי בתורה וטפי עדיף וזה שאין עוסקים מפני כבודו של משה רבינו שנפטר באותו זמן בשבת ועוד לקיים נשיא שמת נועלי' בתי מדרשות ובטלי' וכ"ש שיש לנו לזכור תמיד לענין כבודו של משה ואשכחן בירושלמי ר' יאשיה אמר כתיב זכרו תורת משה עבדי מאי שנא הכא דכתיב תורת משה אלא מה זכירת תורה לעולם וצרי' שתהא חדשה בלב בכל יום אף משה שקבלה ונתנה צרי' להיות בו זכירה לעולם דלא לימא איניש אבלות ישנה היא וא"צ אלא צרי' זכירה בו לעולם זכירה חדשה ועו' אשכחן תמן א"ר זירא והכתי' ויתמו ימי בכי אבל ימי בכי תמו אבל זכירתו לא תם ההוא שעה שנסתל' מן העולם קם ר' פרחיה על רגליו ואמר דידי עדיפ' ויתמו ימי בכי אבל משה ימי בכי אבל תמו והני ימי החול דקא שריא בהו בכי ואבל אבל שבת לא תם דלית בשבת בכי ואבל ולזכירתו בתי מדרשות בטלין: לרב מתתאי גאון ז"ל סי' רכא וששאלתם מהו לחלוב בשבת פרות וכיוצא בהן מפני שמסתכנות ובניהן מסתכנין ואין יונקים ושבאו רבנן ואמרו לכם הות' לחלוב כשמשנה בכלי לאיפה אותם רבנן שבאו ואמרו לכם שמותר לחלוב בשבת שלא כהלכה ושלא כשורה ושלא כהוגן אמרו ולא יפה עשו שהורו לכם דבר שלא עמדו על איסורו ועל היתרו מפני שהחולב בשבת בשוגג חייב חטאת במזיד חיי' סקילה ואפי' החולב בי"ט לוקה ארבעים דאמרינן חולב חייב משום מפרק מחבץ חייב משום בורר מגבן חייב משו' בונה וכיון דחולב חייב משום מפרק נעשית חליבה תולדה דמפרק ומפרק זה הוא הדש טעמא לפי שהדש מפרק חטה ממלבושה והחולב מפרק חלב מן הדד ודש אחד מאבות מלאכות ארבעים חסר אחת ותולדותיהן וכיוצא בהן לא שנא אב חטאת ולא שנה תולדה חטא' לא שנא אב סקילה ולא שנא תולדה סקילה והחולב בשבת כדש תבואה בשבת ואסו' אבל משום סכנת בהמה אומר לגוי חלוב חלב לעצמך מבעוד יום ומותר לו בכך וכן הורה הרב ר' צמח ז"ל אך שלא אמר שאומר לגוי כלום בתשובות שלו: רב שרירא ז"ל סי' רכב אנשי מזרח בוצעין על שתי ככרות בשבת משום לחם משנה אנשי א"י אין בוצעין אלא על אחת שלא להכניס כבוד ע"ש בשבת והלכ' רווחת היא בכל מקום שאין בוצעין בשבת ובימים טובים אלא על שתי ככרות ובליל פסח על אחת וחצי והן כמו שתי ככרות משום לחם עוני שהיא החצית וביום אסור דקי"ל ההוא לחם עוני בזמן אכילת הפסח ופסח אינו נאכל אלא בלילה וכתוב תאכל עליו מצות לחם עוני על הפסח לחם עוני והוא בלילה שאני ביום דלא צריך פסח ולא צריך לחם עוני: אנשי מזרח טוענין כספים בכל מקום בשבת ובני ארץ ישראל אפי' ליגע בו אסור למה שכל המלכות משתמשת בו והלכת שומטין מנעל מעל גבי האמון בשבת: סי' רכג וששאלתם נשים מותרין לצאת בשבת בנזמי האוזן אבל אינה יוצאה בטבע' שיש עליה חותם ואיש בטבעת שיש עליה חותם תכשיט הוא לו ומותר לצאת בה בשבת אלא משום גזרה דרבא אסור ואם יצאו אין עליהם מלקות דאורייתא אלא מכת מרדו' מדרבנן ולחצר מותר לצאת בהן בשבת בין איש כשיש עליה חותם בין אשה כשאין עליה חותם משום דלאו מדאוריית' הוא דאסירי אלא משום גזרה בעלמא היא וכי גזר רבא בר"ה ובכרמלית הוא דקא גזר: סי' רכד וששאלתם מקדשין ומברכין חתן וכלה בשעת הכנסת כלה בשבת או לא לא ביררת'

שאלה זו יפה יפה אם לקדש בשבת ולברך על העריות הוצרך לכם אסור לקדש בשבת ואם קדשו מבעוד יום מערב' שבת והוצרך לכם להכניס כלה לחופה בשבת ולבעול כבר אמרו חכמים מותר לבעול לכתחילה בשבת ואם לברך שבע ברכות בשבת הוצרך לכם מותר לברך שבע ברכות בשבת והחתן פטור לילה הראשון וב' אם לא עשה מעשה: רב נחשון ז"ל ואסור להרוג כנה בשבת סי' רכה וששאלתם המוצא פרעוש בתוך חיקו בשבת ואין רואה אותו מהו להורגו אם כשתכניס ידי ראה אותו שהוא פרעוש אסור להורגו ואם לא ראהו והכירו ולא נתכוון אעפ"י שהכיר לאחר שהרגו אין עליו כלום הואיל ולא נתכוון וקיימא לן דבר שאין מתכוון מותר: סי' רכו וששאלתם מי שמצטער ואינו יכול להשלים שלש סעודות כשהוא אוכל כך הוא כל מי שאינו יכול לאכול כביצה ומצטער ממנה פטור שלא תקנו חכמים שלש סעודות בשבת אלא לעונג שבת ולכבדו וכיון שמצטער אין לו עונג ופטור: רב האי ז"ל סי' רכז וששאלתם לענין בית הכסא המוציא שם קורות גגו על רשות הרבים או על כרמלי' ועושה בית הכסא מאותן קורות לארץ בלא מחיצות אם אין חלונות ולא מזחילה אלא שופך הוא מה ששופך או שמשליך מה שהוא משליך מרשות היחיד לכרמלית וכ"ש לרשות הרבים אסור: רב שרירא ז"ל סי' רכח וששאלתם מקום שיש להם חביות מלאות יין וקנקנים ויש בהן נקב קטן שמוציאין צרכן מאותו נקב וסותמין אותו במעט פשתן ודוחק הפשתן באותו הנקב בשפוד של ברזל או של עץ יש לאדם רשות להוציא יין מאותו נקב ויסתמו באותו פשתן בשבת או לא כך ראינו שאסור לדחוק את הפשתן בתוך הנקב ביד וכ"ש בשפוד דאמרינן אמר רב שימי בר אשי אמר רב האי מסוכריא דנזיאתא אסור להדוקיה ביומא טבא ואין לו תקנה וכן אמר רב האי גאון ז"ל: רב מתתיה ז"ל סי' רכט וששאלתם בשבת מהו שיאמר אדם לעבדו לקוט לנו תאנים וענבי' להביא בער' שרי או לא כך ראינו שאסור לאדם לומר לעבדו כך שעבדו חייב לשמור שבת כמותו וכן לא יעשה שום מלאכה דהא כתיב למען ינוח עבדך ואמתך כמוך וכתוב לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך ועבדו חייב לשמור שבת כמותו וכן בי"ט: סי' רל וששאלתם אנו במקומנו עושין תולעת המשי ונהגו קדמונינו שמאכילין את התולע בי"ט ואין מאכילין אותן בשבת ולא ידענא טעמם בדבר זה אם יש הפרש בין התולעת לשאר בהמות ילמדנו רבנו אין אנו רואין הפרש ביניהם ומותר להאכיל את התולעת בשבת שמזונותן עליך ואין יכולה לשוט וכי תנן אין נותנין מים לפני דבורים הא אמרנו אמר רב אשי מתני' נמי דייקא דקתני אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולין ובפני יונים תרדיסיות מאי טעמא לאו משום דהני מזנותיהן עליך והני אין מזנותיהן עליך לא הני איפשר בהשטה והני בהשטה: לרב האי ז"ל סי' רלא וששאלתם אנשי' הרבה כהני' ראינו שחזרו בתשובה מאחר שלקחו נשי' גרושו' וחללות ואלמנו' והתרו בהן ולא חזרו אין לכם לשאול דבר זה כי כמה הם המחוייבי' מיתה בידי אדם מאחר שהתרו בהם ועברו עבירה ושלמו תאות' ומיד התנחמו וכך דרכ' של עוברי עבירות שמיד מתנחמי' לא יאמרו ב"ד כיון שהתנחם אין לדון עליו את הדין אבל יש לכם לדעת כי המקו' יתברך נתן מקדושתו לאהרן הכהן שהיה בחיר ה' ושאר הכהני' מאותה הקדושה נוטלין ומקבצין זה מזה ואין נוטל שום כהן קדושה מלמעלה כמו שנטל אהרן הכהן אבל מקדושת אהרן נטלו זה מזה וקבלו זה מזה ולפי' מברכין הכהני' לאחר

כן אשר קדשנו בקדושתו של אהרן והואיל והכהן מתקדש בקדושה שאינה מעצמו והוא חלל קדושת אהרן ואינה מעצמו שנקדש מלמעלה לפי מעשיו הישרי' לפי' אין מברך ראשון ולא כל אות' הדברי' הצריכין למי שמקבל קדושת אהרן והואיל והוא דחה ואתם התרו בו ולא רצה דיי לו להיות כשאר כל העם החוזרי' בתשובה דקי"ל קדושת אהרן חמורה משאר קדושות: סי' רלב וששאלתם מותר לכרוך שעוה על גבי פתילה של פשתן להדליק בה בשבת כך ראינו שאסור לעשות כן דקאמרינן ולא בזפת ולא בשעוה ותאני עלה ע"כ פסול פתילות מכאן ואילך פסול שמני' ואמרינן פשיטא שעוה איצטריכא ליה מהו דתימא לפתילה נמי לא קמ"ל דלפתילה שריא שעוה להדליק בה אבל מקו' שמן לא: סי' רלג וששאלתם לענין נר חנוכה נר חנוכה מצותה משתשקע חמה ועד שתכלה רגל מן השוק מי שטעה או נאנס ולא הדליק בעונה ועדיין לא פסקה רגל מן השוק מדליק אותה וכן אם הוצרך לה לאחזר שכלתה רגל מן השוק מכניסה ומשתמש לאורה ומות' ולמאן דאמר עד דפסקה רגלא דתרמודאי להחמיר על המדלי' ומהו תרמודאי בני אדם עניים העושים מלאכה בשדה או בפעולה או שומרי פירות ומתאחרין לאחזר כל בני אדם עד שחשכה ויש עצים במקומנו להסקה ולהתחמם בהם ושמן תרמדי כמו תהגין ואטדין וכיון שאין להם דמים ליקח עצי' מן השוק מלקטין אחר מלאכתן מאותן תרמדי ומתאחרין אחר כל בני אדם: סי' רלד וששאלתם הרבה בני אדם הדורים בחצר אחד חייב כל אחד ואחד בנר חנוכה או משתתפין כולם בנר אחד.

שורת הדין אם משתתפין כולם בשמן יוצאין כולם בנר אחד אבל מי שרצה לחבב ולהדר את המצות כל אחד ואחד מדליק נר לעצמו דת"ר מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד: רבינו האי ז"ל סי' רלה וששאלתם אבוקה של שעוה לא חזי לנא מעולם מאן דאדליק בשעוה בבי שמשו וכל רבוותא דחזיננן הוו אסרינן: רב נטרונאי ז"ל סי' רלו הלכתא נר שלא הדליקו בה באותה שבת מותר לטלטלה בין נר בין מגורה שלה שהוא פמוט ואין צריך להניח עליו ככר ובלא ככר מות' לטלטלה לכתחלה דאמר שמואל שרגא דמשחא שרי לטלטולה בשבתא דנפתא אסור דה"ל מוקצה מחמת מיאוס ורבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אפי' דנפטא נמי שרי לטלטולא והלכתאכרבה ורב יוסף אבל נר ומגורה שהדליקו בה באותה שבת אסור לטלטלה ואפי' כבתה ואפי' נפלה מן המגורה אסור לטלטלה לאותה מגורה ואסור להניח עליה ככר ולטלטלה בין לצורך גופה ובין לצורך מקומה שלא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד דקי"ל בכולה שבת הלכה כר' שמעון לבר ממוקצה מחמת איסור ומאי ניהו נר שהדליקו בו באותה שבת דאין הלכה כר' שמעון דמקיל: רב צמח גאון ז"ל סי' רלז והא דתנן מטלטלין נר חדש אבל לא ישן אף ע"ג דסתמא רב יהודה היא דאסר במוקצה מחמת מיאוס דהלין נרות לא שהדליקו בהן בשבת כלל אלא נר חדש שלא הדליקו בה כל עיקר נר ישן שהדליקו בה בחול וא"כ למה אוסר ר' יהודה לטלטלה בשבת מפני שמלוכלכת בנפט ונמאסת וקא מפרשינן בברייתא מטלטלין נר חדש אבל לא ישן דברי ר' יהודה רבי מאיר אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מנר שהדליקו בו באותה שבת והלכה כמותו דה"ל מוקצה מחמת איסורו ר' שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת כבה מותר לטלטלו ואין הלכה כמותו: לו ז"ל סי' רלח ולענין מגורה בי"ט כדתנן שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר כב"ש ואמרינן מאי טעמייהו דב"ש אמר ר' יצחק בר ביזנא הכא

במנורה של חליות עסקינן משום דמחזו כבונה וב"ה מאי טעמייהו לפי שאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ואמרינן אמר ר' זירא פמוט שהדליקו בו באותה שבת לדברי הכל אסור לטלטלו לא הדליקו עליו בשבת דברי הכל מות' לטלטלה והא דר' זירא לאו דחליות אבל דחליות בין מנורה גדולה בין מנורה קטנה אע"ג דלא הדליקו בה באותה שבת אסור לטלטלה וקני מנורה שהחזירו בשבת חייב חטאת מפני שהוא בונה וכן הלכה: רב נטרונאי ז"ל ס' רלט ושאלתם מנהג שלנו נרות של בית הכנסת נותנין מים בעששית ושמן צף על פני המים ודולק שמן והולך עד שמגיע למים וכובה בנר של שבת מהו לעשו' כן יש בו משו' גרם כבוי או לא כך ראינו שאין בו משום גרם כבוי ומותר לעשות כן וכל העם עושין כך וזה שנותן מים תחיה מפני שמקום פתילה זכוכית הוא ואינו שואב ואין לו הנאה להטיל את השמן בקרקעיתה של עששית אלא נותן מים עד שמגיע לפתילה ואח"כ נותן את השמן לפי' כשהוא דולק דולק שמן כלו ומים אין גורמין לו כבוי שאינו כבה עד שיכלה השמן ואין נעשה כבוי אלא כאותה ששנינו נותנין כלי' תחת הנר לקב' ניצוצות בשבת ואין צריך לומר מערב שבת ולא יתן לתוכן מים מערב שבת ואין צריך לומר בשבת דהתם ודאי כי שאדי להו מייא אדעתא לכבות קא שאדי להו כי האי גוונ' וכל כיוצא בו הוא דהוי גרם כבוי: לרבנו האיי ז"ל ס' רמ ושאלתם לענין צמר גפן מותר להדליק בו בשבת או אסור ויוצא מן הפרי הוא או יוצא מן העץ.

הכין חזינן שמותר להדליק בו שאין מן מיני העץ הוא שאין לך פיסול פתילות אלא מה שמנו חכמים לא בלכש ולא בחוס כו' והרי ידוע שהרבה מדליקין בצמר גפן ואין לך מי שמדליק בפתילת המדבר ובירוק' שעל פני המים אפי' אחד מאלף איפשר אלו היה צמר גפן אסור הווי שבקין ליה ואמרינן פתילת המדבר ובירוקה שעל פני המים ויתר על זאת שלא מצינו אדם בשתי ישיבות מעולם שנמנע ממנו ואין בו איסור כל עיקר והרי קנבוס שהוא קשה מצמר גפן אינו אלא פרי האדמה ומותר להדליק בו: ס' רמא ושאלתם אשה תכחול עיניה בשבת או תנהוג איסורא כחיש טובא תוהנ' עליכון בהא מילתא חכמים שכמותכם מסתפק לכם בדבר הברור הזה אשה אינה מחוייבת בשבת כאיש בשלמא לענין תכשיט יש חילוק בין תכשיט איש לתכשיט אשה אלא מלאכה יש לחלק בין אשה לאיש לא כך כתיב אתה ובנך ובתך ועוד לאו גמרא דרבנן היא בהדיא דאמרינן וכן הגודלת וכן הכוחלת וכן הפוקסת ואמרי' גודלת וכוחלת ופוקסת' משום מאי מחייב כוחלת משום כותבת גודלת ופוקסת משום בונה: רב משה גאון ז"ל ס' רמב מטר היורד בשבת ובי"ט מותר לשתו' מהם ולרחוץ בהם אעפ"י שלא היו עבים מבערב וכן הלכה: ס' רמג ימי ניסן וימי תשרי אין נופלין על פניהם וכך הוא המנהג בשתי ישיבות וכן בבית חתן אין נופלין על פניהם: רב כהן צדק ז"ל ס' רמד מי שלא בירך ביום ראשון על ספירת העומר יחזור ויברך כל הימים שלא יפשע במצות במזיד: רב נטרונאי ז"ל ס' רמה מאור עינים מותר לירד לפני התיבה ולפרש על שמע ולתרגם אבל אינו קורא פרשת התורה מפני שאין העם יוצאים ידי חובתן ששומעים בתורה מבעל פה ואנו צריכי' לשמוע מפי הקורא בכתב ולא בעל פה ולפי' הכל צריכי' לשתוק פן ישמע השומע מפי הקורא על פה ואנו צריכי' בכתב וליכא ולא יצא ידי חובתו ותנינן אסור לאדם לומר אפי' פסוק אחד חוץ מן הכתב ואפי' תיבה ואפי' אות אחת ולפי' הכל שותקים והקורא בתורה יקרא מן הכתב ויצאו ידי חובתן ועל כן מאור עינים אעפ"י שידע הפרשה ע"פ

אסור לשמוע מפיו בבית הכנסת ואין יוצאים ידי חובה שלא שמעו מן הכתב: רב צמח ז"ל סי' רמו וששאלתם ע"ז של נוצרים שנפל ומכרו נוצרים את עציה ואת אבניה אסור לישראל לקחת אותם וליהנות מהם אעפ"י ששינה אותם ועשאן חדשות אבל אם שינו אותם נוצרים מותר לישראל ליהנות בהם ולבנות ביתו שאין זה חמור מע"ז עצמה כי מבטל לה גוי בטלה וכי מבטל לה ישראל לא בטלה: סי' רמז וששאלתם גבינת הגוים אסירה ודאי משום חומר דע"ז ומשום הרחקה דבר טמא ואפי' באותם מקומות שמגבנין בעשב אסור וכבר נמנו וגמרו על גבינת הגוים שהוא אסור כלל: סי' רמח וששאלתם יין נסך שנפל לתוך הקדר' אפי' בכל שהוא אסור בהנאה שכך שנינו ואלו אסורין ואיסורן בכל שהוא יין נסך וע"ז ועורות לבובין ושור הנסקל ועגלה ערופה וצפרי מצורע וגיז ופטר חמור ובשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה כלם אסורין ואיסורן בכל שהוא הילכך קדרה שנפלה בה יין נסך ואפי' כל שהוא אסורה בהנאה ואין לך תקנה להיתר כל עיקר: שר שלום ז"ל סי' רמט וששאלתם ענבים מבוקעות שמוכרין הגוים בשוק מותר לישראל לקחת מהם דאחזוקי איסורא לא מחזקינן דא"כ נאסרין כל פירות על ישראל אבל היכא דנפל עליהו יין נסך אם שלמים ידיח' במים ומותרות ואם מבוקעות אסורות אבל ענבים הנמכרו' בשוק אעפ"י שמנטפות כיון דלאכילה מוכנות ולא לגת אין בהם משום הכשר משקה ומותרות וכן הלכה: סי' רנ וששאלתם גת של אבן שזפתה גוי מנגב' והיא טהורה ושל חרס אעפ"י שקילף את הזפת אסורה ואי זו היא גת של חרס עושים פטום גדו' שנושא אלף ליטרין או יתר או חסר ומניחין אותו בבית או במקום דאין מיטלטל ובוצרין ענבים בכרם ומביאין את היין ומטילין באותו פטום ומושכין ממנו כל השנה כלה מפני שדורכין הענבים בו ונותני' בקנקנים ופעמלי' שדורכים אותם בכרם ומביאים היין ומטילין באותו פטום אי נמי פטום קטן שיכול אדם אחד לדרוך בו יין וכמו זה גת של חרס: סי' רנא והלכתא יין נסך כל שהוא אסור בהנאה ואינו בטל לא אחד במאה ולא אפי' אחד באלף שאסור הוא ואוסר בכל שהוא ואין צרי' לומר' בשתייה ומטמא טומאה חמורה בכזית: סי' רנב וששאלתם המפקיד יינו אצל גוי אסור' בשתייה ומותר בהנאה ומנ' גוי שהגיע לכלל איסור ויודע בטיב ע"ז ומשמשיה כיון שנוגע ביין ומשכשך אסור אפי' בהנאה משום חומרא דע"ז ומגע גוי שלא בכוונתו אסור בשתייה ומותר בהנאה וגוי שאין יודע בטיב ע"ז ונגע ביין אסור בשתייה ומותר בהנאה ואפי' קטן בן יומו אמר רב נחמן אמר שמואל הלוקח עבדים מן השוק אף עפ"י שמלו וטבלו עושין יין נסך עד שישתכח שם ע"ז מפיהם והלכתא יינו של ישראל בכפרים הדרים בהם ואעפ"י שהוא ברשותו של גוי אם המפתח וחותרם ביד ישראל מותר אותו יין בשתייה ואין לחלק בין כפר שיש בו ישראל לכפר שאין בו ישראל בזמן שהוא יינו של ישראל כשמפת' וחותרם בידו אבל בזמן שהוא יינו של גוי וישנו ברשות של ישראל צריך לשמרו ולהחמיר עליו ביותר ולמה שאם נמצא גוי אצלו אין נתפס עליו כגנב שיכול לומר בשלי אני עומד דאמר רבא אם נתפס עליו כגנב חמרא שרי ואי לאו אסיר: רב שרירא ז"ל רבנו האיי ז"ל סי' רנג ובמקום שנוהגין שסותמים את פי הכד של יין בעץ שמתקני' אותו כשיעור פי הכד ומהדקי ליה ושופכים עליו זפת וזופתין את כל פי הכד וקושרי' נייר על ההוא זפת וחותרמין עליו אנו רואים וכך הוא שאם אין בני אדם יכולי' להסיר את העץ מעל פי הכד מבלישבירת החותרם הרי זה בחזקת חותרם בתוך חותרם ודוסיקייא שיש בתוכה נאד

של יין אם היתה צרורה ופיה למטה הוי חותם בתוך חותם פיה למעלה לא הוי חותם בתוך חותם ואי כייף פומיה וצייר הוי חותם בתוך חותם ולא אמרו בכולן שני חותמות אלא דוקא שלא יהא החותם על המגופה אלא יהא שם כלי אחר לכסוי לבד והחותם ביניהם ובכך יהיה הכלי חותם בתוך חותם שהוא למעלה.

והא דאמור רבנן קנקנים של גוים לאחר י"ב חדש מותרים ודאי בשל חרס הן דקאמרי' אמר רב אסי אמר רבי יוחנן קנקנים של גוים שהחזירן לכבשן האש כיון שנותרה זיפתן מותרים אמר רב אסי לא תימא עד דנתרא אלא אפי' רפאי מירפאי בעלמא וגת שניא מן קנקנים וכ"ש שדרך בה ואמרי' תאני רב זביד בדבי רבי אושעיא הלוקח קנקנים מן הגוים גוי נותן לתוכן ציר ומורייס ואינו חושש בעא מיניה ר' יהודה נשיאה מרבי אמי החזירן לכבשן ונתלבנו מהו אמר ליה ציר צורף אור מבעיא וכן הלכה ודאי אותם קנקני' אינם אלא של חרס וכן הלכה.

רב יוסף גאון ז"ל: סי' רנד הלוקח עבדים מן הגוים שמלו ולא טבלו וכן בני השפחות שמלו ולא טבלו גדולים עושין יין נסך קטנים אין עושי' יין נסך ואלו הם גדולים שיודעים בטיב ע"ז ומשמשיה קטני' שאין יודעים בטיב ע"ז ולא הלכה הכי וקי"ל כמ"ד גוי תינוק בן יומו עושה יין נסך לענין שתייה אסור ובהנאה מותר ובני השפחות שלקחן מן הגוי' עם אמותיהן צריכין טבילה.

הלוקח יין מישראל שאינו מומחה כמו ממי שאינו מדקדק במצות דקי"ל שאינו חושש לדקדק על המצוה כלל זה ודאי אין עושה שמירה ליינ ולא ידקד' על שמירתו מתחילה ועד סוף כהלכה אותו היין אסור בשתייה ואפי' בהנאה: מר שר שלום ז"ל סי' רנה שפחה גויה שיודעת ע"ז של גוים והטבילה אדונה בעל כרחה כיון שאי' מזכרת שם ע"ז ואין נודרת בשם ע"ז הרי היא כעבד כשר ואין עושה יי"נ ואופה ומבשלת ואוכלי' מבישולה ושותי' מידה ואין בכך כלום.

וא"ת מפני שהטבילה בעל כרחה אין טבילת בעל כרחה פוסלת אלא ביפת תואר דגויה היא ולא שייכא במצות דעד דמקבלה עול מצות לא שרי לה להטבילה אבל עבד דבגו עבדותיה נמי שייך במצות כגון שבת ומילה ונדה ופסח ושאר מצו' א"צ לקבל ולענין מיחש דלמא לא מבטלה ע"ז שלה לרצונה אלא בעל כרחה לא חיישינן ולא צריכינן עד דמבטל לה ברצו' דאשכחי' דאפי' גוי גדול מבטל ע"ז בעל כרחה לא שרי להטבילה ובר בר חנה פעם אחת הייתי מהלך אחר ר' אלעזר הקפר בר' מצא טבעת ועליה צורת דרקון מצא גוי קטן לא אמר לו כלום מצא גוי גדול אמר לו בטלה לא ביטלה סטרו וביטלה וכ"ש הדא שפחה דאיכא אימת אדוניה עליה דיכול לאבטולה ולבטל ע"ז שלה בין לרצונה בין שלא לרצונה ומאי איכא למיחש דדילמא אהדרא ופלחה בינה לבין עצמה וחוזרת לסורב כיון דמפרש שאין מזכרת שם ע"ז ואין נודרת בשם ע"ז אין חוששי' לדבר והרי היא שפחה כשרה לכל דבריה: סי' רנו וששאלתם על הולכת היין ממקום למקום ביד גוי מותר לשלח יין ביד גוי בב' חותמו' ואין בכך כלום דאמ"ר אלעזר הכל משתמר חותם בתוך חותם חוץ מן היין ור' יוחנן אמר אפי' יין והלכה כר"י הילכך יין משתמר בשני חותמות בין לשלח ביד גוי בין להפקיד אצלו בביתו בין בקנקנים בין בנודות ומותר ועיקר כשהוא עושה כמו שאמרו חכמי' אגאנא אפומא דחביתא שרקא וחתימא הוי חותם

בתוך חותם דיקולא מיהדק הוי חותם בתוך חותם זיקא עיף ציר לידי אסור אסור לשלח ביד גוי או להפקיד אצלו ומקום שנהגו שעושי' נקב במגופת חבית שיצא ממנו הבל של יין ויכניס לו אויר ויהא רחו נודף וחוששי' אנו שמא מרויח גוי באותו נקב ומכניס קנה קטן ומוציאי' יין בו אסור להפקידו אצל גוי ולשלח עמו ומקום שאי' עושי' כן מותר להפקיד ולשלח ביד גוי לכתחלה בלא שומר ישראל ואינו חושש ואותו נקב קורי' אותו בלשו' ארמי שיב"א: סי' רנז וששאלתם נודות חדשות גוי רובבן ועובדן ונותן לתוכן יין וישראל עומד על גביו ואינו חושש לתת לתוכן יין וישראל עומד על גביו ולהבא וההוא יין דקא שדי גוי לתוך נודות חדשות כיון דלעבדן הוא דמי כזורק מים בטיט ומש"ה מותר דכלהו נודות צריכי' לעיבוד בתחלה בתר רבב או ביין או בחומץ והאי יין דהשתא לאיבוד אזיל דשופכו לארץ דלא חזי לשתייה דאית ביה רבב וזפת: סי' רנח וששאלתם יין מבושל בין שעומד על רבע בין שאי' חסר אלא רבע אי נמי פחות מרבע בין שמשכר בין שאינו משכר כלו נשתנה לגריעותא ואין מברכי' עליו ואין מקדשי' עליו ומברכי' עליו שהכל לפיכך אין בו משום גלוי ואין בו משום מגע גוי דאמר רבא יין מבושל אין בו משום גלוי ואין בו משום מגעגוי ואין בו משום יי"נ ורבא מלתא פסיקתא קאמר מבושל סתמא לא שנא נצטמק ולא שנא לא נצטמק ל"ש חסר רבע ול"ש נגמר על רבע וכן הלכה: סי' רנט וששאלתם גוי נקיט זיקא וישראל אזיל אבתריה חסר אסור דאפשר ליה לקרובי לפומיה דזיקא לפומיה ושתי ולא ידיע מליא שרי דלא אפשר ליה למשתייא מיניה גוי נקיט כובא וישראל אזיל אבתריה מליא אסיר דכיון דמלא נגעה ידיה דגוי בחמרא ואסיר חסר שרי דלא מקרבא ידיה למנגע בחמרא והלכתא כרב אשי דאמר אין דרך ניסוך בכך: סי' רס וששאלתם על חומץ הגוים כל חומץ הגוים אסור מפני שהוא כיי"נ וכן הלכה.

מר רב בשנא ז"ל: סי' רסא וקנקנים של גוים שהיה בהם יין גוים אסור לבר ישראל ליתן בהם יין כל י"ב חדש לאחר י"ב חדש מותר' ואם רצה ישראל לטהרן לאלתר ממלאן מים ומערן מעת לעת אחד קנקנים שלנו ואחד קנקנים שלהם וכדרך שהוא עושה בקנקנים כך עושה בבורות שלהם מליין ומותר' לאחר שלשה ימים: סי' רסב וששאלתם ישראל שמכר יין לגוי והוליכו לביתו והחזירו ואמר לו טול יינך שלא מדדת לי אמת או דשום עילה בשתייה ודאי אסור שנעשה מגע גוי אבל לחו' שמא החליפו הגוי ביינו ושיהא אסור בהנאה לא דהו"ל ספק ספיקא וכל כך אין חוששי' ומותר בהנאה: רב נטרונאי ז"ל סי' רסג וששאלתם מאן דשחיט בר יונה ומטוי לה בנורא לא בעי' למיקרעיה ומימלחיה דכד בעי' קריעה ומליחה לקדרה ובישול אבל לצלי כיון דמנח ליה לבית שחיטה לתחת לא צרי' לא קריעה ולא מליחה דלא עדיף עוף טפי מכבדא דהא כבדא לצלי דמותר לכתחלה וכ"ש עוף דלא נפיש דמיה ככבדא דלצלי לא צרי' לא קריעה ולא מליחה כל עיקר שלא מצינו צלי שצרי' מליחה כלל ומליחה אסירה לקדרה כל עיקר אבל בצלי בצפוד או על הגחלי' אמרי רבנן אי פומה לעיל אסורה ואי פומה לתחת שריא אבל לקדרה לא שנא פומה לעיל או לתחת אסורה: סי' רסד וששאלתם יי"נ אסור ואוסר בכל שהוא ושלא במינו בנ"ט גת של אבן שזפתה גוי מנגבה והיא טהורה אמר רב דוקא זפתה אבל דרך בה לא סגי ליה בניגוב אלא קינוף בעיא ת"ר פעם אחת חשש רבי במעיו ואמר כלום יש אדם שיודע יין תפוחים של גוים אסור או מותר אמר לפניו ר' ישמעאל

בר' יוסי פ"א חשש אבא במעיו והביאו לו יין תפוחים של גוים של שבעים שנה ושתה ונתרפה אף הוא בדק ומצא גוי אחד שהיה לו שלש מאות גרבי יין של תפוחים של שבעים שנה ושתה ונתרפה אמר ברוך המקום שמסר עולמו לשומרים.

ההיא חביתא דשיכרא דנפל בגוה עכברא אסריה רב לההוא שיכרא אפי' בטעמא משום דמאיס. וששאלתם חבית שיש בתוכה משקי' בין יין בין שמן בין כל משקי' ונפל לתוכו שרץ או עכבר שיעורו אחד מאלף והחבית והמשקי' מותר' פחות מאלף החבית והמשקי' אסורי' ואם בקש לטהר את הכלי מכניסו לתוך הכבשן עד שיהא כבתחילה: סי' רסה וששאלתם הלוקח כלי תשמיש מן הגוים את שדרכו להטביל יטביל להגעיל יגעיל ללבן באור ילבן השפוד והאסכלה מלבנן באור והסכי' שפה והיא טהורה וכן הלוקח כלי תשמיש מן הגוים דברי' שלא נשתמש בהן כל עיקר מטבילן והן טהורי' דברי' שנשתמש בהן על ידי צונן כגון כוסות וקיתונות וצלוחיות מדיחן ומטבילן והם טהורים דברים שנשתמש בהם על ידי חמין כגו' יורות וקומקומוסין ומחמי חמין מגעילן ומטבילן והם טהורי' דברים שנשתמש בהן על ידי האור כגו' שפודי' ואסכלאות מלבנן ומטבילן והם טהורי' וכולן שנשתמש בהן עד שלא יטביל עד שלא יגעיל עד שלא ילבן כולן אסורי' והני מילי בכלי מתכות אבל מאני דפחרא חדשים לא צריכי טבילה ישנים לא פלטי דכתי' וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר אמר רב אשי הני כלי זכוכית הואיל וכי נשברו יש להן תקנה ככלי מתכות דאמו ובעו טבילה וכן מאני דקוניא והסכי' שפה והיא טהורה אמר רב נועצה עשרה פעמים בקרקע אמר רבא ובמקום קשה אמר רב כהנא ובסכי' יפה שאין בה פגימות ודאי קערות דתשמישיהו בכלי שני הוא כי נטיל מדודה ושדי עילויהו שפיר דמי ואע"ג דמפליט להו צרי' לאטבולינהו בארבעים סאה והדר שרי לאשתמושי בהו ישראל: רב ששנא גאון סי' רסו וששאלתם ותשעה באב גופו מותר להניח תפילי' והא כבר אמרי' אבל מותר להניח תפילי' ומה אבל דאבלות חדתא ולבו מריר על מתו חייב להניח תפילי' תשעה באב דאבלות עתיקא היא ודשנן בה האידנא כמה שני עאכ"ו שחייב להניח תפילי' וכן הלכה למעשה בשתי ישיבות מניחי' תפילי' בתשעה באב ואסור להניח תפילי' בחש"מ:מ:לר' שמעון קיירא ז"ל סימן רסז סומא פטור מן התפילי' ומן הציצית דכתיב וראיתם אותו פרט לסומא: רבי' האי ז"ל סי' רסח חייבי' ב"ד לגזור גזרה שלא יהא אדם עושה מלאכה בחש"מ אלא על פיהם שלא מסרם הכתוב אלא לחכמים לומר לך איזה יום אסור ואיזה יום מותר אי זו מלאכה אסורה ואי זו מלאכה מותרת.

ולדעת מי עושה מלאכה או מי אינו עושה מפני שב"ד מצווין להזהיר לעם דכתיב והזהרת אתהם את החוקים וגו' והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון כי ענין העם תלוי על צואריהם. ויזהרו שלא יתפשו בחטאתם: סי' רסט וששאלתם על ענין חולה או חיה בפסח: אסור לבשל לחולה או לחיה בפסח תבשיל של קמח על גבי רותחין אלא אם יאמרו בקיאים שאם יאכלו מצה יבואו לידי סכנת נפשות ואעפ"י שאמרו חכמים חלוט שחלטו ברותחין אינו בא לידי חימוץ ומגלשין על גבי קמח הוא החליטה והרותחין רתיחה עזה הם המגלשין ולשון גילוש הוא מליגת שער וצמר מן הטלאים ואין אנו סומכין על זאת לעשות מעשה שאין אנו יודעים איך ישתמר שלא יבוא לידי חימוץ ולא שמענו בב' ישיבות מי שהתיר לעשות כן אלא כשהתירו עפ"י רופא

בקי או עפ"י בקיאים שאומרי' שאין לו רפואה אלא בזה ואם אין אוכל אותו מסתכן זהו מותר וצריך שיאכל מיד ואין משיירין ממנו כלום: רבי' שרירא ז"ל סי' רע וששאלתם הא דתנן ואלו עוברין בפסח כותח הבבלי כו' למדנו מזו ההלכה שכל שהוא מין דגן חייבין אנו לבערו ויש במקומינו אנשים שעושים מורייס מקמח חטים ושעורים ומלח כל השנה וכשמגיע זמן הפסח מצניעין אותו בבית מן החצר וטחין פתח הבית בטיט ולאחר הפסח מוציאים אותו ומוכרין אותו לישראל ומיחו בהם תלמידי חכמים ולא קבלו' והם אומרים שתלמידי חכמים הורום לעשות כן ואית להו טעמא מהא דאמר רב חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור שלא בזמנו במינו אסור שלא במינו מותר ואמרו שהמים מין היתר והקמח מין איסור ותו אית מאן דדמיה לכיפת שאור שיחדה לשיבה כדין הורום או לא.

תשובה חס ושלום דאיכא בישראל מאן דשרי לאצנועי חמץ בפסח בין בעיניה בין על ידי תערובת דמשנתינו שלמה היא זה הכלל כל שהוא מין דגן הרי זה עובר בפסח ואע"ג דעירובו באזהרה ופסק רבא הלכה בהא שמעתא משתכחא אפי' חמץ בעיניה דגוים והכי עיקר הלכה חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה.

ושל ישראל אסור בהנאה שנאמר לא יראה לך. ורמינן עלה הא דתניא חמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו עובר עליו בלאו תוך זמנו בלאו וכרת והאי דתנא חמץ של נכרי מותר בהנאה משום דבעי למתנא ושל ישראל אסור ולא הלכה כרב אלא משום דפסק רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור במשהו כרת לאחר זמנו בין במינו בין שלא במינו מותר כר' שמעון והא מילתא דמשתכחא בחמץ דגוים דאלו חמץ דישאל אסור בהנאה וקנסא הוא הואיל ועבר עליו בכל יראה ובל ימצ' ומשתכחא דרבא דחמץ בעיניה דגוים דשרו לאחר זמנו וליכא התם קנסא וראיה לדבר נמי דהכי סיפא דשמעתא ואזד' רבא לטעמיה דאמר רבא כי הוינן בי רב נחמן כי הוו נפקי הני שבעה יומי דפסחא כו' ובני חילא גוים אינון ואת"ל נמי דמאי דאיתיה בתערובת דישאל נמי שרי לאחר זמנו הני מילי היכא דעבר והטמינו ועבר עליה באזהרה אבל לא לאצנועיה למשבקיה כתחילה.

ועוד להני מורייס בורים דאמרו דהדין מורייס דעביד מן קמח ומים ומלח מין שלא במינו הוא ואתלו למימר דמים מין היתר וקמח מין אסור עיסא גופה דמתחמצא בשאור ושאור גופי' לאו קמח ומים ניהו וקמח באפי נפשיה אי שהה כמה דשהה מי הוה מחמיץ עד דנפיל ביה מייא והכין הוי מין שלא במינו.

ועוד הני מורייס בורים למאי אצטריכי' להני מילי משונות הא פסיקא הלכתא דבין במינו בין שלא במינו מותר מאי אספת בהני טעמי דשנא דקמח מין אסור ומים מין היתר לשרו נאצנועי כל מיני חמץ ואפי' נהמא וכעכי ולטוח בפניהם ודקא מדמו ליה לכיפת שאור הא נמי קשה מן הראשונה דכיפת שאור כיון דיחדה לשיבה וטח בפניה והויא כגון אבנא דיתבי' עלה בטיל ליה דגן מינה לגמרי ונפקא ליה מתורת אוכל וכעפרא בעלמא חשיבא ועיקר דהא מלת'.

מתני' בצק שבסדיקי עריבה אם יש כזית במקום אחד חייב לבער ואם לאו בטל במיעו' כו' ואמרי' עלה חד לישנא ארישא אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אם יש כזית

במקום אחד חייב לבער אלא במקום שאין עשוי לחזק כגון דאית בעריבה דוכתא כגון גומא ואדביק בה בצק ההוא דגן לא בטיל ליה ולא הוה ליה כעריבה אבל מקום שעשוילחזק כגון שנבקעה עריבה ודבקה ואצטרי' לחזוקה באותו שאור הוי כגון מסמר ובטליה מתורת דגן ורוצה בקיומו שלא תמוט העריבה ותבקע מכלל דפחות מכזית אפי' במקום שאינו עשוי לחזק אינו חייב לבער ואמרי' לישנא אחרינא אסיפא אמר רב יהודה אמר שמואל לא שאנו ואם לאו בטל במיעוטו אלא במקום שעשוי לחזק דבטליה ושוייה כמין מסמר ואיתיה נמי פחות מכזית מכלל דכזית אפי' במקום שעשוי לחזק חייב לבער ומייתי' ברייתא דתניא כלישנא קמא וברייתא בתרא ומקשי' להו אהדדי.

ופרקי' תרי פרוקי ולאקמתא חדא דאמר רב הונא סמי קילתא מקמי חמירתא אלמא עבדי' כחומרא דהוא לישנא בתרא ולא קם הדין פירוקא דקאמר ליה רב יוסף תנאי שקלת לך מעלמא כלומר הני ברייתא סתם ותנאי סתימי דפליגי אהדדי ודאי לית לך הלכה כמאן ואצטרינא למיסמי קילתא מקמי חמירתא אלא אמר רב יוסף האי תנא הוא דתניא פת שעייפשה חייב לבער מפני שיכול לשחקה ולחמע בה כמה עיסות אחרות אמ"ר שמעון בן אלעזר כו' וגלי רב יוסף טעמא מדקאמר ר' שמעון בן אלעזר כיפת שאור שיחדה לישבה בטלה מכלל דתנא קמא קאמר לא בטלה אלמא כל כזית אע"ג דלא בטיל ליה לא בטלי והוה ליה ת"ק כלישנ' קמא דרב יהודה אמר שמואל דאפי' היכא דעשוי לחזק ומשוי כמסמר איתיה כזית לא בטיל דהא כיפת שאור דיחדה לישבה ומשוי כאבנא לא בטלה ור' שמעון בן אלעזר כלישנא קמא דרב יהודה אמר שמואל דקאמר במקו' שעשוי לחזק כזית ויתר מכזית בטיל משום דשוייה כמסמר כגון כיפת שאור שייחדה לישבה לבטלה ואקשי ליה אביי לרב יוסף ואמר ליה ודאי שנית לך כזית אכזית דכזית העשוי לחזק לת"ק לא בטלה ולרשב"א בטלה דהוייא חדא ברייתא ת"ק בהא מילתא וחדא ברייתא רשב"א פחות מכזית אפחות מכזית דקשיא מאי איכא למימר דהא ללישנא קמא אמר רב יהודה אמר שמואל פחות מכזית לא מחייב לבעוריה כו' והלכה כרבנן בלישנא בתרא דאמר רב נחמן אמר רב אין הלכה כרשב"א ואי ודאי טח את פניו דההוא כזית בטיט גלי אדעתיה דבטליה ואינו עובר דלענין כיפת שאור אמר רב אם טח פניה בטיט בטלה ולפום הכין אמרי בשחיתת חולי' בהעור אמר אביי תרי כיפת שאור שיחדה לישבה בטלה והני דקא מצנעי' ליה למורייס וטחין בפני הבית מי קא מבטלי' ליה מלמהוי אוכל דלהוי ככיפת שאור שטח בפניה ודאי אי ערבו ביה טינא או מאי דדמי ליה ויחדוהי למעבד מיניה דין אין למדעם אוכל הוה ככיפת שאור שטח בפניה ויחדה לישבה דבטלנה ושוינה כטינא כד בטלה לכיפת שאור וכד בטליה לבצק שבסדיקי עריבה שעשאו לחזקו שוייה כמסמר אבל הני דנטורי מנטרי' ליה לזבוני בתר פסח האי טיח דקא טיחי' עליהון כתיב כי טח מראות עיניהם ומה תפל אינון דאימר בהון יען וביען הטעו לאמר שלום גו' ובסוף כתיב והנה נפל הקיר גו' ואי סלקא דעתהון דכיון דטח בפני הבית הו"ל ביעור א"כ למה לי למיתנא רבי יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה כו' ולא הדה בעינה הטמנה דתניא יכול יטמין ת"ל לא ימצא ומי הוי דטחו בפני הבית ספי מן חמץ שנפל עליו מפולת הרי הוא כמבוער ואמרי' עלה אמ"ר חסדא וצרי' שיבטל.

ואינון דעתיהון לזבוניה בתר פסחא הילכך אכריזו בהא מילתא דאיסורא הוא דלא לעבדון הכי ומאן דעביד הכי בתר התראה שמתוהו ופירשו מיניה ובדקו אבתר מאן

דעביד הכי דאנחנא וכל' רשואתא דמן קדמנא רגילי' לשדורי שמועי ושלוחי ולאבדוקי על מאן דמצנע מידעם ואתון לא תעבדון: סי' רעב רב יהודאי גאון ז"ל וששאלתם מצה של כותי מותרת בפסח והלכתא כל איסורין שבתורה בנותן טעם כר' יוחנן ורשב"ל חוץ מטבל ויי"נ וחמץ במשהו בזמנו אסיר: סי' רעג וששאלתם פת בפסח מותר לאפות בפורני גדולה או קטנה שהיא של ישראל ואין שם מעשה כלל אבל ישראל אופי' בה כל השנה חמץ מותר לאפות בה או לא כך ראינו שזו פורני ותנור של חרס שאופי' בו חמץ כל השנה כלה מותר לאפות בהן מצה בפסח וטפקא שהיא של חרס והיא ניסקת מלמטה ועל גבה אין שם גחלים כלל ואין שלהבת עולה על גבה והפת אופין מלמעלה ואופי' בה חמץ אסור לאפות בה מצה בפסח כדרבה בר אהילאי דאמר האי בוכיא היסקו מבחוץ הוא ואסור: רב נטרונאי ז"ל סי' רעד ולעשות מלאכה בערבי פסחים הלכה כר' מאיר דאמר מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחי' עד חצ' עושי' ומקו' שנהגו שלא לעשו' אין עושי': סי' רעה וששאלתם מאי שנא ערב פסח משאר י"ט סוף סוף ערבי י"ט מי שרי לגמרי התם נמי קאמרי' מאי איריא ערבי פסחים אפי' שבתות וי"ט נמי דתניא העושה מלאכה בערבי שבתות ובערבי י"ט אינו רואה סי' ברכה ומשנינן התם סי' ברכה דלא חזי הא שמותי לא משמתינן ליה.

אי נמי התם מן המנחה ולמעלה הכא גבי ערבי פסחי' מחצות היום ומאי שנא הכא גבי ערבי פסחים דמשמתינן כיון דאיהו זמן דקרבונו המקום לעבודתו בחג זה צרי' לטרוח עצמו אחריו וליקח הפסח ולבקררו ולימנות עם שכניו ועם קרוביו צריך הוא להתקרב כמו כן אליו ועל כן גזרו ביה רבנן ואסרוהו בעשיית מלאכה כדי שלא יסיח דעתו למלאכתו ויבטל לעשות הפסח כחקיו וכמשפטיו לפי' אם עשה משמתינן ליה וכן נשים כיוצא בהם שצריכות לטרוח במצה במצותה ובשאר ערבי שבתות וערבי י"ט דקאמרי' אינו רואה סי' ברכה לעולם לא שנא אנשים ולא שנא נשים מן המנח' ולמעל' אבל קודם למנח' אין שם איסור כלל ומותר לגמרי: סי' רעו וששאלתם מים שרחץ מהן אין שותי' מה' ודאי כך הוא מפני שהם קשי' לשכחה וכן מים ששתה מהם אל ירחץ ידיו בהם מפני שמזלזל בברכה ששתה ועל דבר אחד אין מברכי' שתי ברכות ולא יבוא באותם המים ששתה ובירך עליהם ויברך על נטילת ידים ועוד דקשה לרוח רעה: סי' רעז וששאלתם עטרה שעוסק בספר תורה ודאי אסור להניחה בראש אדם ולא בראש חתן שכך שנו חכמים מעלי' בקדש ולא מורידי': סי' רעח וששאלתם למה אין מקדשי' ואין כונסין בין פסח לעצרת אם מחמת איסור' או לאו הו' יודעי' שלא משום איסור הוא אלא משום מנהג אבלות שכך אמרו חכמי' שנים עשר אלפים זוגים תלמידים היו לו לר' עקיבא וכלם מתו בין פסח לעצרת על שלא נהגו זה בזה ותני עלה וכלם מתו מיתה משונה באסכרה ומאות' שעה ואילך נהגו ראשונים בימים אלו שלא לכנוס בהן ומי שקפץ וכנס אין אנו קונסי' אותו לא עונש ולא מלקות אבל אם בא לשאול לכתחילה אין מורי' לו לכנוס ולענין קדושין מי שרצה לקדש בין פסח לעצרת מקדש לפי שאין עיקר שמחה אלא בחופה: סי' רעט וששאלתם בליל פסח על אכילת מצה מברך ברישא או המוציא לחם לית ברכה דקדימא להמוציא לחם חוץ קדוש היין דאורחא דמלתא לברוכיה לקב"ה דאפיק לחם מן הארץ והדר לברוכי על מצה דעבד מינה הילכך מברך המוציא לחם ובצע והדר מברך לאכול מצה וקיימא לן ברכה זו על אכילת מצה: סי' רפ וששאלתם כל יורות קדרות של

מתכות שצריך להשתמש בהן בפסח מדיחן תחילה ומגעילן ברותחין כמו שאמרו חכמים ושוטפן בצונן ומפלטן מחמץ תחילה ואח"כ מרתיח בהן מים רותחין בלא שיעור לפי שצריך בין חציין בין שלישי וביין מלאין ומביא יורות קטנות וסכיני' ועץ פארור שצריכי' להגעילן בריתוחות בכלי ראשון ומכניס אחד אחד לתוך היורה הגדולה ומעלהו ושוטפו בצונן לאלתר ועיקר שיהא אחר שמרתיח את היורה שלא ינוחו המים מן הרתיחה שאם ינוחו המים מן הרתיחה יאסרו להגעיל בהם כלום ואח"כ ממלא: את היורה גדולה וסובב את שפתייה בטיט ומגעילה כמשפט הראשון ושוטפה בצונן וא"צ לכלי ראשון אלא יורה וסכיני' ועץ פארור ויורה קטנה נמי אם מרתיח בה מים בפני עצמה כדרך שעושה ביורה גדולה ושוטפה בצונן שפיר דמי מאי טעמא דאמרי' כבולעו כך פולטו אבל הסכיני' ועץ פארור צריך להגעילן ברותחי' בכלי ראשון אבל שאר כלים ששימושן בכלי שני מגעילן בכלי שני ושפיר דמי כבולעו כך פולטו: סי' רפא ושאלתם מהו לאפות פת בפורני'.

כך ראינו פורני שלכם אין אנו יודעי' כיצד אופין בהן ואתם יודעי' מה ששנו חכמים ג' נשים עסקות בבצק אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה אם פורני שלכם אפשר לאפות בה כסדר הזה מותר ואי הואי שהות בין ככר לככר אפי' כל זהו אסור דבעי' כדאמור רבנן כל זמן שעסיקות בבצק אינו בא לידי חימוץ: רב יהודאי ז"ל סי' רפב הני מאני דקוניא לענין פסח חמץ בפסח ולענין בישולי גוים דתשמישן בחמץ הלכתא כמרימר דבין חוורא בין אוכמא בין ירוקא בין אית בהו קרטופני בין לית בהו קרטופני אסיר אלמא ככלי חרס דמו אבל לענין יי"נ דתשמישיו בצונן הוא הלכתא כרב זביד דחיוורא ואוכמא שרי ירוקא אסיר משום דמצרף ואי אית בהו קרטופני כלהו אסיר: סי' רפג ולענין הני בורמי עתיקתא דזבני להו מגוים אי נמי היכא דאיבשיל בהו מידי דאיסורא משמא דרבנן קדמאי אמרו דככלי חרס דמיין ולענין חמץ ובשולי גוים לית להו תקנתא אלא דשדי ליה לקידרא בתנורא ושגר עלה דהוה ליה ככבשן וקי"ל גבי כלי חרס שאע"ג דאמר רחמנ' ישבר הני מילי גבי חטאת דאין כבשנות בירושלם אבל בעלמא אי מהדר ליה לכבשן ומוקיד עליה נורא פליט איסוריה ומשמא דמר רב יהודאי אמרי' דלא דמו לכלי חרס אלא ככלי מתכות דמו וסגי ליה בפליטה: רב כהן צדק ז"ל סי' רפד והלכתא אין לשין ואין מקטפי' את העיסה בפסח ביין ושמן ודבש והני מילי בלילה הראשון משום מצה עשירה דבעי' לחם עוני וליכא אבל בשאר ימות של פסח מותר דקי"ל מי פירות אין מחמיצי': סי' רפה וחטים שבאו בספינות לאכול מהם בפסח בין שמוטלות בספינה בלא שקים ובין הנתונות בשקים בודקי' אותן אם לחות או אם נשתנו מראיהן או שהן משונות עליונו' מתחתונות בידוע שהגיעו אליהם מים ואסור לאכול מהם בפסח מפני שהחמיצו וכיון שהחמיצו עובר עליהם בכל יראה ובל ימצא וחייב לבערם קודם ששעויות של י"ד בניסן ואסור לו לשהותן עמו כיצד תקנתו ימכרם לישראל קבא קבא כי היכי דכליאן קמי פיסחא וזמן מכירתן עד חמש שעויות של י"ד בניסן אבל אם נכנסו שש שעויות ולא מכרן אסור למכרן ואסור ליהנות מהם ויצאו מרשותו ואי' לו תקנה עד שיוטל לתוך האור או לתוך המים או שיתנם במתנה לנכרי אבל אם ודאי אינן לחות ולא נשתנו מראה התחתונו' מן העליונו' וקשות הן ושוות תחתונות כעליונות מותר לאכול מהם בפסח ואי' חוששי' לספק איסור ואי' אומרי' כיון שבאו בספינות שמא נכנסו בהם המים והיתר גמור הוא מ"ט אחזוקי איסורא לא מחזקי': סי' רפו וארבע כוסות של פסח מותר

לשתות בין כוס קידוש לכוס הגדה ובין כוס הגדה לכוס ברכת המזון ואחר מזונו כמה שירצה בלא ברכה אבל כיון שבירך אסור לשתות אלא אותו כוס של ברכה וכוס רביעי של הלל ואם רוצה לשתות כוס אחר אחר ארבע כוסות חוזר ואוחז כוס חמישי ואומר עליו הלל הגדול וחוזר וחותרם ביהללוך ה' אלהינו וגו' ואיזה הלל הגדול מהודו הודו עד על נהרות בבל וכך אנו נוהגין: סי' רפז וששאלתם מי שמבקש לקדש בפסח בבתים הרבה כיצד יעשה מקדש בבית ראובן קידוש היום ונוטלי' ידיהם ומברכי' על נטילת ידים ומביאין מה שמבקשי' מן שאר ירקות חוץ מחזרת ומברכי' בורא פרי האדמה ומטבילי' בחרוסת ואוכלי' אוחזי' כוס אחר ואומר מה נשתנה עבדים היינו והגדה כולה והלל עד חלמיש למעינו מים ואומר אשר גאלנו וגאל וגו' ומברכי' בורא פרי הגפן ושותי' מפני שארבע כוסות הללו צריכי' על כל אחד ואחד בורא פרי הגפן לפי שכל אחד ואחד מצוה בפני עצמו הוא.

ועוד שכל מי ששתה יין וברך ברכת המזון או שעמד להתפלל או שנכנס לבית הכסא בשאר ימות השנה וחזר לשתות יין צרי' לברך בורא פרי הגפן שכל המפסיק סעודתו בדבר שאין רשאי לאכול ולשתות באותו מעמד וחזר לאכול ולשתות חייב לברך כבתחילה אף כאן כיון שאמר הגדה ואין יכול לשתות בתוך ההלל הוא הפסקה וחייב לברך על כוס שני וכן על כוס ג' וכן על כוס רביעי ומן הטעמים הללו למדנו שחייב לברך על כל כוס וכוס בורי פרי הגפן בפני עצמו ואחר ששותי' כוס שני חוזרי' ונוטלי' לידים פעם שנית ומברכי' על נטילת ידים מפני שידים עסקניות הן לפיכך צרי' ליטול ידים ב' פעמים אחת בטיבול ראשון וא' בטיבול שני והוא למזון ואוחזי' מצה שלימה וחצי שהיא הפרוסה ומניח פרוסה בתוך שלימה ומברך המוציא עליהן ואחר לוקח אחת מהן שירצה ומברך על אכילת מצה דהא אנו חייבי' לבצוע על שתי ככרות בי"ט וכיון די"ט איהו בוצע על שתיהן ואע"פ שפרוסה אחת מהן היינו משום לחם עני ושתי ככרות קרו להו וכן אנן תנן משמרה ופלאגא תרתי משמרות הויין אוף הכא נמי שלימה ופרוסה שתי ככרות הויין ובוצע עליהן המוציא שהרי אמרו חכמים לא היה יורד מן להם לישראל בי"ט וכיון שלא היה יורד נעשה י"ט כשב' וחייב לבצוע על שתי ככרות.

ואיכא מרבוותא דאמרי דכיון דשתיהן מחוייבות לברכת המוציא היאך תצא אחת מהן לברכה אחר' לברך עליה אכילת מצה דהא חזינן דעל נהמ' לא מברכין תרי ולא אתחייב בתרתי ברכאן אלא אוחזי שתי ככרו' שלימות ופרוסה מאותן פרוסות ההיא דאגביהה ואמר מצה זו וכיון דאגביהה לשם מצה עלה מברך ברכת מצה דהא זימנה לברכת מצה ואמר מצה זו ולא אחרת ועל אותן שתי ככרות שלימות מברך המוציא ועל אותה הפרוסה על אכילת מצה ההיא דאגביהה לכך ואוכלי' ההוא עליונה מאותן שתיים שלמות לשם מוציא והפרוסה לשם מצה ואחרת מניח לה לכרוך עם החזרת בלא ברכה וכורך אותה עם המרור דהא ברכ' אינ' צריכה כיון שמונחת היתה בברכת המוציא ואנן רגילי' כלישנא קמא משום לחם עוני דהרבה עבדי הכי ואיכא מאן דעביד כלישנא אחריןא.

וחזינן לרשוותא דשאלו קמייהו ואמרי על איזה מהן בוצע על הפרוסה או על השלימה ואמרו צרי' לבצוע על פרוסה שהיא בתוך השלימה דאמר רב פפא הכל מודים בפסח שמניח פרוסה בתוך השלימה ובצוע מ"ט לחם עוני כתיב אלמא דצרי' לבצוע על שתיהן

וא"צ לחם עוני אלא לילה הראשון בלבד והכי אמר רבינו שבבבל וכך נהיגנא קמיה וזהו מנהג אכילת ירקותששאלתם מלפנינו ועד כאן אפשר לקדש אפי' בעשרה בתים זה אחר זה כסדר הזה וכן אינו מברך ברכת המזון שאם בירך נאסר לטעום אלא המתין הוא וחוזר לבית ראובן ואומר הלל יהללוך וחותרם וכיון שמגיע בבית אחרון מברך ברכת המזון על הסדר במה דברים אמורים בשיוזעים אותם בעלי בתים לברך ברכת המזון אבל אם אין למדים ברכת המזון אסור לקדש אלא בבית אחד ואם מקדש בשני בתים היו יודעים שמוציא שם שמים לבטלה ועובר אין מפטירי': רב נטרונאי ז"ל סי' רפח וששאלתם אשה לא תלוש אלא במים שלנו כיון דמשום חמץ הוא שהמים הגרופין ממחר' להחמיץ אין שנוי בין לילה הראשון לשאר ימות הפסח שהרי איסור חמץ נוהג כל שבעה וכך אמ"ר נחשון: רב נטרונאי ז"ל סי' רפט וששאלתם מי פירות אין מחמיצי' כך ראינו דהא דאמור רבנן מי פירות אין מחמיצי' הלכה היא שאם לש את העיסה בשמן או בדבש ולא הטיל בה מים כל עיקר א"צ שימור ולא שיעור מפני שאין מחמי' אבל אם הטיל מים בשמן או בדבש או ביין ולש בהן את העיסה כמי שלש אותה במים לבדן דומה וצרי' הבצק שימור וצרי' שיעור וצרי' שלש נשים להתעסק בה וכן הלכה: רב שרירא ורב האי ז"ל סי' רצ שלש נשים עסקות בבצק כו' פי' ג' נשים עוסקות בג' בצקים כיצד מתחלת הראשונה ולשה כשהיא גומרת את לישתה ותתחיל לקטף התחילה שנייה ללוש כשגומרת השנייה את לישתה והא' את קיטופה תתחיל שלשית ללוש והשנייה לקטף והראשונה להסיק נמצאו שלשתן באותה שעה זו לשה וזו מקטפת וזו מסקת לאפות ואם תתחיל אחרת ללוש מותר ועל פיהן אמרו תאנא לשה היא מקטפת כו' וגם על פי כן נאמר בתלמוד א"י גמרה זו לישתה וגמרה זו קיטופה וגמרה זו היסקה הראשונה שוהה כדי היסקה והשנייה כדי היסקה ואפית חברתה והשלישית כדי שני היסקים ואפיה אחת וכל זה בזמן שהבצק כשיעור ופי' תפח מלאפחח מעין ופירוש תלוש תזרוק מים זריקה חדא ועכשיו חייבי' כל ישראל להרחיק מכל אלה שהן דברי רבן גמליאל: רב כהן צדק ז"ל סי' רצא פלטר גוי מהו להדביק עיסה בפסח הכין חזינן כיון שמסיק ישראל והדביק גוי מותר שכך אמרו חכמים אינו אסור עד שיהא תחלתו וסופו ביד גוי ולענין פת אמרו שגר גוי ואפה ישראל שרי שגר ישראל ואפה גוי שרי כו' ואי משום שימור מצה אם ישראל משמרי' עד כדי שיתנו לידו בצק והוא מדביקה בתנור לאלתר מותר אבל בלילה הראשון אינו יוצא י"ח אלא במצה משומרת ביד ישראל לשום מצה כדכתיב ושמרתם את המצות ואמרו אמר רב הונא בצקות של גוים אדם ממלא כריסו מהם ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה כו' מפני שהיו ישראל עמם וידעו שלא החמיץ לפי' מותר לאכול מהם: רבינו האי ז"ל סי' רצב מאן דאית ליה חביתא דמשחא ונפל בה כשיעור ביצה דנהמא או פחות או יתר אסיר למיכל מההוא משחא בפסחא ולבתר פסחא שרי דאמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור ודייקי רבנן מדלא יהיב שיעורא למילתיה למימרא דבמשהו כרב ושלא בזמנו בין במינו ובין שלא במינו מותר: ומאן דאית ליה חביתא דחמרא ופסיד ושקל חיטי וקלנון על טפקא ושדנון בגו ההיא חביתא לתקוניה לההוא חמרא שרי למשתייא מיניה והאי חששא דילמא אשתייר מינייהו מאי דלא איקלי שפיר חששא רחיקא הוא: שר שלום ז"ל סי' רצג מותר לאדם ליקח קמח מן השוק בפסח והני מילי בשעת הדחק משום דאיחזוקי איסורא לא מחזקי' ויוצא בו ידי

חובתו אבל לכתחילה ושמרתם את המצות כתיב בעי' שמירה מתחילה ועד סוף: רב מתתיה ז"ל סי' רצד וששאלתם נזדמן הפסח להיות אחד בשבת מהו לאפות את המצה מערב שבת ולהצניעה עד מוצאי שבת והיה לו חמץ מהו שיאכל בשבת ומהו שיאכל אדם מצה בערב הפסח או להאכיל לאנשי ביתו שרי או אסור: כך שנו חכמים י"ד שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת דברי רבי מאיר וחכמי' אומרים בזמנו ורבי אלעזר ברבי צדוק אומר תרומה מלפני השבת וחולין בזמנן רבי מאיר סבר מבערין חמץ מערב שבת ואלתר אופין מצה וחכמים אומרים בערב שבת ובשבת עד ד' שעות אוכלין חמץ ומבערין אותו בזמנו ומאכילין אותו לבהמה ולחיה ולעופות ואופין את המצה בזמנה במוצאי שבת ורבי אלעזר בר' צדוק סבר תרומה שאי אפשר לבערה בשבת מבערין אותה מלפני השבת אבל חולין שאפשר להאכילו בשבת לבהמה ולחיה ולעופות מבערין בשבת והלכתא כרבי אלעזר ברבי צדוק ותניא אמר רבי אלעזר ברבי צדוק פעם אחת שבת אבא כו' וביערונו את החמץ ולמה לא ביערו את החמץ מערב שבת ואפו ואכלו מצה בשבת כרי להדר את המצוה שאם אופין שמא אוכלין ולאחר שמילא כריסו ממנו חוזר ומברך עליו הילכך אל תאפו את המצה אלא למוצאי שבת מפני מראי' העיין שאם אתם אופין מערב שבת אחרים מזלזלין במצה ומקילין בה ואעפ"י שמותר לאפות מצה מערב שבת חזרו והדרו את המצוה ואפו במ"ש בזמנו: רב יוסף ז"ל סי' רצה וששאלתם מי שיש לו אורחי' הרבה ואין לו מי שיאפה לו כל הפת מהו שיביא אופה גוי ויאפה פת שלו ויעמוד ישראל על ראשו ויסיק לו את התנור וישראל אינו זז מעל ראשו וישראל הוא לש כל העיסה כלה כשיעור חכמים מותר או אסור: כך ראינו בפסח אסור דילמא פשע ישראל ולא סיים בלישה שפיר הא סיים בלישה לא ואי פשע הא גוי לאו בר חיובא הוא ואתי לידי חמץ אבל בשאר ימות השנה כי קאי ישראל עליה שפיר דמי אבל הדביק עיסה ומסיק ישראל ואינו זז ממנו מותר והני מילי דלא פשע: סי' רצו התוקע בראש השנה בזמן שהציבור יושבין ומברך קודם תקיעה הוא התוקע על סדר ברכות כשהן עומדין ואין צריך ברכה ואם נאנס הראשון ולא יכול לתקוע התשע על הברכות ובא אחר לתקו' התשע כיון שבירך הראשון אין השני צריך לברך לפי שאינו מברך אקב"ו לתקוע אלא לשמוע בקול וכיון ששמע את הברכה שבירך הראשון מיושב כבר יצא הוא וכל העם ידי ברכה ואין צריך לחזור ולברך ואם לא היה מצוי שם בתחלה כשברך הראשון ובא לתקוע מברך בלחש ולא בקול רם שכבר שמעו הציבור הברכה מפי הראשון ויצאו ידי חובתה: לרבנו האי ז"ל סי' רצז וששאלתם בתפלת ר"ה כמה אינן ובכנ ובכנ תקונא דא דפרישו רבנן קדמאי והיינו בתקיעתא דרב דאתא רב וחידש לון.

ובכנ ובכנ ובכנ אתתקינן תלתא ולא יתיר ומאן דאמר יתיר טעות ויש להחזירו וליסרו דהא תקונא דא תיקון חכמה איהו רמז לשם מיוחד ואע"ג דלא איפשיטא הלכתא והא ההוא סבא דא"י דאמר תלתא אלין רמז לכבוד ומאן נינהו הכי אפשיטא לן ואנן אית לן בהו טעמא. חד ובכנ יתגדל שמך ה' אלהינו רמז לך ה' הגדולה.

תרי ובכנ תן פחדך ה' אלהינו רמז והגבורה. תלתא ובכנ תן כבוד רמז לכבוד בתש' ע"ש והתפארת מכאן ולהלאה אין שם ובכנ אלא אומר ואז צדיקים יראו וישמחו כשהכבוד יחזור על תקונו כימי קדם והני תלתא אית בהו מלין טמירין דאתמסרו לחכימין ואתון לחזנין אזהירו לון דלא למימר יתיר ולא אתחזי לון: סי' רצה וששאלתם ביום הכפורים

מי שמבקש לקנח במים אם אסטניס הוא ואין דרכו בכל השנה כולה להתיישב בדעתו עד שמקנח במים וכ"ש ביוה"כ שצריך לקנח ולטהר את עצמו ביותר יקנח אבל כל אדם לא שכך אמרו חכמים אמ"ר אלעזר אסור אדם שיושיט אפי' אצבע קטנה במים בט' באב כדרך שאסור ביוה"כ: והרואה קרי ביוה"כ חייב לטבול וכן בשאר ימות השנה יטבול משום נקיות ומשום קידוש השם בפני גוים: סי' רצט מר רב ששנא גאון ז"ל וששאלתם האי שאנו רגילים לשחוט ערב יוה"כ תרנגולים ואין אנו יודעים מנהג זה למה אי משום תמורה מ"ש תרנגול מבהמה וחיה הא ודאי קושיא היא וי"ל שיש בה שני טעמים אחד שתרגול מצוי בביתו של אדם מבהמה וחיה ועוד יש במקומנו עשירים שעושים תמורה אילים ועיקר מבעלי קרנים דמות אילו של יצחק אבינו לפי' לא דבר קבוע הוא.

ועוד שמענו מחכמים ראשונים שאעפ"י שיש מי שעושה תמורה בבהמה שדמיה יקרים. תרנגול מובחר לפי ששמו גבר כדאמרי' מאי קריאת הגבר אמר רב קרא גברא דבי רב שילא אמרי' קרא תרנגולא ותניא כותיה דר' שילא היוצא קודם קריאת הגבר דמו בראשו וכיון ששמו גבר תמורת גבר בלבד וטפי מהני ומעלי.

וכך צריך אוחז שליח תרנגול ומניח ידו על ראש התרנגול ונוטלו מניחו על ראש מתכפר ואומר זה תחת זה וזה חילוף זה זה מחול על זה ומחזירו עליו פעם אחרת ואמרי' יושבי חשך וצלמות כו' ויוציאה מחשך וצלמות כו' אוילים מדרך פשעם כו' כל אוכל תתעב נפשם וגו' ויצעקו אל ה' בצר להם וגו' ישלח דברו וירפאם יודו לה' חסדו וגו' ויחננו ויאמר פדעהו וגו' נפש תחתנפש.

ועושה כסדר הזה ז' פעמים ואח"כ מניח ידו על ראש תרנגול ואומר זה יצא למיתה תחת זה ומניח ידו על ראש מתכפר ואומר תכנס אתה פלוני בן פ' לחיים ולא תמות ועושה כסדר הזה ג' פעמים ומניח מתכפר ידו על ראש תרנגול תבנית סמיכה וסומך ידו עליו ושוחטו לאלתר תבנית תכף לסמיכה שחיטה: סי' ש' וששאלתם ערב יו"ה כ טובלין ואין מברכין על טבילה זו דהא מנהג הוא ואין מברכין על המנהג ומתפלל ח"י ברכות כדרך שהתפלל כל השנה ומתודה לאחר תפלתו אבל חטאנו אתה יודע כו': סי' שא' וששאלתם לענין רחיצה כך ראינו שכל רחיצה שאסרו חכמים באבל כולם של חמין הם ואבל שחל שלישי שלו להיות ערב יוה"כ אסור בטבילה מפני שאי' אבלות שלו פוקעת אלא בשקיעת החמה וכיון ששקעה חמה חל יוה"כ ואסור ברחיצה ואפילו בצונן וטבילת יום הכפורים רשות היא ולא שחייבי' ישראל בטבילה זו אלא נקיות בעלמא: סי' שב' וששאלתם יום הכפורי' שאסור בסיכה מהו לסוך מבערב כך ראינו א"צ לומר סיכה דקיל איסורה אפילו ענויין שעונשן קשה ויש בה כרת אין איסורי' אלא עד שיכנס יום הכפורים עצמו הילכך חמשה ענויין אלו אם עשאן מבעוד יום של תשיעי כולן מותרין ובלבד שיעשה כמו שאמרו חכמים כל מקום שנאמר שבות מוסיפי' מחול על הקדש: רב שריא ז"ל סי' שג' וששאלתם מקום שאין שם אלא לולב אחד לצאת בו נוטלו חזן הכנסת בידו בשעת ההלל ומברך עליו ונותנו לזקנים במתנה על מנת להחזיר וכן כל אחד ואחד עד שיצאו כולן ידי חובה ותנו רבנן אין אדם יוצא ידי חובתו בי"ט הראשון של חג בלולבו של חברו אא"כ נותנו לו במתנה ומלמדי' אותו לומר כל מי שיגיע לידו לולבי זה הרי הוא לו במתנה: שר שלום ז"ל סי' שד' וששאלתם הנוטל לולב כיון שמברך

על נטילת לולב לאלתר מגביהו מוליך ומביא מעלה ומוריד וכן באנא ה' הושיעה נא ובשני מקומות צריך לנענעו אחת בשעה שמברך ואחת בשעת ההלל: סי' שה וששאלתם לולב שיש בו שלשה הדסים כמו שאמרו חכמים תלתא תלתא בקינא אם רצה להוסי' עליו כמה הדסים ולעשות אגודה אחת גדולה מן הדס שאינו עבות הרשות בידו וכשר הוא ואין פוסלין אותו אותם הדסים שאינם עבות מאי טעמא כיון שעשה שלשה כתקנן יצא ידי חובתן ואותן יתירי' תוספת הן ולא פוסלי' את הכשרים ואף הן אינן פסולי' לגמרי שהרי כמה חכמי' אומרי' הן הן עבות דאמרי' רב כהנא אמר תרין וחד רב אחא ברי' דרבא מהדר אתרי וחד הואיל ונפק מן מופיה דרב כהנא אלא הלכה כר' יהודה ואי ירבה ממנו כל מה שירצה אינן פוסלי' את ג' ג' בקינא וכך מנהג בשתי ישיבות: סי' שו וששאלתם לולבא גופיה שדרו שהוא מקלי עלין שבלולב שהן משני צידי מקלי הוצי שמן ודבוקי' אותן הוציין מן השדרה זה בצד זה מעיקרו של לולב ועד ראשו לולבא דסליק בחד הוצא יש הוצא אחד בעיקרו ועולה אותו חד הוצא מעיקרו ועד ראש שדרו וכיון שנשתנה מכל לולבין בעל מום הוא ופסול ולא זה בלבד פסול אלא אפילו עולה בכמה הוציין ואינן בצדדה אלא יש ריוח גדול בין הוצא להוצא ואין ראשו של הוצא זה מגיע לעיקרו של הוצא של מעלה הימנו בעל מום הוא אותו הוצא ופסול ניטלה התיימת תיימת אותו הוצא העליון שבראש לולב שאין הוצא למעלה הימנו והוא כשני הוציין דבוקי' זה בזה ונקראי' תיימת דקאמרי' בעי רב פפא נחלק התיימת מהו נפרד אחד מחברו אותו הוצא העליון שבכולן לולב שדומה לשנים הוצי' מהו: סי' שז וששאלתם מה הפרש בין יסוד נביאים למנהג נביאים יסוד נביאים יש בו חיזוק על מנהג נביאים כי ביסודם אותו שמוהו יסוד לבנות עליו המצוה דוגמה מה שכתוב ידי זרובבל יסדו את הבית הזה אבל מנהג נביאים אינו כן כי אפשר שהנהיגו העם לעשות כן מפני תיקון ואם תאמר ערבה יסוד נביאים הוא ופרשתם שהיא מצוה למה לא נברך עליה כשהיא בעצמה נשוב ונאמר כי לא כל המצות אנו חייבי' לברך עליה' יש מהם שחייב לברך ויש מהם שאינן חייב לברך וערבה יסוד נביאים שיסדוהו לכל ישראל לעשות כן רב שרירא ז"ל: סי' שח וששאלתם רב שמואל נ' חפני ז"ל אמר רבי אמי ערבה צריכה שיעור ואינה ניטלת אלא בפני עצמה ואין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב והקשו ואמרו כיון דאמר מר אינה ניטלת אלא בפני עצמה פשיטא דאין אדם יוצא י"ח בערבה שבלולב ופירקו ואמרו מהו דתימא הני מילי היכ' דלא אגבהיה והדר אגבהיה אבל אגבהיה והדר אגבהיה אימא ליפוק בה קמ"ל ופירשו שאלו אמר אינה ניטל' אלא בפני עצמה הלא אמר אין אדם יוצא י"ח בערבה שבלולב היינו אומרים שאין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב בשלא הגביהה את הלולב אלא פעם אחת אבל אם הגביהו וחזר והגביהו יש לומר שיצא ידי חובתו במצות ערבה כאלו הגביהה בפני עצמה שהגביהה הראשונה תהיה ללולב והגביהה שנית תהיה לערבה בפני עצמה וכיון שאמרו אין אדם יוצא י"ח בערבה שבלולב השמיענו שאפי' הגביהה את הלולב כמה פעמי' לא יצא י"ח בערב' שבלולב ואלו הן דברי ר' אמי אבל אמר רב חסדא אמר ר' יצחק אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב והלכה למעשה אנו נוטלי' בישיבה ערבה בפני עצמה ביום שביעי של ערבה אחר נטילת לולב: רב נטרונאי ז"ל סי' שט וששאלתם האידנא מחייבי' למעבד סוכה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות או לא.

תשובה כך חזינן דלא מחייבי ישראל למעבד סוכה אלא בביתיה בדירתיה היכא דאכיל ושתי וגאני תמורת דירתו של כל השנה כולה אבל בתי כנסיות ובתי מדרשות אין מיוחדים אלא לישיבה לתפלה ולתורה אבל אם עושין בשביל עוברי דרכים שאוכלי שם וישנים שם יפה הם עושים אבל בני העיר לסמוך על סוכה של בית הכנסת לצאת בה ידי חובתן אין יוצאי אלא בסוכה של כל או"א בביתו לפיכך כשעושים סוכה בבית הכנסת א"צ לברך עליה שלא לעצמן עושין אלא לעוברי דרכים.

ולענין נטיל' לולב כך ראינו אם שלא בעת תפלה נוטלו מבר' עליו ומנענעו ומחזירו למקומו ואם בעת תפלה הוא נוטלו מבר' עליו ומנענעו בהודו לה' תחיל' וסוף ובאנא ה' הושיעה נא בלבד כדברי בית הלל וכן הלכה: סי' שי וששאלתם חוטם של אתרוג באיזה מקו' הוא חוטמו זה הוא חודו שהוא ראשו של אתרוג היכא דעלתה בו חזזית אפילו כל שהוא הוה ליה כמנומר ופסול והיכא דניטלה פטמתו ביום ראשון פסולה מכאן ואילן כשרה: סי' שיא וששאלתם מותר לפרוס סדין על הסוכה מפני החמה כך ראינו שאסור לעשות כן דתניא בהדיא פרס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני פסולה וכן הלכה והלכתא כמ"ד חתן ושושבינין וכל בני חופה פטורי' מן הסוכה כל שבעה: סי' שיב וששאלתם שיעור הדס וערבה שלשה טפחים ושלשה חומשי טפח והלכה כר' טרפון דאמר באמה בת חמשה טפחים ולולב חמשה טפחים חסר חומש טפח לבר מחוציה וקי"ל כר' ישמעאל דאמר שלשה הדסים ושתי ערבות ולולב אחד ואתרוג אחד ואפילו שנים קטומין ואחד שאינו קטום ועכשיו נהגו במקומינו במתיבתא כמהדורות שלא לפחות מששים ושמנה מנין לולב באגודה ויש מי שעושה שבעים כנגד ע' פרי החג ויש מי שעושה ס"ט מנין הדס: סי' שיג וששאלתם הא דאמור רבנן לולב הגזז' והיבש פסול היכא דלא שכיח דשפיר מיניה סמכי' אדר' יהודה ומברכי' עליה או דלמא עבדי' כמתני' וחכמים בכמושין ואסרינן ליה ליבש ואפילו היכא דלא איבא דשפיר מיניה הלכה מאי כך הראונו מן השמים שהלכה כחכמים דמתני' לולב גזול והיבש פסול וכן אתרוג וכן הדס וכן ערבה יבשין פסולי' בין ביום טוב ראשון בין ביום טוב שני וכמושין כשרים דקאמרי' וכולם כמושין כשרים יבשים פסולים אבל ודאי במקום שאפשר להביא אותן כשהן הדורים ואפילו בכמה פרסאות הידור מצוה עדיף אבל אם אין יכולין להביא אותן כל עיקר מילבטל יוצאין ביבש דתניא אמר ר' יהודה מעשה בבני כרכין שהיו מורישין את לולביהן לבניהם ולא אמרו לו חכמים משם ראייה אין שעת הדחק ראייה: סי' שיד וששאלתם נהגו בני מקומנו ביום תשיעי ספק שמנין לחג להביא מוגמראו' ובשמים לבית הכנסת ולעשן לפני ספר תורה דבר זה מותר או אסור כך ראינו שאסור לפי שכל י"ט ב' הוא י"ט לכל דבר כראשון אעפ"י שהיה ספק אין בו קולא אלא לענין מת שמתעסקין בו בלבד אבל בכל דבר אין שנוי ובי"ט שני זה שהוא אחרון רגילין אצלנו שמרקדין אפילו כמה זקנים בשעה שאומרים קלוסין לתורה אלא שזו משום שבות הוא ונהגו בה היתר ביום זה בלבד לכבוד התורה אבל לגמרי דברי הכל אסור: סי' שטו וששאלתם לברך לישב בסוכה אף על פי שמשנכנס לה צריך לברך כיון שאין לה קביעה אלא בישיבה בסעודה ויש קידוש וכוס וסעו' לפניו סודרן על הכוס דאיתמר רב אמר סוכה ואח"כ זמן ורבה בר בר חנא אמר זמן ואח"כ סוכה והלכתא סוכה ואחר כך זמן וזמן על כוס של קידוש היום הוא סודרה: סי' שטז וששאלתם הא דתנן הרחיק את הסיכוך מן

הדפנות שלשה טפחים פסולה ולא כך היא שמעתא דא"כ קשיא גוד אסיק מחיצאתא השתא היכא דגבוהה סוכה עשר אמות וחדא דופן מדפנותיה אין גבוהה אלא עשרה טפחים רואים אותה כאלו היא דבוקה מן הסכך ואמרי' גוד אסיק מחיצאתה אלא האי הרחיק את הסיכוך מן הדופן בשוין לדופן כגון שהיה גגה של סוכה ארבע אמות חסר שלשה טפחים דומיא דסכך פסו' דאזיר פוסל במיעוט שלשה טפחים סכך פסול פוסל בארבע' כגון בגדים אוכלים או נסרים שיש בהם רוחב ארבעה טפחים פוסל בארבעה: סי' שיז וששאלתם הלכתא סיככה בעפצי פשתן פסולה בהוצני פשתן כשרה ופי' עפצי פשתן פשתן שנגמרה מלאכתו ועשאו כמין קליעה לפי' פסלה דנעשה כמי שסיככה בכלים ובדבר המקבל טומאה הוצני פשתן עקור שעדיין לא שראו במשרה שדומ' לקשין שבעולם: רב יוסף גאון ז"ל סימן שיח והלכתא סוכה צריכא שתי דפנות כהלכתן ושלישית אפי' טפח וצריכא צורת פתח ואי מפיש בדפנות כמה דמפיש שפיר דמי אבל בציר מהכי לא: רב נטוראי ז"ל סי' שיט והדס של לולב אם יכול לעשותו כלו מן העבות מצוה מן המובחר ואם אינו מוצא אלא שלשה הדסים עבות ממלא אותם בהדס שוטה ושפיר דמי: סי' שכ וששאלתם הא דתנן המשלשל דפנות מלמעלה למטה הלכה כר"ק או כר' יוסי כך ראינו שהלכה כחכמים ואין הלכה כרבי יוסי חדא דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד מדאמר רב חסדא אמר אבימי מחצלת ארבעה ומשהו מתרת בסוכה משום דופן: סי' שכא וששאלתם פרש עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר פסולה כך פירושה אדם שסיכך סוכתו בסכך יפה וכיון שנעשה סכך שלה על ידי סדין פסולה או תחתיה מפני הנשר כגון שסיככה בסכך רע בהזמא או בהגא או בירקות שכיון שיבשין נושרין ונופלין ופרש סדין תחת הסכך שאם ינשרו אותן עלין יקבלם אותו סדין כיון שנעשה סדין כעיקר סכך לסמוך עליו פסולה: סי' שכב וששאלתם לענין ניהום אבלים בזמן שהמת נפטר בי"ט או במועד דבעי מנקט אבלות אחר הרגל אעפ"י שאינו נוהג אבלות כל הרגל העם וקרוביו מתעסקין בו ויושבים עמו לישב את דעתו ושלא ישא' יחידי בשום פנים וכן כל ז' ימי אבלות ונהגו כל ראשי ישיבות ושאר העם לישב עם האבל בארץ ולא על גבי כרי' וכסתות כלל דכתיב וישבו אתו לארץ וגו': רב האי ז"ל סי' שכג וששאלתם הנקבר אפי' שעה אחת קודם לרגל בטלה ממנו גזרת אבלות אבל הנקבר ברגל לא חילא עליה אבלות אלא אחר הרגל ונקט שבעה ושלישים מי"ט האחרון שהוא י"ט שני ועצרת ור"ה וי"ה מפסיקים אבלות כרגלים דהא רבינא דהוא בתרא אמר הלכתא אפי' יום אחד לפני החג והחג שבעה ושמיני שלו שהוא רגל בפני עצמו הרי כאן עשרים ואחד וזהו שאמרו רגל בפני עצמו לענין פז"ר קש"ב פי' רגל בפני עצמו זהו כדי לחשב יום שמיני של חג הסוכות שבעת ימים לאבל למנין שלשים עצרת יש לה תשלומי' כל ז' כחג המצות הרי ז' לפני עצרת והעצרת שבעה הרי י"ד משלים ט"ז יום והרי גמרו לו שלשים ומותר בתספורת אדבריה רב פפא לרב אויא סבא ודרש יום אחד לפני ר"ה ור"ה הרי י"ד יום: שמע שמועה בשבת או ברגל ולאחר השבת או הרגל נעשית רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד כללו של דבר כל יום שמועה שאינו נוהג בו אבלות כאלו עדיין לא שמע: רבנו שרירא ז"ל סי' שכד כל התעניות ואפי' יום הכפורים מותר לו לאדם לטעום מה שצריך לטעמו ואין בכך כלום דכי אמור רבנן טועם ואין בכך כלום לא ביני תעניות והלכך כל תעניות שוות ולענין שיעור מה שטועמו כך אמרו חכמים ר'

אמי ור' אסי טעמי עד רביעת' ופשוטן של דברים שאפי' מכניס לתוך פיו שיעור רביעית לטעמו אחר שנזהר שלא יבלע כלום מותר וכן הלכה: סי' שכה לענין שתיית מים אחר שישן וניעור קודם קריאת הגבר מפני הסכנה שאם לא ישתה יבוא לידי סכנה אם תענית כיפור הוא פשיט' שהוא אסור משקדש היום אלא ממתין עד שיגיע לידי סכנה ויחוש שאם לא ישתה פן ימות ונחשב כחולה שמאכילין אותו על פי עצמו או על פי בקיאים וכן תשעה באב וכל תעניות שמפסיק מבעוד יום והלילה שוין ואין לו לאכול עד שמגיע לסכנה אבל תענית רשות שאוכל ושותה משתחשך אע"ג דסוגיין כלישנא בתרא דרבא שאם ישן אינו אוכל וכי תניא ישן ועמד הרי זה אוכל במתנמנמ תניא לענין שתיית המים כיון שחושש שבא לידי סכנה ביום מותר לשתות מוטב ישתה בלילה שלא קיבל עליו תענית בלילה ואלו לא ישן היה לו לאכול ואל יבוא לידי שתיית מים ביום שהיא שעת התענית בודאי זקן חלש שהיה מתענה ובתוך התענית שעבר עליו רובו של יוםבתענית וכבר בא לידי חלישות בענין שחושש לסכנ' מאכילין אותו אפי' ביום כיפור ולא שבקי ליה דימות וגמרינן מההיא עוברה דהריחה כו' כ"ש אם הוא זה זקן נכב' שאם ימות ויסתכן על תענית זה יהיה הפסד לרבים: סי' שכו וששאלתם תשעה קבין שיעור כ"ז ליטרין במדת בבל וכל ליטרא מי"ג אוקיא' עיסת חלה ע"ב אוקיאות שיעור כוס של ברכה שתי אוקיאות ומחצה: רב האי ז"ל סי' שכז ירושלמי בברכות חייב אדם לברך בכל יום שלא עשני גוי מפני שכל הגוים כאין נגדו שלא עשני בור אין בור ירא חטא שלא עשני אשה שאינה חייבת במצות: רבנו סעדיה ז"ל סי' שכט המוחק אות אחת מן השם עובר בלא תעשה אבל דיו שנפל על הכתב מותר למחקו שלא נתכוון זה אלא לתקן ושמותיו של הקב"ה הנעתקין ממדותיו כגון בורא ויוצר ואדון רחום וחנון ונוקם וכיוצא בהם אם טעה וכתבן שלא במקומן נמחקין ושמותיו העיקרים אם טעה וכתבן שלא במקומן אין נמחקין והם ששה ה' הנכתב ביו"ד הא יא אל אלי"ם ושד"י אהי"ה אשר אהיה ורבנו האי ז"ל הזכיר בהלכותיו אלו"ה אדנ"י צבאו"ת והן תשע: שר שלום סי' של וששאלתם אחד קורא ואחד מתרגם וצריך שלא יהיו שנים קורין בתורה אלא אחד בלבד אבל אחד קורא ואחד מתרגם והחזן לא יהא מתרגם כלל מפני שהוא מקרא אחרי' וכל מקרא אחרי' אינו עולה מן המנין ותרגום זה שאמרו חכמים זה שיש בידינו אבל שאר תרגומי' אין בה' קדושה כתרגו' זה ושמענו מפי חכמי' קדמונים שענין גדול עשה הקב"ה באנקלוס הגר על שנעש' התרגום על ידו: סי' שלא וששאלתם ספר תורה שאין לו תגין.

כך ראינו שמותר לקרות בו ואין תגין פוסלין בו אבל העושה תגין הרי זה משובח וכ"ש שבע אותיות שלשה שלשה תגין ואלו הן ש' ע' ט' נ' ז' ג' צ' סימן ואם אין עושה להן תגין אין נפסלות ופתוחות וסתומות יש להן מקומות כל אחת במקומו ואין לשנות לעשות סתומ' פתוחה ופתוחה סתומה: סי' שלב וששאלתם האיך עמילין אצליכם בגויל וכמה שוהה בסיד וכמה שוהה בקיץ ובחורף וכמה צריך כל עור ועור מצואת הכלבים ואי זה קמח של חטים או או שעורים וכמה קמח וכמה מים והיאך מטילין עפצים: כך עושים עורת של גוילין אצלינו מביאים עורות יבישין שמשירין את צמרן ושורין אותם במים לבדם עד שישרו ויהיו רכים ואח"כ מטילין אותם לבור העשוי להם ומטילין לתוכם מים ומעט צואת כלבי' בלא שיעור ומעט מלח וסותמין את פי הבור ומשהין אותם בקיץ יום

אחד ובחורף שלשה ימים ואין משהין יותר מזה כדי שלא יתעכלו ומוציאין אותם ובודקין בהם מפני הקרע ואם יש קרע תופרו ומותחו על מלבן של עצים הרבה דשוחקן או תוחנן יפה יפה ונותן לכל עור ועור שליש ליטרא בליטרא של בגדאד וטח מן העפצים האלו בפניהם משני צדדים ומזלף עליהם מעט מים ומעדיף למקום השער עפצי יותר ממקום הבשר ועושה לכל עור ועור פעמים ביום ובפעם השלישית טח את יתר העפצי ומעמידן בשמש כדי שיתלבנו ועוזבן עד שיגבישו ומנפצן לאחר כך וחותרן: סי' שלג וששאלתם ספר תורה שחסר פסוקים אם לא הגיהו כלל אין קורין בו ואפי' לקיימו בלא לקרות בו אסור דאיתמר ס"ת נהגו חכמים והסופרים הזריזין הראשונים לכתוב ס"ת כדת וכהלכה והסמיכו שטותיו על טעם ברור ארבעים כנגד מ' יום שניתנה בהם תורה ושתיים כנגד שתי לוחות: סי' שלד וששאלתם המשמיע קולו בתפלתו כו' ה"מ ביחיד הא בציבור לא וחזן הכנסת שבא לבית הכנסת ולא התפלל בלחש אם יוצא ידי חובתו ואם לאו.

כך ראינו דהא אינו יוצא ידי חוב' לעצמו דכד התירו רבנן ליחיד דאינו יכול לכונן את לבו והוא מתפלל בינו לבין עצמו שאין אחרים עמו דלא איכפת לן אם יגביה אם לא יגביה אם ישמיע אם לא ישמיע אבל בציבור דאחרים שם אסור דהא לא מצי בלא טירדא דלהון דכיון דטריד לחברו הסמוך לו אסור ואי תימא זימנין הוא דלא טריד להו אין בצבור זמן דהא איכא אינשי אלין קרו ק"ש ואלין מצלו ואלין עונין אמן וממתינים ברכה לענות ומ"מ בצבור לא והחזן צריך להתפלל על עצמו בלחש בתחלה ולבית מוציא את הרבים: ובירושלמי ר' חונא בשם רבי ברכיה בר' יוסי אמר האי דאמר רבי אבא ה"מ בימי ר"ה ויום הכפורים דהחזן אתכליל בצלותא דאפיק ידי חובה לצבורא אבל בשאר ימות השנה לא מאי טעמא משום טורח צבורא ומשום דבע' תקיעות על סדר הברכות והאי דאמריתון משמא דגאון ז"ל תוהנא ולעולם לא אשכחן ליה כהאי גוונא דהא מלה דא דירושלמי אשכחן בתשובות שלו: רב האי ז"ל סי' שלה וששאלתם ההוא דצלי צלותיה אסור למהדר בהדי שליחא דצבורא ההוא צלותא דקא צלי ואי בגין דיזכר ברכה דקא מבר' שליחא דצבורא לענות אמן יימר מלה חזא או תרין בהדיה בגין דלא ינשי ברכה ושפיר דמי דזמנין דלביה טרוד וכד יזכר בהדיה מלה חזא או תרין יזכר ברכה לענות אמן על ההוא ברכה: רב האי ז"ל סי' שלו וששאלתם טעם בימי ניסן וימי תשרי דאין נופלין על פניהם וכי רב יצחק נר' אמר ששמע דבר מפינו הדבר ההוא שמע ודבר גדול הוא ברמז דבר ושלחתם אלינו לומר שהוא נשבע לכם באמת שאינו זוכר מה ששמע מפינו הדבר יצא ואין להשיב לאחו' יזכור ההוא דגרסי' אין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום וידע ועל זה בבית החתן והכלה אין נופלים על פניהם ובבית האבל צריך ומותר וראיה' לזה פסח שני ככל חקת הפסח כן יעשה שעדיין תכשיט כלה עמה והוא יגיד לכם את הרשום בכתב אמת: לו ז"ל סימן שלז וששאלתם ענין נפילת אפים מהו ולמה אין נופלין על פניהם בימים אלו בכל מקום נפילת אפים הוא בזמן צער דכתיב ויפלו על פניהם ויאמרו אל גו' וישמע משה ויפול על פניו ויפול יהושע על פניו ארצה וכן בכל מקום נפילת אפים זמן צער הוא ובימי ניסן ותשרי הוא זמן שמחה וכבר נהגו בזמן שנכנס ניסן אין נופלין על פניהם עד שיצא כל שלשים יום וכן בימי תשרי כל שלשים יום ועל כן עולי רגלים בקול רנה ותודה בחזירה יותר מהליכה: ובירושלמי ר'

הושעיא בשם ר' זעירא אמר מאי דכתיב ופנית בבקר והלכת לאהלך ופנית והלכת לאהלך דיו לקרא מאי ופנית בבקר וכי בבקר הולכין ולא בכל זמנא אלא בבקר ההוא דכתיב ביה בקר לא עבות בקר דשמחה בקר דאקדים אברהם ומאי איהי שמח' בית השואבה והדבר גדול ונכון מלמד שצריך שמחה בחזירה יות' מהליכה ואמר רבי סימון סימן לדבר אל יתהלל חוגר כמפתח: לו ז"ל סי' שלח ושאלתם בסיון שהוא זמן מתן תורה למה אין נוהגין כן שאינו מנהג כימי ניסן וימי תשרי דאיכא מרבנותא דאמרי דמצות סגין בניסן ובתשרי יותר מסיון ונכון הוא אבל חזינן דניסן ותשרי מנהג פשוט מימי קדמוני עולם מזמן רבנו הקדוש ואילך דכיון שנכנסו ימי ניסן ותשרי אין דנין והדין מסתלק שלא ישו איש את אחיו ואת רעהו וגו' והטעם ידוע חוץ אותם הדברים שאינם יכולים ב"ד להסתלק מהם והם לצורך גדול ובסיון שהוא זמן מתן תורה אשכחן כיון שניתנה תורה מיד למחרת כתיב ואלה המשפטים וגו' סידר כל הדינין.

ורבי חנוניא החסיד איש ירושלם ז"ל חסיד אשר קבלנו מרוב הקבלות הערוכות לו מימי התנאים ז"ל מצינו בו טעם והיה אומר סיון סמוך לתמוז תמוז שכנו הוא אוי לרשע וטוב לשכנו תנן ודיי: לו ז"ל סי' שלט ושאלתם קהל או רבים שהחרימו ביניהם או נשבעו שלא לתת ולהוציא בשום דבר הוצאה עד שיהיה כך או שנעשה כך ותלו הענין על דברים ידועים ואירע להם שום דבר מצוה שבא לידם ויש להם להוציא על אותו הדבר הוצאות ידוע זה דהכי תנינן אין נשבעין לבטל על המצות והנשבע לוקה ועושה המצוה כך אין שבועה וחרם חלה על ענינים אלה ולא יניח אדם המצוה הבאה לידו לעשות בין בגופו בין בממונו ואין לומר מצוה זו אעשה וזו לא אעשה אלא הקודמת היא אשר צוה ה' ולא תהיינה נדחות המצות ממנו לעולם והשבועה והחרם אינו כלום וכן הלכה: רב צמח ז"ל סי' שמ ושאלתם לענין ערבה שחובטין אותה בקרקע מהו הכי חזינן דערבה דומה לשפתים והיא באה לכפר עליהם מכאן ולהלאה יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה ומשמא דקדמו' אמרו חביטא אמאי משום כל כלי יוצר עליך לא יצלה וכל לשון תקום אתך וגו' משום דעד כאן ביומין אלין השטן מקטרג וישראל ביומין אלין דנפישו מצות מבטלי ליה מכאן ולהלאה כל שפה דיקום עליהו לא יכול לשלטאה ויהא נפיל בארעא: לרב האי ז"ל סימן שמא ושאלתם בשבת מוסיפין מחול על הקדש ובמוצאי שבת מאחרי' מקדימין מבער' כד עיילשבתא ויהא שולחן ערוך ונר דלוק ובמוצאי שבת מאחרי' ואסור להדליק את הנר עד זמן מרובה דעייל ליליא ואידכי יומא ויסדרון ישראל צלותא דחול: סי' שמב ושאלתם נפילת אפים לעולם על צד שמאל ופניו מוטיין לשמאלו על גבי קרקע ומפני שנפילת אפים הוא על ענין צער צריך על השמאל ושמענו טעם מפני ששם מלאך רע עומד וכל דבר של צער בשמאל ואינו מקטרג אולי קבלה היתה בידם והמנהג שלנו כך הוא והכי אתחזי וכלהו רבוותא קדמאי הכי עבדי: סי' שמג ושאלתם דאיכא בינייכו דקראן ק"ש בקול רם כקריאת התורה ובפסוקי טעמים וכי חזיתון בחדושי קדמאי דקאמרו בברכות הכי אנן הכי איתחזי לנא דהא בפירושא איתמר עשרת הדברות היו אומרים בכל יום משרבו המינים דהוו אמרי לית להו תורה אלא זו אתקיננו אלין פרשיין כולהו על פרשה ראשונה ובירושלמי דתמן כלילן עשרת דברות אבל מעליא איהו בלחש דלא יתאביד מבר נש תיבה חזא או תרין דהא כל חד חייב בקריאתה וכולהו תיבין בחושבנא ואצטרי' לאשלמא לון בכל יומא ומאן דגרע חד מנייהו

כאלו גרע עלמא חדא ועל דא בקריאתה בקול זמנין דישתוק פורתא וצבורא יקראו להלא' ויקרא בהו מההוא תיבה דאינון אמרי וידלג תיבה או תרין ויתיר ועל דא בלחש כל חד יקרא ולא יגרע כלום: סי' שמד וששאלתם שבע ברכות דכלה דאית מרשוותא אמרי דהא לאלמון ואלמנה לא מברכי שבע ברכות הכי הוא ולא איצטריך ומה דאמרתון דאתון אמרי בלשון כבוד ולא משום חובה כל דא לא צריך אבל מברכי בלשון כבוד חד מנייהו ומאי היא אשר ברא ששון ושמחה חתן כו' וכולל מפסוקי דקא בריכו לבועז ורות דכתיב ויאמרו כל העם אשר בשער גו' יתן ה' את האשה וחותם ב"א ה' משמח חתן וכלה והודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו: סי' שמה רבנו החסיד ז"ל אשה לא תברך ברכ' המזון להוציא אחרים ידי חובתן אע"פ שהיא מחוייבת ובמקום שאין בעלה יודע כמקום הדחק דמי ותבוא עליו מארה אשה מחוייבת במקרא מגילה אבל לא תוציא את הרבים כך בברכת המזון וכ"ש דעיקר חיובה שצריך לכלול המברך הברית עם התורה והיאך תברך על בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלמדתנו אבל לעצמה מחוייבת כשאין שם אחר שיודע להוציא לה וכשתברך תדלג הברית והתורה וכן האשה מחוייבת לברך אותן ברכות הנותן לשכוי בינה כו' ותדלג שלא עשני אשה וכיוצא בהן דהא לבטלה איהי: סי' שמו שליח צבור מוציא לרבים י"ח אעפ"י שעדיין הוא לא התפלל וחוזר ומתפלל והני מילי בדיעבד אבל לכתחילה לא דהא כהן דלא מכופר בתחלה לא יכפר דכתיב והקריב את חטאתו ואת עולתו ואח"כ והקריב את קרבן העם וכתיב וכפר בעדו וגו' ואח"כ ובעד כל קהל ישראל ואינו יוצא ידי חובתו בההוא דצלי על צבורא דהא יכול הוא לכוון ולא התירו רבנן אלא ליחיד ותו דלתרי סטרי' לא אטרחוה רבנן לכוון חד ליה וחד לצבורא הילכך לכתחילה לא יצלי מעומד עד דיצלי על נפשיה בלחש וידכי גרמיה ובתר יכפר עליהו: סי' שמז שליח צבור המתפלל אסור לעבור לפניו אעפ"י שאינו מתפלל תפילת עמידה: רבי' יעקב ז"ל סי' שמח וששאלתם שליח צבור כיון דאמר ברכו את ה' ברישא דתפילה אינו חוזר לאחר כן לומר ברכו דהא ברכו שרותא איהו עד לא יצלי צלותא ומשו' כך אסור לברך קודם שיתפלל לאדם בעולם דהא ברכה קודם תפלה אינה ראויה אלא להב"ה בלבד: סי' שמט וששאלתם בליל י"ט אם אומרים ושמור צאתנו ובואנו האי מלה לא אצטריך אלא ביומא דאית יציאה וביאה שאני י"ט דלית ביה יציאה וביאה ואין אומרים מעתה ועד עולם: רב ששנא ז"ל סי' שג וששאלתם שליח צבור מכיון שס"ת פתוח לפניו אסור לספר אפילו בין גברא לגברא דלא אתחזי דקא פסק: סי' שנא וששאלתם ש"צ אסור לו מכיון שנפתח ס"ת לומר אפילו תיבה אחת חוץ מן הכתב וצרי' שיכוין לבו שלא יעיין חוץ מן הכתב כיון שיתחיל כדי שיהיו כל דבריו מן הכתב והכי גרסי' מאי דכתיב וידבר אלהים את כל הדברים האלה מאי האלה מלמד שהדברים היו כתובים לפניו ומן הכתב אמרן ולפי' צריך הקורא בתורה שיהיו כל דבריו מן הכתב וכתיב והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא: סי' שנב רב שרירא ז"ל ש"צ שאינו יודע כונת התפלה אסור להתפלל דהא אינו מוציא רבים ידי חובתן הני מילי שליחא דצבורא דקביע תדיר אבל אחרינאבדיעבד שרי דאיהו לא קביע וכ"ש בזמן תענית צבור ובשעת הצורך כונת התפלה לא אמרן אלא למנדע מאי קאמר ויכוין את לבו למבעי רחמי' על עמא.

ענין תקיעת שופר בר"ה תדע לך שעל כן אנחנו תוקעים בר"ה בב' ימים מעומד תקיעה ג' שברים תרועה תקיעה ועוד פעם אחרת תקיעה שלשה שברים תקיעת והפעם האחרונה תקיעה ותרועה ותקיעה ושהם ארבעה עשר בכל פעם ופעם ואנחנו תוקעים בב' ימים מיושב שמונים וארבעה ומעומד הסימנים הללו בכל יום פעם אחת שעולים בחשבון בשני ימים שמונה ועשרים סך כל התקיעות מיושב ומעומד מאה ושנים עשר זה מה שאמר הכתוב עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר עולה בחשבון ה' אלהים מאה ושנים עשר: ת"ו ש"ל ב"ע